IOANNIS RHODII DE ACIA DISSERTATIO

AD

CORNELII CELSI MENTEM.

PATAVII
Typis Pauli Frambotti,

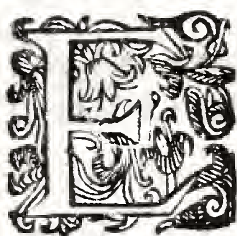
---

clↃ IↃC XXXIX.

Superiorum permissu.

ILL^MO ET EXCELL^MO
DOMINO
D. CHRISTIANO FRISIO,
TOPARCHÆ IN KRAGERVP.
EQVITI AVRATO,
REGIO CANCELLARIO,
ET
REGNI DANIÆ SENATORI.

Gregiè apud Stobæum in Archelao Euripides:

τὸ λέγειν
οὐ δεινόν ἐστιν, εἰ φέροι τινὰ βλάβην.

Gravis quidem cenſura, verùm prudentiæ plena: cui ſtudioſâ officii culpâ me facilè obnoxium putarem, dum ſublimes ingentis animi tui curas à gravioribus negotiis ad hæc ſtudia in umbra educata avoco; niſi perſpectus mihi tuus ille Genius, verè Be-

nignitatis ſolidæque Prudentiæ poſſeſſor, variæque Eruditionis amicus, paratiorem dudum intempeſtivæ compellationis indulgentiam ſponderet. Quanquam enim propitio Muſarum contubernio eâ ſedulitate ampliaſti raras Naturæ dotes, eâ ingenii moderatione Minervæ ac Marti litaſti, ut quoniam fortiter & prudenter geſſiſti omnia, maturo AVGVSTISS. REGIS CHRISTIANI IV judicio credita ſit tuis conſiliis maximarum rerum cura: nunquam tamen parandis ſervandiſque publicę tranquillitatis pręſidiis ita invigilas, quin animum negotiis circumſeſſum literis amœnioribus quandoque laxes, quin gravioribus firmes. Neque Tibi ſoli hanc laudem vindicaſti; ſed plurimorum quoque animos in hęc ſtudia invitas eâ digna-

tio-

tione; ut exactam teneas eorum rationem, qui domi foriſque Virtuti ac Literis ita operantur, ut Sapientiam rerum omnium dominam aſsectantes ſummorum virorum ſententias non reformident. Quorum egregii conatus ne adverſis vitæ fluctibus frangantur, eâ animos ad magna ſurgentes liberalitate foves, eâ integritate provehis & attollis, ut glorioſiſsimo tanti moliminis fructu, non ſui ingenii, ſed tuæ Virtutis vocibus, eum Te prædicent cenſeantq; omnes, in cujus manu ſitum, bonorum ingeniorum fata temperare. Domeſticum mihi exemplum eſt, ne foris quæram. Nam cùm publicis neceſsitatibus, tum fortunæ noſtræ privatæ, animo verè provido conſuluiſti. Cujus beneficii ut conſpectior ſit memoria, quâ ſoles admiſsio-

num

num facilitate tuis auſpiciis tuique nominis ſplendore exile hoc ingenii mei monumentum patere ad plurimorum notitiam pervenire. Votis quidem ſunt hæc longè inferiora, ſi limatioris judicii ſpecimen exigis; ſin affectus ingenui aut venerationis ſpeciem, tuâ humanitate non indigna. Sed neque tam ad judicii tui ſinceritatem exiguntur iſta, quàm à tuo patrocinio non exiguum ſibi auctoritatis incrementum pollicentur; licet utrumque à tuo animo, ut aliarum virtutum ſic veritatis præcipuè amantiſsimo, bonâ fide ſperari poſſit. Nullus enim Tibi labor unquam, Vir Maxime, pectus laſsat, quin apud literarum conſultos novis beneficiorum occaſionibus benè merendi materiam cumules, qui bonas Artes in oculis, in animo geris; qui eum

Sa-

Sapientiæ Myſtis locum præbes, ut literæ ſeneſcentes ſub Te ſpiritum et ſanguinem receperint.

Creſcite Virtutes, fœcundaque floreat ętas.
Ingeniis pateat campus, certuſque merenti
Stet favor; ornatur propriis induſtria donis!

Verùm, ut ad modeſtiam tuam maximæ Virtuti cognatam hæc mea infra honoris tui faſtigium ſeſe ſubmittat tot præclarè geſtorum commemoratio, cui impar verborum mediocritas; Benignitatem tuam officiosè obteſtor, Schedium hoc inconditum ab animo eximiæ Virtutis tuæ admiratore, non à cultu, æſtimes. Quod grati animi indicium utinam ita felici, quàm congruente, doctiſſimi Imperatoris

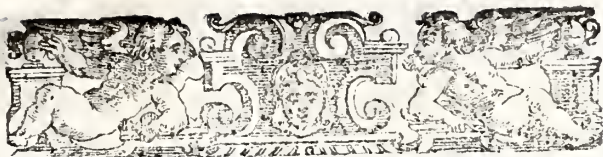
omi-

omine Tibi nuncupo: ἐὰν μὲν ἔχῃ τι δεξιόν, αὐτός τε ὁ λόγος εὐτυχεῖ, καὶ ὁ ποιητὴς αὐτοῦ τῆς παρὰ τῆς Ἀθηνᾶς ψήφου τὴν μαρτυρίαν προσλαβών. Eam præclaræ mentis gloriam ut bono publico, ad liberalium diſciplinarum incrementa, Tibi literatorum tutelę cœleſtis providentia nullo temporum ſilentio producat, Deum Opt. Max. veneror. Patavii Cal. Aug. cIↃ IↃc XXXIX.

Ampliſsimo Nomini tuo
devinctiſsimus

Io. Rhodius.

LE-

LECTORI BENEVOLO.

Vi duraturum seculis opus moliuntur, plerique vel ejus magnitudine succumbunt, vel, si eidem sufficiunt, ingenii libidine propositum sibi finem transgrediuntur. Illud quidem famæ discrimine, hoc judicii. Alterutrum mihi ne contingeret, cœptam alieno quàm meo veriùs consilio telam defunctoriè pertexere malui, quàm morosè nimis omnia consectari, quæ πολύκιτον *hoc argumentum postulare videbatur. Hinc tam inopinata, quàm protrita, parum grata animo meo fuerunt. Recentiores etiam, primi apud Romanos Medici consilio, in his defraudare iniquum duxi, quæ vel repererunt, vel rectè secuti sunt; & tamen ea apud Antiquiores posita Auctoribus suis reddere studui. Eruditionis testimonium si non merentur isthæc; benevolentiæ saltem petunt, imò exspectant. Quam si libens præbueris, hæc talia erunt, mi Lector, qualia favendo volueris; fortasse meliora, nisi Amici ea, quibus mora utilior erat, penè convicio in lucem traxissent.*

Noi Reformatori del Studio di Padoa

HAuendo veduto per fede del R. Padre Inquiſitore di Padoa, e per relatione del Segretario noſtro, che nel Libro di Gio. Rodio intitolato De ACIA non ſi troua coſa alcuna contra la Santa Fede Cattolica, Prencipi, & buoni coſtumi; concedemo licenza che ſia ſtampato: douendoſi oſſeruare quanto per legge in propoſito di ſtampa, e conſignarne vna copia per la Libraria publica. In quorum fidem &c.

Dat. à 25. di Feb. 1638.

Nicolò da Ponte Reformator.
Pietro Foſcareno Reformator.
Aluiſe Valareſſo Cau. Reformator.

Aluiſe Quirini Segr.

Reverendiſsimi S. Theologiæ Magiſtri F. Antonii Vercelli Inquiſitoris Patavini mandato Diſſertationem Ioan. Rhodii De ACIA perlegi. In qua nihil pietati Chriſtianæ, aut bonis moribus adverſum deprehendi. Imò variâ eruditione lucem & lectionem mereri cenſeo.

Patavii Die XIX. Ianuarii clↄ Iↄc xxxix.

D. Iac. Philippus Tomaſinus, Collegii Patavini Theologus & D. Georgii in Alga Venetiarũ Canonicus Secularis.

Opus

Opus præsens, cui titulus est Io. Rhodii Dissertatio de Acia &c. chartarum in 4. num. 120. cuius initium Verè . *& finis* seruare, *fuit per adm. R D. Iacobum Philippum Tomasinum Doctorem Sac. Theologiæ, Collegii Patauini, Congregationis S. Georgii in Alga visum, et optimè consideratum, ut in suprascrip. attestatione. Quare cùm nihil contra Ecclesiam, & Principes, nec non bonos mores contineat, fuit pro impressione admißum ac approbatum*

Die xx. Ianuarij cIↃ IↃc *xxxix.*

Ita est Ego Fr. Antonius Vercellus à Lendenaria Inquisitor Generalis Paduæ manu prop.

INDEX
CAPITVM.

SYL-

SYLLABVS AVCTORVM.

A

B

Bar-

Fran-

Ni-

ELEN-

ELENCHVS
Rerum, ac Verborum.

La-

χρι-

Ana-

Mol-

Ter-

IO. RHODII DE ACIA DISSERTATIO.

CAP. I.

Scriptionis Occasio.

Ere ac prudenter Comicus:

Nunquam ita quisquam benè subductâ ratione ad vitam fuit,
Quin Res, Ætas, Vsus, semper aliquid adportet novi,
Aliquid moneat: ut illa, quæ te scire credas, nescias;
Et, quæ tibi putâris prima, in experiundo repudies. Terent. Adelph. Act. 5. Sc. 4.

Etenim *nulla res magna non aliquod habuit ruinæ suæ spatium. Certis eunt cuncta temporibus, nasci debent, crescere, exstingui.* Nec tantùm *corpora nostra rapiuntur fluminum more*: Voces etiam cum rebus caducæ; verborumque volantium non minùs quàm hominum fata volvuntur. Experimur nempe qui inter peritura vivimus, quantâ rerum caligine obtenebretur quotidiè animus ad diuina formatus, non tam sui imbecillitate, quàm obscuritate rerũ, in quas penetrare nititur. Nec sanè alia de causa, quàm quòd vetustas obliteratis primis inventoribus eas hominum notitię subduxerit. Quid mirũ? Sen. Ep. 91. 71. 58.

Mors etiam saxis nominibusq́; venit. Auson. Epigr. 35.

Etsi verò, ut in Argumento lib. 5. Hippocratis de

Fractur. erudite Galenus, aliud reverâ OBSCVRVM sit; aliud ob id præcipuè, quòd multa sint Auditorum genera: nihil tamen naturâ etiam perspicaces ac eruditos magis fatigat, quàm vocum ex affinitate Ambiguitas. *Communia enim Nomina,* ait idem, *auditorem confundunt. Fallunt etiam verba, vel regionibus quibusdam magis familiaria, vel artium propria.* Hinc nata nobilis inter Viros in Hispania celeberrimos de ACIÆ Materia quæstio Medicorum magni nominis ingenia ætate nostrâ variè exercuit. Et licet ea disputatio in manus nostras nondum pervenerat, dum tamen Latinorum Medicorum Principi Cornelio Celso, quâ licuit industriâ, ad Bibliothecæ Vaticanę, Venetę, Florentinę, Mediolanensis, Vrbinatis, aliorumq; melioris notæ codicum calamo scriptorum fidem restituto, breves in abstrusiora ejus loca Notas per otium meditor, en meas quoque cogitationes, non rei novitas, nec dissentiendi libido, sed unum veritatis studium, in difficillimæ hujus rei investigationem compulit. Verba CELSI ex Codicibus emendatioribus hæc sunt: *In his verò quæ glutinantur duplex curatio est. Nam si plaga in molli parte est, sui debet, maximeq; si discissa auris ima est, vel imus nasus, vel frons, vel bucca, vel palpebra, vel labrum, vel circà guttur cutis, vel venter. Si verò in carne vulnus est, hiatq;, neque in unum oræ facilè attrahuntur, sutura quidem aliena est. Imponendæ verò Fibulæ*

Gal. de Diffic. Respir. Lib. I. C. 2

Quintil. Inst. Orat. L. 8. C. 2.

De Re Medica. L. I. C. 26.

B

bulæ sunt (ἀγκτῆρας Græci nominãt) quæ oras (paulum tamen) contrahunt, quò minus lata posteà citatrix sit. Ex his autem colligi potest, id quoq; quod aliâ parte dependens, aliâ inhærebit, si alienatum adhuc non est, Suturam, an Fibulam postulet. Ex quibus neutra antè debet imponi, quàm intus vulnus purgatum est, ne quid ibi concreti sanguinis relinquatur. Id enim & in pus vertitur, & inflammationẽ movet, & glutinari vulnus prohibet. Ne linamentum quidem, quod supprimendi sanguinis causâ inditum est, inibi relinquendum est. Nam id quoque inflammat. Comprehendi verò Suturâ vel Fibulâ non cutem tantùm, sed aliquid etiam ex carne, ubi suberit hæc, oportebit, quò valentiùs hæreat, neque cutem abrumpat. Utraq; optima est ex Acia molli non nimis torta, quò mitiùs corpori insidat. Utraq; neq; nimis rara, neq; nimis crebra injicienda est. Si nimis rara est, non continet. Si nimis crebra est, vehementer afficit: quia quò sepiùs acus corpus transuit, quoque plura loca injectum vinculum mordet, eò majores inflammationes oriuntur, magisq; æstate. Neutra etiam vim illam desiderat: sed eatenus utilis est, quâ cutis ducentem quasi suâ sponte subsequitur. Ferè tamen fibulæ latius vulnus esse patiuntur. Sutura oras jungit, quæ ne ipsæ quidem inter se contingere ex toto debent, ut si quid intus humoris concreverit, sit quà emanet. At enim filo hîc opus Ariadneo, cujus ductu de perplexis Labyrinthi flexibus sese feliciter sententię incerti expediant. Quis

Meth. Med. L. 2. C. 1. verò ductor Galeno doctore tutior, qui in usu Nominum claritatem quasi metam proponit: in qua *Ib. Lib. 1. C. 5.* precipuè doctrinę vis est. Quam quidem ab ipsis *Ad Thrasyb. C. 32.* qui ea imposuerunt petendam rectissimè præcepit idem. Hoc verò quanti sit usus ac judicii, declaravit Arrianus de Epicteti Disputationibus Lib. 1. Cap. 22. παιδεύεσθαι ἐστὶ; μανθάνειν τὰς φυσικὰς προλήψεις ἐφαρμόζειν ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις καταλλήλως τῇ φύσει. *Erudiri est, discere notiones naturâ insitas rebus singulis accommodare naturæ congruenter.* *Iul. Scalig. de Caus. Ling. Lat. L. 1. C. 1.* At quoniam officium interpretandorum Autorum Grammatici non est, sed sapientis, pro cujusque rei captu: non malè *De Diebus Decretor. L. 1. C. 4.* censet Magister *de Nominum rectitudine disputare Dialectici esse; Rhetorum, & Grammaticorum inspicere, Nomen an in usu sit.* *Comm. 2. T. 39. Prog. Hipp.* Compendio tamen. quandoquidem *studendum Nominibus tantum, quantum ad illustriorem significationem eorum quæ dicimus, ex illis juvari possis. De Nominibus enim pu-* *De Puls. Differ. Lib. 3. Cap. 1.* *gnare, neq; ullum hîc modum facere, & multum laborare, solidosq; implere libros maximos hisce præstigiis, nec necesse est, nec par, nec veniâ dignum videtur.* *Ib. Lib. 1. C. 1.* pręsertim, quoniã *omnino ad rerum cognitionem nihil Nomina referunt, tantùm ad docendum conferunt.* Igitur *justum est, ut obscura Nomina in dubio relicta* *De Loc. aff. L. 2. C. 7.* *inutilia reputentur, perinde ac si nunquam scripta fuissent: quæ verò clara sunt, judicentur non RATIONE tantùm, sed multo etiam præcedente EXPERIMENTO.* *Inst. Orat. L. 1. C. 6.* Sermo enim ex Quintiliani decreto constat Ratio-

ne;

ne, Venustate, Autoritate, Consuetudine. Hisce ego adductus non tam eorum sententiæ adhærebo, qui literaturæ castigatiori, quàm qui valetudini tuendæ, præsunt. Siquidem non aliunde quàm ex opinione par est nasci controversiam. *De Differ. Puls. Lib. 3. Cap. 1.* Cujus scrupulum ut commodiùs eximam, summatim delibatâ per singula capita aliorum sententiâ, Galeni consilio cuiusque rei Differentias, quot sint numero, qualesq; specie, pro meis viribus rimabor. Neque aliter exigit vocum ratio, quæ dubiâ primo conspectu Celsi oratione gravissimæ liti, necdum literatis contestatæ, opportunitatem suppeditârunt. Nolo tamen hîc divinando liberiùs dubiis conjectationibus pondus addere. Medici plerunque mihi partes deposcam, Philologi sæpiùs; nec quandoq; pigebit Galeni exemplo Grammatici personam sumsisse; interdùm Antiquitatis memoriam breviter colligam, non affectatâ sermonis diligentiâ, eo ordine, quem impetus dederit; ut firmato dissensionis statu, pro ea parte æqui rerum arbitri pronuncient, quę amissum verbi usum à fugientis ævi injuria nostro sæculo vindicaverit. Animo interim hæreat aureum Philosophi monitum: τὸ ἀκριβὲς οὐχ ὁμοίως ἐν ἅπασι τοῖς λόγοις ἐπιζητητέον, οὐδὲ ἐν τοῖς δημιουργουμένοις. *Exacta tractatio non simili modo in unoquoq; genere exquirenda est: quemadmodum neque in Artium opificiis.* *Ethic. Nicom. Lib. 1. Cap. 3.*

CAP.

Cap. II.
Totius instituti summa.

De Anat. adm. L. 6. C. 13. Com. 2. T. 39. Progn. Hipp.

QVę verò tantæ de vocula contentionis necessitas? Satiúsne esset, Nominibus neglectis Galeni præcepto tempus supervacuũ ad studium rerum meliorum conferre? Audi Stoicę Sapientię inter Latinos Principem: *Hoc puta rerũ naturam dicere. Ista, de quibus quæris, omnibus eadem sunt. Nulli dari faciliora possunt, sed quisquis volet, sibi ipsi illa reddet faciliora*. Opus hercle arduum. Neq; enim de re levi, sed de usu, maxima lis est. Etsi enim nihil filo exilius, quod secundùm Varronem minimum in vestimento hilum: eo tamen hîc erit loco, ut non minimum sibi vindicet in sanandis vulneribus. Quorum Methodum licet tradendam potiùs censuerit Galenus, quàm de nominibus anxiè contendendũ: id tamen sine exacta vocis notitia vix Medico integrum erit. Collato pede de ACIA certatur, duce Romano primi ordinis Cornelio CELSO, cui & hujus rei & seculi illius reliquię debentur. Controversiæ hujusce causam Materię diversitati in Fibula potissimam rectè adscripsit Hier. Fabricius ab Aquapendente, cujus item varia species est, plerisque non minus ignota ac Materia: solus autem, qui eruditis innotuit, Vsus, singulis cujuscunque generis communis, utramque hîc discernit. Nimirum quælibet sui ge-

Sen. Epist. 91.

De Ling. Lat. L. 4.

Meth. Med. L. 4. C. 4.

Operat. Chirur.

generis separata constringere. Quoniam itaque propter raritatem de Fibula inter Autores parum constat, ac ferè voce tenus; nomen ejus, consilio veriùs quàm casu, non unius sensus, jure primum disputationis locum occupat. *Quod enim*, ut alicubi Philoponus, *maximè rem causamq́ continet illud est, ut Nominis communio, quam Æquivocationẽ dicimus, distinguatur atq́ explicetur.* Ideoq; *ne quidquã aliorsum ac dictũ fuerit accipiatur, sed omnia in promptu sint definita atq́ explicata, maximè necessarium videtur esse, ut accuratè singula Nomina qua de re dicantur, in præsentia definiamus.* Sed Medicorum arbitrio potiùs, quibuscum hîc ratio est, quàm Grammaticorum, qui Nominibus dum ludunt sæpè luduntur ipsi, nec tam ex usu, quàm appellatione, de vocum convenientia judicium ferunt. *Galen. de Hippocr. Placit. L. 4. C. 3.*

CAP. III.

FIBULÆ Notatio, Descriptio, ac Differentiæ.

CEterùm, quoniam suæ de Acia opinionis fundamentum ponunt omnes Fibulam, quam ipsa ex parte constituit; quænam hæc fuerit prius dispiciendum, quàm Aciæ notitiam prosequamur. FIBULA igitur vox origine Latina, Sabinis olim *Fifula*, teste Clariss. Io. Meursio, ab antiquo *Fibo*, quemadmodum à Synonymo ejus *Figo* veteribus *Fixula*, apud Festũ, & notãte doctissimo *Exercit. Critic. Par. 1. C. 5. & Part. 2. C. 3.*

Is.

Treb. Poll. 207. v. 18. Is. Casaubono *Figula*, appellationem habet; vel à findendo, ut derivatione satis lõginquâ refert Iul. *Exerc. 329.* Scaliger, *quasi findat illud, quod perforat*: quidquid de Græco φίβλη à Ligando post Isidorum *Orig. Lib. 19. C. 33.* commenti fuerint Hugutio, Papias, eiusdemq; ordinis cæteri; quod Æmilius Portus, eruditis ad Suidam Notis veriùs Latinum agnoscit. Ea universè quodvis notat instrumentum connexioni aptum; *De re rust: Lib. 1. C. 6.* unde & Columellę *Fibulari* idem quod jungi. At sigillatim quemadmodum ratione Vsus Materiâ et Formâ distinguitur, sic etiam Nomine. Altera Simplex est, altera Mixta. Simplex vel Civilis, vel Medica. Civilis in Architectonicam, & Vestiariã dividitur; Medica in Anatomicam, & Chirurgicam. Mixta peculiariter Gymnastica sive Comica vocari potest.

CAP. IV.
FIBVLA ARCHITECTONICA, eiq; cognatæ tanguntur.

VNius autem vocis quum vna tantùm significatio sit propria & princeps, ceterę aut communes, aut accessoriæ, aut etiam impropriæ; ex harum, quas modò recensui, numero Analogiæ ratione agmen ducit ceterisq; facem quasi præfert ARCHITECTONICA; cujus expresè meminit Vitruvius Lib. 1. Cap. 5. & Lib. 10. Cap. 2. ad quam reliquæ omnes reducendæ. Eaque Lexicographorum

vulgo

vulgo Ferramentum est, quo tigna conjunguntur. Quod etiam comprobasse videntur nonnulli, qui *Confibulam* quoque ferrum dicunt, quo lapides quadrati, & tigna inter se conjunguntur; quamvis Cato scribat Fibulis & Cõfibulis ligneis arbores cõ- *De re Rust. Cap. 12.*
primi, si dehiscãt. Clariùs in Aduersariis Turnebus: *Lib. 8. C. 6.*
Confibulæ sũt tãquã duplices fibulæ, quæ si quãdo quid hiet & aperiatur, ad constringendũ utrinque & comprimendum adhibentur, interpositis & intercùlcatis etiam cuneis. Inde *Confibulare*, quod apud Isidorũ in Glossis notauit eruditissimus Salmasius. Hugu- *Not. Tertull. de Pal. 124.*
tio exposuit simul fibulare; quemadmodum vetus Glossa *Affibulare* fibulas colligare. Plerique huius Fibulę autorem sibi constituunt de Bello Gallico *Li. 4.*
Cęsarem. Distinctiùs eodem fundamento Hadr. Iunius in Nomencl. & Gulielmus Philander ad Vitruvii Lib. 10. Cap. 2. Axiculum, siue subscidiculã, aut clauum putant, qui per tignorum capita trajicitur, ut ea contineat, utque deduci possint, quò imæ partes divaricentur. Paucis, sed verè, *Fibulas* hîc *Adu. Lib. 24. C. 30.*
intelligit Turnebus *copulas & paxillos, quibus trabes ad tigna fixæ tenebantur.* Hinc Lipsius acerrimi ju- *Poliorcetic. L. 2. Dial. 5.*
dicii vir, probans Iulii Scaligeri de Talea opinionẽ, Fibulas ait velut ligneas anchoras immissas ad ligandum. E ligno duriore tum clavum fuisse existimat Hieron. Magius; quẽ Fabritius ab Aquapendente *Miscell. L. 4. Cap. 20.*
vulgo *Clavem* appellari monet. Huic forrasis parum dissimilis erat surculus, quasi pedalis, de te- *Operat. Chirurg.*

Rei rust. L. nero ramo ex utraque parte ęquabiliter pręcisus,
1. Cap. 40. quem apud Varronem alii *Clavolam*, alii *Taleam*
appellant. Alii, nec sine ratione forsan, *Clavum*
malunt: quum Oribasius de Machin. Cap. 4 doceat
Fibulas infixas clavorum usum pręstare; & Fibulas
quidā ad Com. Iul. Cęsar. interpretetur *Clavos Tra-
bales*, qui ex Pontis Ichnographia conspicui sunt.
Comm. in Idem doctissimo Galeni interpreti Fabio Pacio etiā
Gal. Meth. placuisse video, cui περόνη clavus est, aut pręlōgū quid-
Med. Lib. 3. dam teres, quo aliquid simpliciter perforatur. quia
Cap. 4. Gręcis πείρω Trāsfigo, sive Trāseo, & Homero περονάω
Fibulâ quasi trajicio; unde forsan Insubribus hodiē
Lib. 10. C. fuscinula *Pirone*; itēq; tignorū junctura in Trispa-
2. sto, appellata Vitruvio *Fibulatio*, Danieli Barbaro
Lib. d. Cap. Cōmentatori Italo *Perone*. Alio pręterea significatu
12. idē Vitruvius in Machina Ctesibica Fibulam expo-
nit, per quā penula cū catino cuneo trajecto coag-
Compos. mentatur, hoc est, uti cū Scribonio Largo loquar,
271. adplumbatur, sive ferruminatur, aut jungitur, & so-
lidatur; ut benè Vitruvium verterit Barbarus Itali-
co sermone, *stagnato e saldato*; itemque Germani-
co Gualtherus Rivius, *Gelötet, Verlötet*. Dubium
verò sese circa Fibulam ostendit Mathematicus suâ
ętate insignis Ioan. Iucundus in Librum 4. Comm.
Cęsaris; tametsi pontis formâ, Henrici Glareani sē-
tentiâ, pleraq; Cęsaris verba luculēter exprimat. Nec
Ex. 329. Aldus cū sua Academia Iulio Scaligero satisfecit.
De Casar. Et meritò in re Francisci Floridi judicio diffici-
praft. L. 1. lima.

lima. Iucundo tamen Andreas Palladius post Iul. Scaligerum in lucem attulit. Sed & Fibulationem Machinę apud Vitruvium Lib. 10. Cap. 2. adscripto Fibulę nomine, quam ejusdem Libri Cap. 4. Clavum dixerat, funibus orbiculatim circumvolutis in schemate ad Autoris mentem verè expressit Iucundus. In hunc ferè modum Franc. Lucius Duratinus in Onomastico Vitruviano scribit Fibulam esse instar Anuli. Nec aliud voluisse apparet Andr. Palladium, quando Fibulas reddidit sermone Hetrusco *Legature*; quamvis specie ligneas delineârit. Hoc sensu Turnebus: *Fibulæ apud Catonem Cap. 31. sunt, quas ab Herendo Galli Heraces appellant, quibus aliquid alligatur*. Cato eas tamen vult, quarum ad oleam cogendam in pręlo usus est. Vtrasq; etiam muri frontes inter se mœnibus taleis oleagineis ustulatis, quemadmodum fibulis, colligatas ęternam habere firmitatem tradit Vitruvius. Quem de Clavibus ac Fibulis interpretatur Philander, trajectis veluti transtillis per trabium capita. Talem depinxit Sebastianus Serlius Architect. Lib. 7. Cap. 75. cũ quo in ipsius Indice cõsẽtit Vincentius Scamozzius. Vitruvium autẽ explicauit optimè Ioa. Bapt. Caporalis Perusinus. Pręter enumeratos Vsus, Oribasio Fibula complures alios in Organis pręstat; inprimis continendi causâ in spatham ac radicem pertusam inseritur, eademq; ratione Axes servat immobiles, teste eodem, in Nilei Plinthio. Crura quoque or-

In Lib. 4. Comm. Iul. Cæsar.

Advers. L. 25. C. 20.

Lib. 1. C. 5.

Lib. de Machin. C. 4.

L. d. Cap. 8.

Scalig. Ex. 329. gani transuersa fibulis continentur. Sed & axis extremitatibus impacta rotarum modiolos cohibet. Fibulas preterea adhibitas funibus deducendis, cõtrahendis, pertendendis, complicandis, cum vectibus, quibus ad hauriendos puteos evehendosque pontes hodiè utimur, docet Cel. Calcagninus de re

L. 8 C. 1. Nautica. Anatomicis verò os Tibię Minus, quod

Lib. de Ossi. nat. Celso Sura, Hippocratis & Galeni temporibus usq;

Com. 2. Lib. de Fract. ad Iul. Pollucis ętatem περόνη nominabatur, à simi-

Lib. 2. C. 4. n. 39. litudine Ferramentorum, quibus trabes in ædi-

L. 6. C. 104 ficiis combinantur; quemadmodum Æginetę for-

Vtr. Ling. Com. 398. san conjecturâ, prętre Ioach. Camerariũ Gręci sermonis suâ ætate peritissimũ, & Archangelũ Picco-

Theatr. Anatom. Lib. 4. Cap. 4. lomineũ, refert Clar. Doctor meus Casp. Bauhinus: etiã Hippocrati aliquoties brachii Radius. Hęc tamẽ

De Loc. in hom. proportio paulò remotior, nisi quàm figura magis

De usu Part. Lib. 3. Cap. 13. spectetur usus, quem Galenus Musculis, & vasis munimentum dicit; alii, quà Tibię alligatur. Quâ ratione apud Hesychium celebrem Grammaticum: Περόναι τὰ ἀντικείμενα τῇ κνήμῃ ὀςᾶ. *Fibulæ opposita tibiæ ossa.* Alienius verò est à pręsenti dissertatione, quòd

Loc. cit. Hippocrati vox hęc idem quod ossis appendix, sive protuberantia. Figurâ nihilominus non usque dis-

Gal. L. d. Cap: 10. & 11. similis est Architectonicę, nisi forsan minùs teres: quod sanè parum ad usum. Verior Claviculę comparatio, quę scapulam clavi more firmat, ne in pectus prolabatur. Nec minor à Nomenclatura & usu Fibulę conuenientia per cetera discrimina elu-

cescit

cescit. Quid enim aliud quàm Ἀγκτήρ, Fibulę appellatione notus in arcu majore sive balista chalybea eburneus seu osseus ille uncus aut hamus, qui epizygi immissus nervum retinet? Quid etiam ab eo habet usu diuersum illa, quâ clauduntur Libri, Italis *Fibbia*? Quid verò simile Enchiridio, in quo aliquid memorię causâ notatur, nisi forte quòd cõplicetur? Hac tamen notione apud Tertullianum reperiri Fibulã, reliquit amicus noster vasti ingenii Polyhistor Gasp. Barthius. A qua locutione parũ abest Saxonum idioma, qui tabellas Alphabetarias vulgari sermone *Fibel* nominant: forsan quod hę vulgò in ea gente libelli formâ complicatiles. Fibulę figurâ atque usu affinius est, quod monet ibidem Barthius, hoc nomine insignitum Rationale, quod Aaron gestabat: quanquam Iudęorum Magistris potiùs sit ipsum pectorale, cujus quatuor extremę orę totidem ansulis epomidi affibulabantur sive adstringebantur. Nec aliter quàm similitudine quadam satis longè petitâ Fibulę nomen mereri videtur, quâ labentes mortuorum maxillę apud Hebręos continentur, fascia; quę veriùs capistrũ est. Pestẽ porrò equis infensam doctissimus Leonardus Fuchsius populari veriùs Germanorum idiotismo, quàm rei similitudine, Fibulã appellavit. *Licet enim*, ut cum Tullio Sidonius, *novis rebus nova nomina imponere.* Sed hęc leviora. aliò namque tendit summę ratio, quam ferè omnem in eo Fibulę genere

Adversar. L.43.C.15.

Exod. 28. v.28.

Histor. Plãtar. C.135.

Ep. Comm. 13.

ponunt viri lectissimi, quæ in amictu celebris fuit: ut non planè alienum hîc fuerit minima quæque persequi; quandoquidem hoc argumentum evidentiæ gratiâ largiorem sermonis usum postulat.

CAP. V.
FIBVLA VESTIARIA delineatur.

FIBVLA igitur VESTIARIA Græcis Περόνη, & Πόρπη, Etymologicis propriè est ornamentum cinguli, quâ per anulum pars cinguli retinetur, ad vestem subligandam. Minutiùs forsan & accuratiùs, in Originibus Isidorus: *quod pectus feminarum ornat; vel pallium virorum in humeris, cingulum in lumbis firmat*. Similiter vetustissimum Anonymi in Bibliotheca Ambrosiana Mediolani M.S: *Fibulæ sunt, quibus pectus feminarum ornatur; à viris in humeris, ceu cingulum in lumbis portantur*. Quibus in suum Etymologicum translatis addit Papias: *Lunæ sunt, nec stabiles*. Iure quidem in humeris. Etsi enim plerūque in dextro, nonnunquam tamen in altero herebāt, modò vetustioribus statuis fidendum. Neque id ex Iul. Polluce obscurum, apud quem legitur: ὁ σχιστὸς χιτὼν περόναις κατὰ τοὺς ὤμους διῄρτο. *Tunica aperta fibulis circa humeros connectebatur*. Eo ferè modo in Apulejo Puer, qui Mercurium in Scena referebat, ephebica chlamyda sinistrum tegebat humerum. Rem aperuit Sophocles:

Lib.29.C.31. L.7.C.13. Met. L.10. Trachin. v.933.

Te-

Τοσαῦτα φωνήσασα, συντόνῳ χερὶ
Λύει τὸν αὐτῶν πέπλον ᾧ χρυσήλατος
Προὔκειτο μαστῶν περόνις. ἐκ δ' ἐλώπισε
Πλευρὰν ἅπασαν, ὠλένην τ' εὐώνυμον.

Gulielmus Canterus Latinè:

Hæc cùm dixißet, mox celeri manu
Vestem suam solvit, quà aurea
Mamillas coercebat fibula, totumq́ nudavit
Latus, ac sinistrum humerum.

Ita Iacobus Dalechampius apud Athenęum λαγόνα L.13.C.9. τὴν ἀριστερὰν Metonymiâ elegantiore vertit *Sinistri lateris fibulã*; veriùs Natatalis Comes, *Latus sinistrum*. Ritũ hunc suggerit vetus Euripidis Interpres: αἱ λακεδαιμονίαι γυναῖκες ἐν τοῖς ἀγῶσι μονοχίτωνες ἦσαν, ἐπόρπας ἐφ' ἑκατέρου τῶν ὤμων ἔχουσαι. Hecuba. *Lacænæ mulieres in certaminibus unicâ erant indutæ tunicâ, fibulas in alterutro humero habentes.* Quas hîc ἐπόρπας, paulò ante περόνας appellat. De Tunicis Ælianus: τῶν δὲ χιτώνων τὰ περὶ τοὺς ὤμους Var.Histor. L.1.C.18. ἄχρι τῶν χειρῶν οὐ συνέῤῥαπτον, ἀλλὰ περόναις χρυσαῖς καὶ ἀργυραῖς συνεχέσι κατελάμβανον. Iustus Vultejus vir eruditus sic interpretatus est: *Tunicarum verò eam partem, quæ est ab humeris usq́ ad manus, non consuebant, sed continuis fibulis aureis & argenteis constrinxere.* Muliebres hîc innuere videtur Tunicas, quę erant manicatę: quamvis & tales olim viriles apud Carthaginenses; sed in Romanis pueris ob mollitiem suspectę; etiam in viris. Autor mihi Agellius: *Tunicis uti* L.7. C.12 *virum prolixis ultra brachia, & usq́ in priores manus ac propè in digitos, Romæ atq; omni in Latio indecorum*

fuit

fuit. Et quidem ejusmodi Tunicę non solùm in humeris fibulâ committebantur, teste Iulio Polluce; sed usque ad infimam utriusque partis oram plerunque nodis ac fibulis stringebantur. Fibulam quoque esse vinculum, quo mulieres fluentem retrò vestem subnectunt, in Vitruvium annotat Philander. Togam nempè ac muliebrem stolam, & Cingulũ ea subnectebat. Sed Fibulę etiam in Caligis usum ostendunt veteres statuę. Gręcis ea propriè videtur Ἐνετὴ: quãvis aliã intellexerit Callimachus:

L. 10. C. 2.

Ἄλλικα χρυσείῃσιν ἐεργομένην ἐνέτῃσι.

de qua suo loco clariùs. Nec Lunulas in Senatorum calceis aliud quàm fibulas fuisse eburneas, Lunę instar corniculantes, opinatur Alexander ab Alexandro, & Isacus Gangræus ad Iuvenalem: Lunula nempe illa fuit Ἐπισφύριον ἐλεφάντινον μηνοειδές. *Fibula in malleolo pedis eborea, specie lunæ.* Et rectè fortassis: Alios enim ligulis cretâ sutoriâ denigratis calceolos aptasse significat Scribonius Largus. Imò, Arcadum more lunatos Plutarcho teste Patriciorũ calceos ejus ut plurimum coloris fuisse satis declarat Iuvenalis:

Dier. Genial. Lib. 5. Cap. 18.
Sat. 1.
Comp. 208.
Probl. 75. Qu. Ro.
Sat. 7.

nobilis & generosus
Appositam nigræ Lunam subtexit alutæ.

Nec sanè Gangręus adeò culpandus videtur, dum Poetæ Lunam exponit Fibulam. Esto, quod contendunt quidam, Fibulas etiam non fuisse lunatas; & calceos plebi fuisse fibulatos; quamvis neque id ita certum, si credendum Scrib. Largo, qui florente

te imperio vixit, imò Poetæ ipsi, qui nigræ alutæ Lunam artificiosè opposuit, quemadmodum Theodorus Marcilius diligenter advertit. Nunquid iccirco forma Fibulę non fuit arbitraria? Novumné putemus, Nobiles à vulgo discerni voluisse semilunulę figurâ? Diuersa profectò Fibulæ ratio est in chlamyde, ac in calceamento: quanquam & ista non rarò luniformis visa. Vtriusque verò ut peculiaris fuit usus, ita quoque effictio; quam tamen ex antiquitate in ea hactenus sola observare licuit, cujus morsu indumenta fuisse unita extra dubium est; cujus etiam acus cardine veriùs quàm nodo mobilis potiùs canaliculo quàm vnco stringitur. Talem verò Fibulam nobilitatis olim extitisse indicē, testis Philostratus: nec solùm ornamento, sed usui etiam fuisse verè ostendit Benedict. Balduinus hoc Statii versu: *Iuv. Sat. 8.* *De Vit. Soph. Lib. 2.* *De Calc. antiq. C. 9. P. 55.*

Primaq; patriciâ clausit vestigia lunâ.

Eò licet videatur spectare modus, quem è Zonara Hieronymus Magius repetit: *Patricios in urbe calceos gestasse adornatos corrigiarum inflexione & formâ literæ C*: longè tamen aliter scriptor Græcus, nisi C suppositum fuerit loco ρ lunati, cujus notâ Latinum e, literę c non multum dissimile, sæpius exprimitur. In quem errorem librario parum diligenti nec satis perito facilis erat Gręci characteris cum Latino affinitas, nostris etiam tēporibus familiaris: Zonarę verba sūt, interprete Hieronymo *Miscell. L. 3. Cap. 3.* *Annal. To. 2. Pag. 14.*

Volfio: *Patricii calceos urbanos gestârunt, & corrigiarum implexione, & formâ literæ adornatos, ut à primis Senatoribus orti eße viderentur. Literã autem fuiße tradunt R, (τὸ γράμμα δὲ ῥῶ) sive quòd ea apud Græcos centenarium numerum significet, siue quòd prima nominis Romani sit litera.* Isidorus longè prior

Orig. Lib. 19. C. 33. de his enucleatè: *Patricios calceos Romulus reperit, quatuor corrigiarum, aßutaq; Lunâ. Iis soli patricii utebantur. Luna autem in eis non sideris formam, sed notam centenarii numeri significabat, quòd initio Patricii Senatores centum fuerint.* Hujus itaque testimonio, non ut aliis visum Plutarchi, Fibulæ genus illud C literæ figuram exhibuit. Eos verò Caligis militaribus fuisse oppositos, disertè o-

Philip. 2. stendit suâ in Antonium invectivâ Tullius: quibus Romani foris, ut domi soleis, utebantur. Fibulâ quoque Ocreas antiquos supra malleolum con-

Iλ. γ. 330. strinxisse liquet ex Homero Poeta multiscio, qui Ἐπισφύριον nominat:

Δῖος Ἀλέξανδρος Ἑλένης πόσις ἠϋκόμοιο
Κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμησιν ἔθηκε
Καλὰς ἀργυρέοισιν ἐπισφυρίοις ἀραρυίας.

Gifanio Latinè:

Divinus Alexãder Helenæ maritus pulchricomæ
Ocreas quidem primùm circa tibias posuit
Pulcras argenteis fibulis adaptatas.

Nec aliter Gallienus apud Trebell. Pollionem *caligas gemmatas annexuit.* Quin arma etiam com-

misit

misit Fibula. Sidonius Apollin. ad Hecdicium: *alii de concavo tibi cassidis exituro flexilium laminarum vincula diffibulant*. Fibulam prætereà apud Lusitanos Clypei fuisse manubrium ostendit Strabo: Ἀσπίδιον δ' αὐτὰς δίπεν ἔχειν τὴν διάμετρον, κοῖλον εἰς τὸ πρόσθεν, τελαμῶσιν ἐξαρτημένον, οὔτε γὰρ πόρπακας, οὔτε ἀντιλαβὰς ἔχει. *Parvum quidem habent scutum duorum pedum diametro, in anteriora recurvum, loris fultum. neque enim fibulas, neque ansulas habet*. Locum hunc egregiè illustrat Hesychius, qui, quum dixisset, Πόρπαξ, ἡ λαβὴ τῶ ὅπλυ· *ansa sive manubrium in armis:* alibi clariùs, Πόρπη, ὁ ἀνοχεὺς τῆς ἀσπίδος, εἰς ὃ ὁ πῆχυς ἀνίεται. Fibula tandem capillitium continebat. Obvia sunt Luciani verba: πόρπη τις, ἢ ταινία τὸ ἄφετον τῆς κόμης συνδέουσα. *aliqua fibula, vel tænia comam diffluentem colligans*. De hac fortè Virgilius:

L. 3. Epist. 3.

Lib. 3.

Dial. de Domo.

fusos ceruix cui lactea crines
Accipit, & molli subnectit circulus auro.

Aen. 10.

Cujus fortè specimẽ fuit in cadavere virginis, quod Alexandri VI. P. M. tempore sub via Appia repertum Tulliolæ Ciceronis filiæ censebatur. In peplis porrò Fibulam in pectoris summo Doricum inventum tradunt quidam. Quâ ratione de Fibula eruditè Ludovicus de la Cerda in 4. Æn. v. 139. accipit illud Nonni Lib. 1. νεβρίδα σφίξατε μοι στέρνοισι. Nec sanè displicet Grȩcorum à Cl. Salmasio adducta distinctio, vt Περόνη sit Humeralis, πόρπη vestẽ ad pectus stringat. Mũdo etiã muliebri Fibulã post Iul. Poll.

Lib. 24. Cap. 22.

accéſet Ioach. Camerarius ex Hymno in Venerem.

Πόρπαι τε γναμπταί θ' ἕλικες, κάλυκες,

Fibulæ, torques, bullæ, monilia;

Dilucidat. & Circulum fuiſse opinatur Marcellus Donatus.

Liu. L. 39. Vſum hujus Fibulæ latiùs expreſſit Nilus Scholaſticus Antholog. Lib. 4. Cap. 12. Epigr. 112.

Πόρπη τε χρυσοῖο τετυγμένη ἠδὲ πρὸς ἄκρην
Ἰγνυῖν φοῖνιξ πέπλος ἑλισσόμενος.

Et Fibula auro facta, & ad ſummum
Poplitem ruber peplus tractus.

Lib. 2. In hunc fermè ſenſum Corippus:

Subſtrictoq́ ſinu veſtis divina pependit
Poplite fuſa tenus.

Antiqu. Lect. L. 13. Cap. 19. Vlteriorem ejus uſum ſequiori ſexui peculiarem habet Cælius Rhodiginus, quatenus inventione Doricâ erat Pepli retinaculum. πέπλος autem, Iλ. ϛ. præter Heſychium & Suidam, Euſtathio quamvis mulierum ſit, quemadmodum χιτὼν virorum: diſcrimen tamen, eodem teſte, cum Euripide ſuſtulit Sophocles, hoſque ſecutus Pollux, apud quem, καὶ ἐπίβλημα, καὶ χιτὼν, πέπλος. Addit Suidas: παρὰ τοῖς κωμικοῖς πέπλος καλεῖται καὶ ἑανόν. Æmilio Portâ interprete, *apud Comicos Peplus vocatur &* ἑανόν, *id eſt, tenue & ſubtile velum. Indumentum, quod ob ſuam tenuitatem facilè poteſt indui.* Euſtathio περίβλημα σινδονοειδές. FIBVLA itaque tum Virilis, tum Vxoria fuiſſe videtur. Pro *Virillæ* etiam (vel, quemadmodum habet editio Parmenſis Anni 1481. *Viriolæ*,

id est, Armillæ viris militaribus virtutis causâ concesse,) in vetustissimo & emendatissimo Plinii Codice reperit Bayfius *Uxoriæ*. Quam lectionem ut probem suadent inprimis hęc Trebellii Pollionis: *Vestis muliebri fibulâ stricta*. Peplum verò Pallium secũdùm Euripidẽ cũ Cassiodoro exponit celeberrimus in Lyceo Patavino nostri seculi Doctor Fortunius Licetus, qui non infelici conatu sapientiæ studium variis literis exornavit. Nec sine vetustissimorum Scriptorum Homeri ac Xenophontis autoritate, quorum ille Priamo, hic Tigrani Armenio, ejusmodi sindonem indidit. Quin Imperatorum inaugurationi adhibitum fuisse, testis mihi Trebell. Pollio: *Celsum Imperatorem appellaverunt peplo Deæ cælestis ornatum*. Et: *Saturninus amictus à militibus peplo imperatorio*. Sic Pausanias: πέπλος πορφύρας Νέρωνος ἀνάθημα: Romuli Amusęi versione: *Palla purpurea Neronis donum*. Purpura nempe Regia Iovi Capitolino veluti Regi sacra in Capitolio suspendebatur. Flavii Vopisci verba sunt: *Meministis fuisse in templo Iovis Opt. Max. Capitolini pallium breve purpureum*. De Peplo fortassis Idẽ in Aureliani historia: *Ingrediente eo Antiochiam in vehiculo, quòd præ vulnere tunc equo sedere nõ posset, ita pallium purpureum, quod in honorem ejus expansum fuerat, decidit, ut humeros ejus tegeret*. Peplo Minervæ porrò dignus ille philosophus qui magnis associetur nominibus, haut exiguam apud eruditos certè in-

Nat. Hist. L. 33. C. 3.
De Vascul.
Tyrannis.
Encyclop. al Syr. Porph. Cap. 6.
Il. ω. Pæd. 3.
Saturnino.
Corinth. 2.
Aureliani.

inibit gratiam, si brevitate Festi inumbratam Flaminum Infibulationem pro sua divinandi facilitate aliquando illustraverit. Neque enim nulla dubitandi causa, quinam ejus fuerit modus. Flamines quidem apud Varronem sic appellati sunt, *quòd in Latio capite velato erant semper ac caput cinctum habebant filo*. Rectiùs in Conjectaneis ad hunc locum Ioseph. Scaliger, *quòd licio in apice velati erant*. Flaminum nempe & Flaminicarum ornamentum *Apex*, id est, Galerus seu potiùs pilei conus filo erat involutus. Vnde & Virgilio *Apices lanigeri*, & Flamines Dionysio Στεφανοφόροι dicebantur. Atque hac voce paulum immutatâ Nicephorus Botaniata Constantinopolitanus à Michaele Psello Carminibus in Cantica Canticorum στεφηφόρος cognominatus peculiari epitheto Imperator intelligitur; quemadmodum Leo Allatius, variâ eruditione atque inprimis Græcarum Antiquitatum peritiâ clarissimus, ob eximios in re literaria conatus Eminentiss. Lælio BISCIAE Principi purpurato charus, curiosâ de Psellis Diatribâ jã pridẽ ostendit. Flamen verò à Filamine seu filo nomen habuisse opinatur ad hunc Varronis locum Turnebus vir maximus: quod Livius *Lanæ velamen* credidit. Historico adstipulatur Varro de re rustica: *Lanam demptam ac conglobatam alii vellera, alii velumina appellant*. Causam reddit ipse de Lingua Latina, quòd in Veliis pastores Palatini ex ovibus ante ton-

De Lingu. Lat. Lib. 4.

AEn. 8.

Pag. 54.

Lib. 1.

L. 2. C. 11.

Lib. 4.

tonsuram inventam vellere lanam sint soliti; eumque morem quibusdam in locis suâ ętate durasse, autor est Plinius: ut non frustrà Flamines quis putârit capite fuisse fibulatos: qualiter fortassis apud Philostratum Cupido infibulatus censeri posset. At verò de Opeconsivę Deæ Sacrario sermonem instituens Varro rem planè ob oculos ponit: *eò præter virgines Vestales, & Sacerdotem publicum introeat nemo. Is cùm eat, suffibulum haut habeat.* Etsi verò, quemadmodum in hunc locum advertit Adr. Turnebus, Suffibulum videatur Varroni notare Subligaculum: Festo tamen *est vestimentum album, prætextum, quadrangulum, oblongum, quod in capite Vestales virgines sacrificantes habebant. idq́ue fibulâ comprehendebatur*: puta sub mento; unde nomen etiam traxisse creditur. Sed planiorem omninò Festum spero, modò verum, quod à nonnullis memoriæ proditum; Sacerdotes omnes unaq́ue Augures prætextâ usos. Fibulæ porrò usū sic docuit Cl. I. C. Guido Pancirolus: *Consideratione digna est Fibula, quâ veteres Togā subnectebāt, & quandoq́ etiam Cingulum. Fibula enim superiùs annexa in sinum fundebat Togam, instar veli vento inflati.* Et mox: *Facta erat potissimùm in eum finem, ut Togam supra dextrum humerum connecteret, in quo duæ illius partes subjectam acum in canalicula stringebant. Nec enim adsuta panno erat Fibula; sed duas Togæ partes adstringendo, non verò trans-*

Nat. Hist. L. 8. C. 48.

De Lingu. Lat. Lib. 5.

Lib. de Reb. deperd. Pag. 312.

figen-

figendo subnectebat. Quapropter supra Fibulam nodus quidam conspiciebatur ex Toga, quæ cum venustate & elegantia dilatabatur. Quæ num ita vera, sicuti speciosa, non est admodum dictu facile. Pallio certè agnatisque ei vestimentis aptabatur olim Fibula; sed unica, quemadmodum ex Ælii Spartiani Adriano subtiliter colligit Salmasius; nunquid etiã Togæ, subdubiũ mihi reddidit Vir Clarissimus & supra annos eruditus Octavius Ferrarius, bonarum literarum in Gymnasio Patavino Primarius Professor. Quidni enim apud veteres æquè mentio Fibulę, ubi de Toga, quàm ubi de Sago agitur? Saga quidem omnia non connectebantur fibulâ, quemadmodum Illyrica. Gallica quippe rotunda & circa oram conclusa accepimus. Quę tamen aperta, fuisse fibularia, nemo judicii paulò sanioris negat. At quomodo etiam Togę sinus delabi potuit, quæso, ipsaque Toga decidere, ut est apud Quintilianum, si acu figeretur? Tertullianus certè sinum ex umbonis ambitu natum tradit: eumq; adeò laxum fuisse constat ex Suetonio, ut ad ima crura deduceretur. Hunc nodum fuisse artificem cumulatissimè ostendit eruditissimus Salmasius, quo nobis opus Oedipo, ubi potior conjecturę quàm interpretationi locus. Vestis autem cum Fibula aurea Panciroli temporę inventa, annon Paludamentum veriùs erat, quàm Toga, quæ rarior occurrit? Intereà perspiciant oculatio-

Not. P. 5. v. 35.

Inst. Orat. L. 11. C. 3.

De Pall.

Cas.

oculatiores, si de chlamyde humero aut cervicibus adstricta accipi etiã possint Panciroli verba, militibus, ut res ferebat, incomposito motu variè dimicantibus. Ita omninò est. Chlamys namq; Romana non secus ac Paludamentum quadrata erat ac aperta; quam, ut firmior hæreret, trajectam Fibulæ acu verisimile est; eaque laxatâ indumentum promtè rejiciebatur. Tunicis profectò nisi affixæ fuissent Fibulæ, eas avelli minimè notasset Sophocles: cujus elegantissimi versus mox expendentur, quum vera Fibulæ in vestimentis antiquorum figura exhibebitur. Hujus eadem ratio in pluribus Italiæ locis hodiè quoq; durat, ubi manicę Nobilium matronarum vacivę fibulis ex auro circularibus ornari consuêrunt; quales adhuc in veterum statuis supersunt: quibus non absimilis earum minima, quas Claud. Menetrius mihi Româ transmisit. Etsi verò Statii Glossator antiquus Luctatius Placidius, seu ut placet aliis Placidus Lactantius, Theodosii Imper. ęqualis, ad luxuriam non malè retulerit Fibulę pulchritudinem; pręcipueque feminarum ornamentis annumeratam fuisse credat doctissimus Thomas Dempsterus, Prudentium forsitan sequutus, apud quem in mundo feminæ, *Thebaid. 7. v. 658.*

crinalis acus, redimicula, vittæ, *Lib. 2. in Sym.*

Fibula, flammeolũ, strophiũ, diadema, monile:

vix tamen cum ipso probauerim hanc ei fuisse originem. Viris enim ac feminis æquè, imò magis,

necessaria erat ad expeditiora vitę munia, quibus ii frequentiùs occupantur. Nec multum facit pro

Nat. Hist. L. 33. C. 1.

ejus sententia adductus Plinii locus, qui affirmat *Fabricam etiam Deûm fibulas, & alia muliebris cultus, sicut inaures, in primordio factitasse, sine mentione anulorũ*. Hęc enim narratiuncula satis planè distinctas continet sententias: ut vel ex eo acutè nimis doctissimus vir Petrus Faber ad muliebrem cultũ alligaverit verba Legis: *Fibulæ ornamentorum magis, quàm vestis sunt*. Clariùs alibi Naturalis Historiæ conditor: *revehunt vitrea, & ahena, vestes, fibulas, cum armillis, ac monilibus. Ergo negotiatio illa feminarum maximè fide constat*. At enim melior sexus hîc non excipitur. Nec viris posterior cultus dignitas erat; quum & ipsis, non minùs quàm Fibulæ inter ornamenta muliebria, fuerint communes anuli; qui primitus, antè sublatum à Iustiniano Imperatore discrimen, aurei Equitibus Romanis proprii erant, ut libertinis ac servis ferrei. Rectiùs in Glossa Accursius FIBVLAE addidit *Mantellorũ*, hoc est, Penularũ, veluti Baysius de Re vestiaria explicat. Ita Iulius Pollux: Μανδύη, ὅμοιόν τι τῷ καλουμένῳ φαινόλῃ. *Mandya simile quid huic, quod vocatur Penula*. Latinam vocẽ Plauto receptam à tegendis manibus quidam nomen traxisse putant. Convenientius forsan à Gręco Μαντίον, quod veteribus Glossis Paludamentum seu Chlamys dicitur: quæ aperta omninò Fibulam desiderabat. Lex in hanc rem nota traditur: *Fibulis*

Semestr. L. 1. Cap. 16.
Dig. de aur & arg. leg. L. Argum. xxv. initio.
L. 12. C. 19.
Iul. Poll. L. 5. Cap. 16.
Cap. 16.
L. 7. C. 13.
Capt. Sc. 3. Act. 3.
Pand. Prateius Lex. Iur.
C. Lib. XI. nulli licere. L. 1.

lis quoq; in chlamydibus utantur iis, quæ ſolo auro et arte pretioſæ ſunt. Quæ ſanè verba adeò ſunt aperta, ut mirer poſteriores nõ expunxiſſe gloſſã, quę Accurſii nomine indigna circumfertur. Quid enim ineptius, quàm Fibulas dixiſſe chlamydes? Virũ iſtum nunquam ita ſcripſiſſe, liberè contenderim. Iamque diu Sacros Legum Codices infinitis variarum ſcripturarum ineptiis temeratos, rectè Ludovicus Carrio notavit. Grammatiſta quidam ea forſan ad oram allevit. Qualiter in quibuſdam libris apud me ſcriptis deprehendi moroſum hoc genus mortalium integrã ſepè contextus dictionem notis in marginem conjeciſſe. Nimirum, adſcriptum forſan erat: *Fibulis ĩ chlamydibus*. quæ poſtea deceptus vicinitate ĩ, & i. notę expoſitionis typographus ſic expreſsit, ut hodiè legũtur; *Fibulis, id eſt Chlamydibus*; quũ ſcriptor non aliud voluerit quàm *in chlamydibus*. Illud verò indumentum etſi mulieribus cũ viris cõmune cenſeas, neutiquã his tamen aptius negabis. Quippe *Penulis intra urbem frigoris causâ ut ſenes uterentur permiſit Alexander Severus; quũ id veſtimenti genus ſemper itinerarium fuiſſet, aut pluviæ. Matronas tamen intra urbem penulis uti vetuit, in itinere permiſit*. Adde, Ammianum Marcellinum cõqueri, quòd *alii ſummũ decus in carrucis ſolito altioribus & ambitioſo veſtiũ cultu ponentes ſudant ſub ponderibus lacernarum, quas in colli exſerta fibulis ipſis adnectant*. Sic enim legendum credi-

Emendat. L. I. C. 12.

Ael. Lamprid. Sever.

Lib. 14.

mus, utcunque locum hunc legant alii. Quin Iureconsultus Fibulã simpliciter ornamentis accenset, quanquam Lex ipsa comparationem includit: ea tamen solis mulieribus non deberi nemo ignorat. Civium ac Militum verò gestamen fatetur Fibulam Dempsterus ipse: licet Fibulas vincula magis quàm gestamina ex Virgilio & Ovidio colligat Brisonius, quia vestes adstringebant & subnectebant. Illud hac in parte minimè prætereundum, quòd apud Bayfium indumentis adscribitur Clavus, qui vestibus insuitur; Fibula verò eidẽ ad ornatum magis quàm ad vestem facit. At eadẽ ipsi utriusque notio. Nec satis video, quî Fibula peculiariter ad mundum muliebrẽ transferatur; quum ipso autore Ornamenta muliebria sint omnia ea, quæ ad aliam rem nullam parantur, nisi corporis ornandi gratiâ; & Fibulæ tamen non minùs vestibus continendis appositæ, quàm clavi, quos Fibulis orbiculatis eosdem credit: quamvis & Clavos asseveret dici, non quòd revera essent clavi, sed quòd referent clavorum capita, quæ nunc ex purpura, nunc ex auro textili, in tunicæ superficie assuebantur. Clavum verò purpureum atque laxiorem tunicæ Senatorum fuisse annexum, longâ eruditorum observatione constat. Cujus ferè generis ornamentum fuisse Fibulam ex auro nulla ab ratione credidit incomparabilis Baronius. Nec enim, ut censuit ille, ex metallo eiusmodi clavi fuerunt,

De Verb. signif. L. 6.

De Re vestiar. C. 12.

L. cit. C. 7.

De Vasc.

Ann. Eccl. C. 80. ad A. C. 34.

runt, ſed textiles, quemadmodum è Feſto colligitur.

Fibula autem ex ferro, orichalco, argento, auro, aut quovis metallo inaurato ſeu lamellis aureis obducto primis temporibus facta erat, veſtibus connectendis. Infimæ ſortis hominibus propria erat Ferrea, vel Ænea; etiamſi, referente Feſto, *infibulati ſacrificabant Flamines propter uſum æris antiquiſſimum æreis fibulis*: à quo propter amiſſam, quâ ceteroquin id naturâ molle durabatur, peculiarē temperaturam, ad ferri neceſſitatem ventum obſervavit in Heſiodum Proclus, & poſt ipſum Io. Zetzes. Macrobius: *Ad rem divinam pleraque ænea adhiberi ſolita, multa indicio ſunt; & in his maximè ſacris, quibus delinire aliquos, aut devovere, aut deniq; exigere Morbos volebant*. Mediocris fortunæ, ac Milites Gregarii ſeu Manipulares in baltheis aut phaleris Argenteâ utebantur; donec Aurelianus Imperator primus iis Aureas indulgeret. Ditioribus poſtea, etiamſi privatis, Civibus, & Nobilibus, Leonis Auguſti decreto concedebatur Aurea, Principibus frequentior. Ita Didoni apud optimum Poetam

De Verb. ſignif. *Saturnal. L. 5. C. 19.* *Flav. Vopiſc. Aurel.* *Aen. 4.*

Aurea purpuream ſubnectit fibula veſtem.

Ea verò gliſcente in militia luxu tantâ ſeſe inſinuavit familiaritate, ut frementes M. Bruti Epiſtolas in Philippicis căpis repertas memoret Plinius, quòd Fibulæ Tribunitiæ ex auro geſtatæ. Imò, ne lictori quidem graphicè deſcripto eam tribuere veri-

Hiſt. Nat. l. 33. c. 3.

tus

Epist. 49. tus eſt D. Hieronymus, apud quẽ mulier ad carnificẽ de fibula: *en tibi ex humero aurũ ruit.* Hanc tamẽ antiquiſsimis gentibus longè antea innotuiſſe multorũ loco unus mihi teſtis ſacer ille Muſarũ ſpiritus

Od. σ ſufficiet Homerus; apud quẽ περόναι χρύσεαι reperiuntur; quas Sophocles Poeta vetuſtus ſignificantiùs di-

Oedip. v. 1262. xit χρυσηλάτους, hoc eſt, ut ego interpretor, *malleo ductas ex auro*, ne quis inauratas aureiſvé duntaxat

De Socrat. Deo. Lib. 1. Cap. 4. bracteolis tectas ſuſpicetur: qualiter Apulejo *Cingula aurata*; non, *aurea*: neve auro vinctæ intelligã-

Phœniſ. v. 811. tur; de quibus Euripides, quamvis id non animadverterit doctiſsimus Interpres:

ὤφελες Οἰδίποδα σρέψαι βρέφος ἔκβολον οἴκων,
χρυσοδέτοις περόναις ἐπίσαμον.

Debueras Oedipum alere infantẽ ejectũ domo,
Aureis fibulis inſignem.

Il. ε. Ipſarum aciem venuſtè expreſsit ingeniorum artifex Homerus de Venere:

πρὸς χρυσῇ περόνῃ καταμύξατο χεῖρα ἀραιήν:

Aureâ fibulâ laceravit manum mollem.

Ibid. Innotuerunt & ipſi ζωστῆρος ὀχῆες χρύσειοι, Ioanni Spondano rectè *Balthei fibulæ aureæ*, ſive ex auro obryzo factæ. Quidni etiam Cinguli? Ita enim doctiſſimus inter Gręcos Criticorũ Heſychius: ὀχῆες, οἱ συνέχοντες τὴν θωρακοζώνην κρίκοι. Quin geminis diſtinctas virtutis incitamento diſtributas, non obſcurum eſt ex Agone funebri, quem virili ſpiritu adumbravit Maronis genius:

lato

lato quem circumplectitur auro *Aen. 5. v. 312.*
Baltheus, & tereti subnectit fibula gemmâ.

Huic nihil cedit Statii illud: *Thebaid. 7.*

fibula rasilis auro
Tænariam fulvâ mordebat Iaspide vestẽ.

cui vicinum Claudiani: *De Raptu. Proserp. L. 2. v. 40.*

Collectæ tereti nodantur Iaspide vestes.

Papinio etiam *Theb. 12.*

ignea gemmis
Cingula.

Pronius tamen est credere Gemmeam, qualẽ Poetæ fortasſis libuit Augusti Cæs. depingere, Fibulam Imperatoribus fuiſſe propriã, ac in vestitu Imperatorio pretiosiſsimã. Ita Galienus gemmatis Fibulis & aureis usus est. *Treb. Poll. Galieno.* E diverso Adrianus ipse sine auro baltheum sumsit, sine gẽmis Fibulas strinxit. *Ael. Spart. Adr.* Fibulas verò aureas gemmis fuiſse stellatas ostendit Trebell. Pollio Gallieni exemplo, qui *cum chlamyde purpurea gemmatisq́; fibulis & aureis Romæ visus est*. De quibus omninò accipiendum rectè censet Salmasius Flori illud: *vestis ingentibus obstricta gemmis*. Solam tamen gemmam interdum Fibulæ vicem sustinuiſse notat idem ex Vopisco de Carino: *nisi gemmâ, fibulâ usus non est*. In quem fortè sensum trahi poterit allatus modò Poetæ versus: quanquam laudatus nuper ingeniosiſsimus vir Fibulas mulierum plerunque tales fuiſse putat. *Not. Treb. Poll. P. 199. v. 15.* De hoc equidem Fibularum genere non vere-

rebor

Zenob. rebor intelligere Trebellium Pollionem: *Ad conciones galeata processit, cum limbo purpureo gemmis dependentibus per ultimam fimbriam, mediâ etiam, cochlide, veluti fibulâ muliebri adstrictâ, brachio sæpè nudo.* Nat. Hist. Lib. 37. C. 32. *Cochlis* enim, sive concha unionis, aut si cum Plinio lubet gemma arte facta, Zenobię erat fibulę loco, quemadmodum hunc locum Casaubono ceteroquin perspicacissimo inexplicitum Salmasius magno judicio asseruit adversus eos, qui cochlidis loco Cycladẽ reposuerunt, nihil à limbo diversam: quum tamen *Cyclas*, Gręcis κυκλὰς, auro texta vestis muliebris sive tunica rotunda, hoc est, circa imas oras conclusa, matronis olim Romanis usitata fuerit. L. 4. El. 7. Propertius:

Quæ modò per viles inspecta est publica noctes,
Hæc nunc auratâ cyclade signat humum.

L. 1. Ep. 5. Sid. Apollin. *Cyclade pronuba honoratur.* Tantus verò Fibularum apud Cęsares erat numerus, quę non assutæ panno vestibus exemtæ separabantur; ut vel hinc inter ministeria Palatina ex inscriptione veteri apud eruditissimũ Gruterum recenseatur Inscrip. Antiq. *Præpositus à Fiblis*. Hanc tamen vocẽ Henricus Smetius politioris literaturæ Medicus è Græco translatã putavit. In Hesychio est: φίβλα, πόρπη, φιλίον. Nunquid φιβλίον? Vtrumq; enim apud posteriores Græcos reperitur. Lexicon Græcolat. vetus; φίβλα. Et Vetus Glossarium: *Fibula*, πόρπη, φιβλίον. φιβλοῦν etiam idẽ esse quod *Infibulare* & fibulis adstringere significavit

vit Æmil. Portus in Suidam, qui ait: Πόρπη, ἡ παρὰ ῥωμαίοις φίβλα. Quin Latinæ quoque literaturæ contractum hoc esse verbum apparet ex eo, quod Cælius Apicius scribit: *chartâ præcludes, & insiblabis*. Sic enim omninò fuisse in meliori Codice credibile est, quemadmodum notauit bonæ fidei scriptor Claudius Dansqui; immutatum verò in communem dictionis formam ab iis, qui nihil non sibi in voces parum notas licitum arbitrantur. Hac sermonis consuetudine Fl. Vopiscus *Fiblatorium* dixit; quomodo & Cl. Salmasius in Trebellio Pollione legit. Apud Suidam est φιβλατώριον, περιβόλαιον Περσικόν. *Pallium Persicum*: quod Portus à Fibulis, quibus constringebatur, appellatum existimat. Istius muneris præstantiam non obscurè indicant veteres tituli eorum, qui Principibus à veste fuerunt; qualis RHODANVS Cęsaris verna, & alii. Quę eò processit, ut vestiario pręfectus Sacrę vestis Comes Cubiculariis ab Arcadio & Honorio adscriptus perhibeatur. Nec posterior ętas ab hoc ornatu longè discessit. Boamundo namque in fidem recepto *ex Imperialibus vestiariis oblata munera in auro, vestibus, vasis, & pretiosis lapidibus, tam pretio, quàm in dignitate incomparabilia*, autor est Vvilhelmus Tyrius de Bello Sacro. In eiusmodi igitur scrinia dum recōdebatur omnis Imperatorum cultus, quidnî pari curâ Fibulæ? Tale quid innuit Metellus, ampliori forsan veritatis laude, quàm

De Re Culin. Lib. 8. Cap. 7.

Antiq. nouiq; Lat. Orthogr.

L. 2. C. 15.

Quirinalib.

eloquii nitore notus Poeta:

Fibula, quam chlamydis quasi comtior imperialis
Fert locus imperii specialis.

Sua igitur cuilibet sexui pro dignitate & fortuna olim erat Fibulæ materia. Et quidem Tribuni primùm vetusto Romanis Legionibus more solas gestarunt aureas; deinde Pueri; mox Cives; posteà Milites gregarii; ac demum iis donati Equites, à Senatoribus clavi qualitate distincti. Parũ fortassis à vero abierim, si primã Fibulæ aureæ vel gemmeæ originem ex veterum Sacris repetierim. Supremo nempè Sacerdoti dilecti populi talem omni magnificentiâ sub mysterii velo adornatam imperabat Dominus. Quod Reges deinde imitatos verisimile est, penes quos diu Sacrorum jus mansit, ac postea Imperatores, diversarumque gentium primates; donec tandem crescente in dies luxu singularis Fibularum usus in communem transiret. At mirum valdè in tanta varietate solas propè æreas in nostrum venisse conspectum. Quales Vir integerrimus Laurentius Pignorius se tantùm vidisse fateri non dubitavit; pariterque Claudius Menetrius etiamnũ Romæ verus Antiquitatum condus. Et quidem hæ satis raræ, imò apud curiosissimos etiam Antiquarios nullæ. Aureæ de veteri quodã conditorio à se visæ speciem expressam CAROLO EMANVELI Serenis. Sabaudiæ Duci transmissam refert in vario de rebus deperditis Opere Vir Claris.

De Servis. Pag. 81.

L. 1. C. 44.

riſs. Guidus Pancirolus. Hujus verò raritatem maximè arguit apud Trebellium Pollionem Valeriani ad Zoſimionem Syrię Procuratorem Epiſtola, quâ inter ampliſſima ceteroqui munera Dec. Claudio Quintæ Legionis Martiæ Tribuno adſignat Fibulas argenteas inauratas duas, fibulam auream cumacum Cypream unam. Meræ tenebræ; niſi pro extremis reponatur, *cum acu cuprea*, vel *cypria*, ut eſt apud Marcellum: qualiter Plinius jubet medicamentum aſſervari in Cypria pyxide. Cuprum enim Georgius Agricola Spartiano Æs dictum notat à Cypro inſula, ubi effoditur. De qua Feſtus: *Æroſam appellaverunt antiqui inſulam Cyprum; quòd in ea plurimum æris naſcatur*. Verùm ea fortaſſis erat ſeculi frugalitas. Infrequentia deſuetudini poſteà pretium addidit, dum aliis uſibus eæ conflarentur. Iuſtiniano autem imperante, Venetæ factionis protervià hanc in primis creviſse narrat Procopius: Ἀφανιζόμενοι τοὺς παραπεπτωκότας, τάτε ἱμάτια ζῶνας τε, καὶ περόνας χρυσᾶς, καὶ εἴ τι ἄλλο ἐν χερσὶν ἔχοιεν. Et poſt: ἐπεὶ δὲ οὐδὲ αὐτοὶ ἀπαθεῖς ἔμενον, καὶ ἀπ' αὐτοῦ χαλκαῖς τὸ λοιπὸν ζώναις τε, καὶ περόναις, καὶ ἱματίοις πολλῷ ἐλασσόνως ἢ κατὰ τὴν ἀξίαν, ὡς πλεῖστοι ἐχρῶντο, ὅπως δὴ μὴ τῷ φιλοκάλῳ ἀπόλωνται. Nicolaus Alemannus Vir doctiſsimus, cui iſta lucem debent, ſic vertit: *Obvios quosq; innoxios viros deprædabantur, palliis, baltheis, aureisq; detractis fibulis, & quicquid eßet præ manibus*. Paulò poſt: *Ut verò nec ipſi abibant impunes, exinde plerique æreis fibulis baltheisq; uti*

Claud.

De Medic. Cap. 8.
Nat. Hiſt. L. 28. C. 8.
De Vet. & Nou. Metal. Lib. 1.

Hiſtor. Arcan. Anec.

ceperunt, necnon vestibus longè quàm pro dignitatē vilioribus, ne vitæ insidiaretur ornatus. De Ferreis quid dicam, quantumvis vilioribus imaq; plebe dignis? Iuniū quidem hominem nigrum & macrū & pandum Fibulam ferream à Sarmento seu Publio Blesso nominatum scribit Quintilianus. Sic autem, quisquis hic fuit, occultis aperta demonstravit. Neque enim opinatu facile est, quam is intellexerit Fibulam; Architectonicam, an Vestiariam: nisi huic fortassis robur similitudinis adjecerit veterum jocus in Lentulum, Ædilem, & Consulari dignitate clarum, quem Spintherem appellârunt. Fibulam humerariam rectè exponit Priscianus. Festus enim facit *Armillæ genus, quod mulieres gerere solebant brachio summo sinistro*: eæque armillæ anulis quibusdam in vetustis statuis jungi videntur. Exinde Ianuensis non ineptè Fibulam seu Armillam interpretatur; quamvis idem: *Pectoris est spinter propriè.* Plautus aureum duxit Menoechm. Sc. 3. Act. 3. neq; ejus usum Sc. 9. Act. 5. præteriit. Germanos autem priscos ceterosque barbaros fabricasse ejusmodi fibulam, nihil à re alienum arbitror: quandoquidem iis ante Romanos notior erat ferri usus. Nec Romę hujus generis in Museo Gualdi Equitis exemplum deest; cujus infra mentio fiet. Rarius est, quod Bapt. Mantuanus Poeta non vulgaris Fibulam splendidioribus Eburneam adsignet: nisi hoc nomine, veluti Lyricus vates,

Inst. Orat. L. 6. C. 3.

Plin. Nat. Hist. L. 9. C. 39.

Dio Hist. Ro. L. 39.

Syn-

Synecdochicè quamlibet rem pretiosam significare voluerit. Qualiter etiam Ovidius: Horat. L. 2. Od. 18. Epist. 1.

Hunc Venus in cælum curru vexisset eburno.

Tibullus item: Lib. 1. Eleg. 7.

At te victrices Lauros, Messala, gerentem
Portabat nitidis currus eburnus equis.

Vehicula tamen eborata nominat Spartianus. Buxeam quoque in Anachoretis subinde conspicimus. Nec mortalium primos sic ingenio destitutos fuisse credo, ut non operis ac pretii compendio sibi spinâ vestem strinxerint. Opinionem mihi Tacitus confirmat de veterum Germanorum moribus ita disserens: *Tegumen omnibus sagum Fibulâ, aut si desit, spinâ consertum*. Ejus speciem laboriosus pariter atque accuratus nostri ævi Geographus Philippus Cluverius V.C. in Germania Antiqua exhibuit. Heliogab. L. 1. C. 16. Ico. 3.8.9.

Hisce de Materia missis, quibus alieno exemplo sine fructu nolui diutiùs insistere, Fibulæ Formam pernovisse magis ad rem erit. Circularis ea quibusdam sive Anularis, ut vult Hieronym. ab Aquapendente. Rectiùs fortassis Magio ferè circularis. Nec magna hîc addubitandi ratio, si verum Thurii Historici illud apud Iulian. Imperatorem: ὦτα ἀνθρώποις ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα. Etenim, quas pro summa necessitudine sępiùs apud Pignorium Antiquitatis famâ celeberrimum inspexi, semicirculares erant omnes variis quidem icunculis distinctæ, unâ tamen fermè figurâ ad arcum accedentes, pręter Oper. Chir. Miscell. L. 4. Cap. 20. Epistol. ad Leontium.

ter eam, quæ quadrangulum inæquale propè longiusculum repræsentat. Omnes erudito de SERVIS Commentario publicæ jam dudum notitiæ cum reliquis rarioribus eximii Viri non ita pridem fatali Italię Pestilentiâ sublati sapientissimus Senator Venetus Dominicus Molinus, omni laude major Musarũ Patronus, legato obtinuit: quo posteà mortalitati erepto, jam dignâ primis possessoribus existimatione apud Illustriss. Gasparem Coignet Dn. de Thuilerii Christianiss. Regis ad Sereniss. Rempublicã Venetam nuper Legatum reservantur. In earum numero una est simplicissima, ei persimilis, quæ à Paulo Petavio eruditę antiquitatis alioquin satis perito Graphii nomine exhibetur. Quam sanè observatiunculam prætermittere nolui, quòd Clar. Pignorius intra summam eruditionem modestissimus à me propositam olim admiserit. Ac ne quàm par est longiùs his immorer, veram hujusmodi Fibulæ fabricam interprete Latino sic expressit Pancirolus αὐτόπτης: *Inferius & externâ parte grandiorem habebat acum cum æreo aut aureo filo, quo efficiebatur, ut illa absq; ulla difficultate quasi fluctuans vagaretur, ipsius præsertim cuspide in canalicula, quæ in altera fibulæ parte erat, impressa.* Huic tamen descriptioni parum detrahunt, quas in statuis notæ vetustatis circulares observare licuit omnes. Qualẽ ferè ad Procopii Anecdota dedit humanissimus Vir Nicolaus Allemanus. Iniquum enim foret arche-

chetypo minus eſſe fidei, quam pictorum aut ſculptorum licentiæ. Ejuſmodi tamen figuram ad cęlatoris omninò arbitrium ne fictum putemus, adducor potiſsimùm miro veterum artificum ſtudio, quo ſui quique ſeculi mores ad vivum effingere ſatagerunt. Sed hæc alterius loci. Majorem certè meretur obſervationem, quod nondum ab aliis notatum juxta raram Antiquitatum cognitionem Vir optimus Nicolaus Fabritius Peireſchius Regius in Aqua-Sextienſi Curia Senator pridem ad eruditiſsimũ Gabrielem Naudæum perſcripſit, Fibulam vetuſtiorem unco dextrâ lęvaque incuruam ſemel ſibi oblatam. Talis forſan ea, cujus omniũ nuperrimè mihi copia fuit ſingulari benignitate Ampliſsimi Equitis Caſsiani à Puteo, cui & magnam reliquarum partem adſcribo. Faſtidium verò Lectoris quum varietate vincendum cenſeam, diverſas hîc placuit Fibulæ ſpecies eâ religione deſignari, ut ſuo quævis poſſeſſori ingenuâ cõfeſsione reddatur. Inter eas jure primùm ſeſe offerunt, quæ Venetiis quondã in ſacrario Illuſtriſs. Dominici Molini repoſitæ: ſequuntur quæ, hoc ipſo anno cum urna ænea in agro Molvenæ pagi ad tertium ab oppido Baſſano lapidem effoſsæ, in armariis Viri Nobilis Hieronymi Gualdi Patavii ſpectantur. Has amœnitatis varietate meritò ceteræ excipiunt Romæ in Muſeo præſtantiſsimi Claudii Menetrii Viſuntini, qui ob inſignem omnis

mnis Antiquitatis rerumque Naturalium ſcientiam apud Eminentiſsimum Principem FRANCISCVM BARBERINVM Romanæ Purpurę decus ſingulari gratiâ valet. Omnium verò tandem acceptiſsima, cujus ectypum parario Equite à Puteo è Pinacotheca Conſultiſſimi Martii Mileſii Nobilis Romani pridem habui; quia non ſolùm Peireſchii obſervationi accedit, ſed Panciroli quoque conjectationem roborat, quandoquidem ea ſine acu veſtem ſolâ videtur obliquitate ſtrinxiſse. Ab ea parum abeſt, quam partis ejus ſpecie, quam honeſtè nominare vix poſſumus, nuper ſuggeſſit elegantiſſimi ingenii Petrus Bourdelotius, ad magni Patrui exemplum formatus. Additur demum non inferioris elegantiæ alia, teſſellato umbone variegata, quam in agro Clivenſi repertam Clariſs. Zuerius Boxhornius meritò inſeruit ſuis in Plutarchi Quæſtiones Romanas Animadverſionibus; in quas commodè incidi, poſtquam ceteræ vix tandem apud me dimiſsionē impetraſsent. Nec dubito quin ſera poſthac ætas plures eruat, quas olim ſuo ſibi quisque arbitrio fingebat. Reliquis orbiculata nihil ingratior ab Illuſtri Viro Franciſco Gualdo Equite miſſa: cui ſymbolam addere placuit Viris Clariſſimis Ioanni Baptiſtæ Caſalio, & Franciſco Angeloni; ubi Fibulæ non chlamydi tantùm, ſed virgulâ ad laminę anguſtę medium reflexâ baltheis etiam commodę, atque parum diverſę à noſtra

con-

consuetudine occurrunt. Et quid non priscis debemus? Neapoli omnium nuperrimè Henricus Ernstius Vir probus ac eruditus antiquam ex ære Fibulā circuli figurâ attulit solâ magnitudine differentem ab ea, quâ hodie populi quidam interulas præstringunt. Qualem etiamsi indumentis adhibuerint veteres, nescio tamen qua de causa cum Baronio Balthazar Paez vir doctissimus Anulum aureum in Epistola Iacobi Cap. 2. vers. 2. Fibulam auream exponat. Vt enim omittam aperta satis divini Spiritus verba; ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ: quę de anulo optimè acceperunt Iacobus Gordonus & Tirinus eruditi Sodalitatis Iesu Theologi: quid facit Rationale summo Sacerdoti peculiare ad splendidam divitum vestem, de qua hîc Apostolus? quid etiam Fibulæ aureæ usus, Iosepho teste, solis Regi agnatis concessus, quandoquidem hoc loco de communi usu anuli agitur? Et quis Gręci sermonis vel mediocriter peritus non animadvertit, quòd aureum gestans in digito anulum verè sit χρυσοδακτύλιος: siquidem δακτύλιος, ὃν φοροῦμεν, ut habet Lexicon Græcolatinum vetus, propriè eum notat anulum, quo digitus ornatur: ut meritò Plinius affirmet, quòd Gręci à digitis appellârint anulum; cuius nullus usus in pallio. Hujus rationem non obscurè indicavit Benedictus Floriacensis, seu quisquis alius, qui eum à Fibula distinctè in Excerptis vocū Gręco la-

Nat. Hist. l. 33. c. 1.

co-latinarum inter Aurea reposuit. Rectè igitur Apostoli Interpres Anonymus: *Nam si ingrediatur in coetum vestrum vir aureum gestans anulum, veste indutus splendidâ*. Syrum Guido Fabritius adhuc distributiùs convertit: *Nam si quis introierit in congregationem vestram, qui anulos aureos habeat, aut perpulcra vestimenta*. Lunatam quidem Fibulam reliquis frequentiorem ingeniosâ Aciæ explicatione verè censet interiorum literarum peritissimus Io. Iacobus Chifletius. Qualis forsan Plauti
Epid. Act. 5. Sc. 1 *Lunula*, quam cum Lambino & Dousa Taubmannus rotundam lunæ more gemmam putabat. Quòd verò περόνῃ lingulâ plerumque fuerit armata, præter αὐτοψίαν suo loco ἀξιόπιστος declaravit Herodotus; evi-
Oedip. Tyran. ver. 1262. dentissimusque in id Sophoclis Poetæ vetusti locus exstat.

Ἀποσπάσας γὰρ εἱμάτων χρυσηλάτους
Περόνας ἀπ' αὐτῆς, αἷσιν ἐξεστέλλετο
Ἄρας ἔπαισεν ἄρθρα τῶν αὐτοῦ κύκλων.

Vitus Vvinsemius inter alios benè traduxit:

Nam cùm avulsisset à vestibus aureas
Fibulas, quibus illa ornata erat,
Cæpit iis arreptis oculorum orbes fodere.

Polyh. Cap. 40. Ita Solinus de Chamæleonte: *visum obtutu rigidi orbis intentat*. Vbi Salmasius eruditè orbem, qui alioquin iridē notat, Græcorū more pro oculo accepit. Eam dictionis rationem Lactantio etiam optimo
De Opific. Dei C. 8. inter Christianos Rhetori non displicuisse video:

Inte-

Ineffabilis divinæ providentiæ virtus fecit duos simillimos orbes, eosq; ita devinxit, ut non in totum converti, sed moveri tamen ac flecti cum modo possent. Inde Hesychius verè: κύκλοι, ὀφθαλμοί. Eleganter Virgilius *Culic. v. 220.* de Tisiphone:

Sanguineiq; micant ardorem luminis orbes.

Horum fortaſsis exemplo de Theodorico Gothorum Rege venustè Sidonius Apollinaris: *Geminos orbes hispidus superciliorum coronat arcus.* *L. 1. Ep. 2.* Doctiſsimus Grammaticorum Servius meâ sententiâ non *AEn. 4.* malè oculorum *Sinus* intelligit. Sophocle planior Euripides: *Phoeniss. v. 59.*

Μαθὼν δὲ τἀμὰ λέκτρα μητρώων γάμων
Ὁ πάντ' ἀνατλὰς Οἰδίπους παθήματα,
Εἰς ὄμματ' αὐτοῦ δεινὸν ἐμβάλλει φόνον,
Χρυσηλάτοις πόρπαισιν αἱμάξας κόρας.

Cùm cognovisset autem se maritum esse matris
Oedipus, sustinens omnia mala,
Eruit sibi oculos suos,
Aureis fibulis cruentans pupulas.

Sic in Metamorphosi Apuleii, *mulier acu crinali capite depromptâ Thrasylli convulnerat tota lumina.* *Lib. 8.* Sed reliquis adhuc dilucidior Oppianus βλεφάρων κύκλον. *Halieut. L. 2. v. 6.* *palpebrarũ circulum* nominavit. Vbi tamen Conradus Rittershusius in Sylburgii Codice M.S. legit *49. 93.* τὰ ὄμματα. Quod ego veriùs Glossema suspicor. Quin magnus ille Iul. Scaliger, de Fibula consultò tractans, eam solius acus nomine dignari videtur, dum ait: *Talis acus ærea, vel aurea, quæ in anu-* *Excrc. 329.*

lo transuersa transadigit corrigiam ad cincturas. Solam quoque Acum propriè Fibulam esse cum Isaco Casaubono censuit Bernardinus Baldus. Verè quidem Scaliger: nimis tamen angustè. Non enim ad solum cinctum, sed ad vestem simul ejus usum extendi commodum erat: in qua, veluti etiam in cingulo, si non annulus semper, tamen aliquid certè, quod ipsi usu respondeat, fulcimenti causâ atque ad liberiorem vestis motum desideratur, cujus non minor utique quàm acus necessitas. Nulla igitur causa, cur Fibulam putemus à parte sui denominatam. Siquidem, fatente ipsomet Casaubono, totum illud Latini Fibulam vocant. Appellatio autem magis à toto, quàm à parte principali plerunque ducitur. Mitto, Spinam apud laudatum antè Tacitum à Fibula distinctam deficientis Fibulæ vicem exhibuisse. Et quid rei perfectio æstimationi detrahit? Quis Hastam puram propriè magis hastâ dixerit, quàm prępilatam; etiamsi primęvos tutelę necessitas aliusve postea casus ad prę ustas sudes adegerit? Esto; primos homines necessitas compulit, ut vestem fluentem spinâ vel hastulâ adstringerent: eos tamē destitutos fuisse Fibulâ, nunqvam meminit Tacitus. Nec usquam Fibulę nomine insignitam ejusmodi Hastulam adhuc videre contigit; etiamsi (quę sunt Casauboni verba) Ars anulo adjecto commodiorem & honestiorē fibulę usum prębuit. At quū ista scriberent Viri eruditi, nullas forsan aut certè pau-

Not. ad Treb. Poll. p. 207. v. 18.

De Verbor. Vitruv. significat.

cas

cas viderāt antiquorū Fibulas, quarū plures ſine acu aduncę reperiuntur. Fibulas ad hęc poſt Virum Clariſſ. Lazarum Bayſium de Re Veſtiaria Orbiculos teretes interpretantur Viri eruditiſsimi Barnab. Briſſonius, & Thom. Dempſterus. Quo autem fundamento, vellem horum aliquis prodidiſſet. Nam quod ex Luctatio Placidio veteri interprete Statii adfertur, valdè obſcurum eſt. Quid enim pro iſta opinione Fibula multis foraminibus exornata? Nunquid thoracis anſulas intellexit, quas Monoſinius cū Dav. de Pomis in Dictionario Hebręo-Italico ponit Globulos, qui vulgo *Bottoni*? Sic videtur utique. Nec aliter in Trajani Columna, ſi memini, chlamydes nunc dextro humero, nunc ſummo vel medio pectore nectuntur. Quamvis enim nonnullis Fibula Ἐνετὴ, ἀπὸ τοῦ ἐνίεσθαι τοῖς ἱματίοις, καὶ ἐμβάλλεσθαι πρὸς τὸ πέπλον: velut & Ἐπιβλὴ Heſychio, παρὰ τὸ ἐπιβάλλεσθαι τοῖς ἱματίοις: quę Callimacho ἐπιπορπὶς videtur:

De Verb. ſignif. L. 6. Paralip. Ant. Rom. L. 5. C. 31.

Hymno Apollinis.

Χρύσεα τῷ πίλλωνι, τότ' ἐνδυτὸν, ἥτ' ἐπιπορπίς.

Ἐνεταὶ nihilominus apud alios redduntur Globuli ſeu Clavi, παρὰ τὸ ἐνίεσθαι, ὅ ἐστιν ἐμβάλλεσθαι τῇ ἀντικειμένῃ ὀπῇ, quemadmodum Euſtathio viſum. Qui ſubdit: Ιλ. ξ. ὥσπερ καὶ τὰ ἕρματα ἐνίενται εὐτρήτοις λοβοῖς. Κληῖδες δὲ (ait idem Οδ. σ. alibi) ἐπεὶ λεγόμεναι καταχλεῖδες, εἰς ἃς αἱ περόναι καθίεντο. Foraminis verò rationem optimè monſtrat Vncinus Alexandri Eſtenſis Patricii Patavini ęneus fabricâ & ferrumine verè antiquus, quem à Clariſsimo Pigno-

gnorio habuit. Tale fortaſſis veteribus Gloſſ. Latinis *Fibularium*, per quod pallio appoſitum immittebatur Fibula, ne pallium detereret. Græcobarbaris φιλὸ, oculus, cui fibula inſeritur; ut Martinus Cruſius in Turco-Græcia obſervavit. Neque ſanè abſonum erat, à veteribus variam Fibulæ ſpeciem formari, modò rectus ei uſus conſtaret. Ex hoc etiam factum, quòd ætatis diverſitas ad uſus commoditatem non minùs formæ magnitudinem immutârit, quàm fortunæ conditio materiæ pretium, aut ingenii ſolertia figuras; ſicut ex vivis Iconibus in aperto eſt. Primus è Recentioribus id obſervaſſe videtur Rhodigin. Polyhiſtor, qui ex Herodoti Hiſtoria Fibulas Hemiolias, dimidio aliis majores, obiter adfert. Hiſtoriȩ occaſionem, propter feſtivitatem veterisque inſtituti notitiam, haut pigebit pleniùs ex Autore ipſo repetiiſſe. Sic itaque ſuaviſſimus Hiſtoriȩ parens Libro, qui Terpſichore inſcribitur, ex recognitione Hen. Steph. Latinis Vallȩ verbis:

Antiq. Lection. L. 5. Cap. 2.

Herodot. l. 5. C. 18.

Athenienſes quoq; confitentur unum omninò è ſuis incolumem revertiſſe, quem tamen Argivi ajunt ſuperſtitem fuiſſe ex Attico exercitu, quem ipſi profligaſſent. Eundem Athenienſes Dæmonio incolumem nihiloſeciùs periiſſe referunt, hunc in modum: Quum Athenas ſe recepiſſet, clademq; renunciaſſet, uxores eorum, qui adverſus Æginam profecti fuerant, indignè ferentes unum ex omnibus eſſe reducem, circumfuſas hominem prehendiſſe, ac fibulis veſtimentorum pupugiſſe

gisse, percontantes singulas, ubi suus vir esset, atque hoc modo hunc fuisse confectum. Idque factum mulierum visum esse Atheniensibus ipsâ clade tristius. in quas quum aliâ ratione animadvertere non possent, vestem illarum in cladem mutaverunt. nam antea Doridem vestem gerebant Atticæ feminæ simillimam Corinthiæ. eam itaque mutaverunt in lineam, ne fibulis uterentur. Quanquam reverâ si ratione utuntur, non Ias olim vestis fuit, sed Caira. quoniam omnis prisca vestis feminarum Græcarum eadem erat quæ nunc, quam Doridem appellamus. Prætereà Argivi & Æginetæ idem adhuc factitant. apud quorum utrosque mos est Fibulas faciendi sesquplas mensurâ, quàm tunc consueverat: quas præcipuæ feminæ eorum templis Deorum consecrare solent, neque aliud quicquam Atticum illic offerre, ne urceum quidem, sed ex ollis gentilibus in posterum ibidem potare. Eoque contentionis processere Argivæ atque Æginetæ mulieres cum Atticis, ut ad meam usque ætatem fibulas gestaverint, quàm antea grandiores. Rem paulò aliter perstringit antiquus Euripidis Scholiastes: ὑπὸ Αἰγινητῶν πειρατευόμενοι Ἀθηναῖοι στρατίαν κατ' αὐτῶν ἀποστέλλουσιν, οἱ δὲ ἅμα Σπαρτιάταις, ἅπαντας ἀπέκτειναν. εἷς δὲ ὑπέστρεφεν ἄγγελος, ὃν περιστᾶσαι τῶν τεθνεώτων αἱ γυναῖκες, καὶ τὰς περόνας τῶν ὤμων ἀφελόμεναι, ἐξετύφλωσαν, εἶτα ἀπέκτειναν. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, δεινὸν ἡγησάμενοι τὸ πραχθὲν, περιεῖλον τῶν γυναικῶν τὰς περόνας, ἐπείπερ εἰς ὁπλισμὸν αὐταῖς ἐχρήσαντο, καὶ οὐ πρὸς φυλακὴν τῆς ἀμπεχόνης. Narrationem memoriâ certè dignam Latinæ consuetudini tradere libuit: *Athenienses ab Æginetis classe* Hecuba.

in-

infestati exercitum adversus ipsos mittunt. Hi verò unà cũ Spartanis omnes interemerunt. Vnus autem rediit nuncius, quem circumstantes interfectorum uxores, & fibulas ex humeris refigentes excæcârunt, deinde occiderunt. Athenienses autem indignum existimantes factum ademerunt mulieribus fibulas, quòd iis pro armis, & non subnectendo pallio, usæ fuissent. De omnibus hoc notissimum dixisse satis erit, quòd veteres Romani potiùs ingenio, quàm consilio varias adeò utensilibus etiam induxerint figuras, ut neque in lautitiis ad festivitatem ab obscœnis temperatum fuerit. Inde Satyricus:

Iuven. Sat. 2.

——— *vitreo bibit ille Priapo.*

Poetam illustrat ænea veteris pocillatoris imagunculа, quam apud Pignorium videre licuit: qualis etiam apud me est. Fœdissimam consuetudinem egregiè taxavit Plinius: *In poculis libidines cælare juvit, ac per obscœnitates bibere.* Cordatiores multò Græci, qui non raró figuras in symbolum scitè usurparunt. Inde prisci Athenienses cicadas in seriem aureas capitis ornamento, ut indigenæ ac ingenui internoscerentur ab advenis atque servis, innectebant utriusque sexus torulis sive cincinnis, id est, acutulæ cuidam capillorum implicationi, quemadmodũ Κρώβυλον Thucydidis doctissimus Camerarius interpretatur; unde Τεττιγοφόροι Thucydidi: quamvis feminarum duntaxat meminerit Rhodiginus. Breviter Hesychius: Τεττιγοφόροι, ἀττικοὶ ἀπὸ

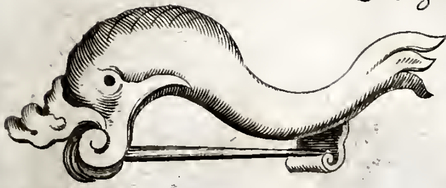
Proœm. L. 33. Hist. Nat.

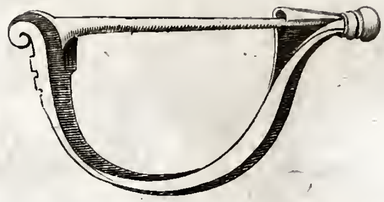
Vir. Ling. Com. P. 51.

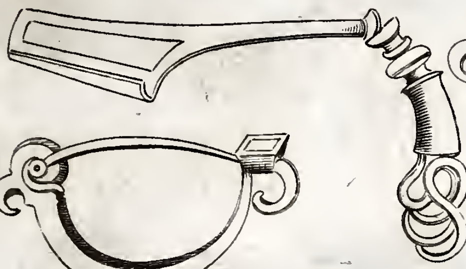
Hist. L. 1.

τῶν

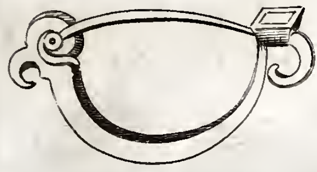
L. Pignorii.

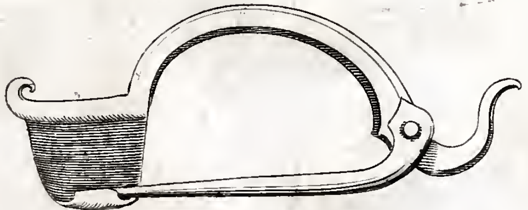

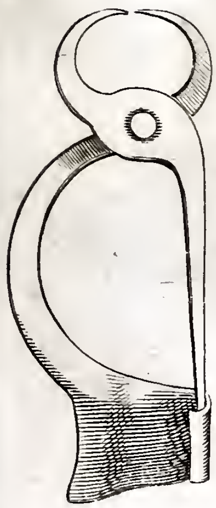

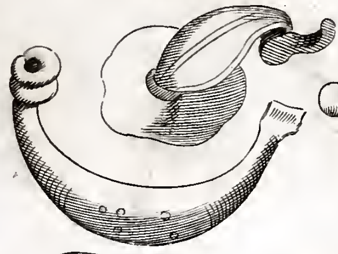

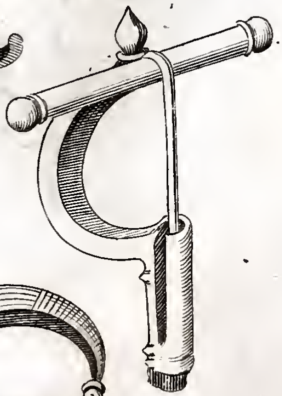

H. Gualdi.

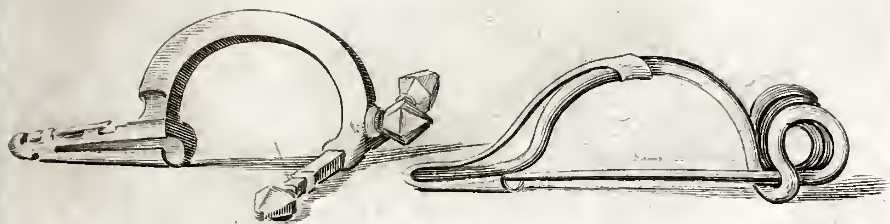

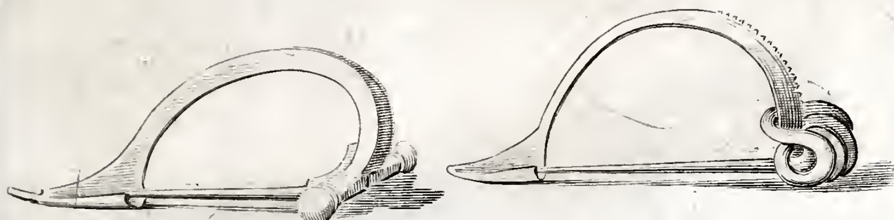

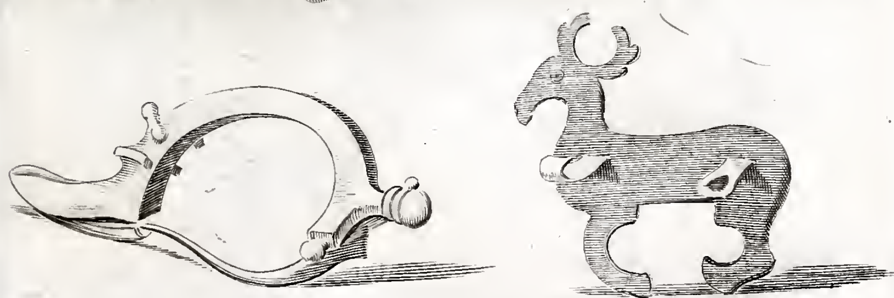

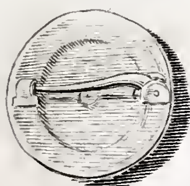

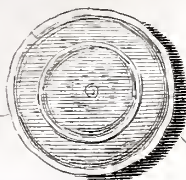
Cl. Menetrii.

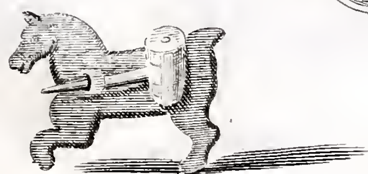

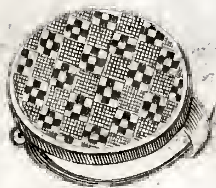

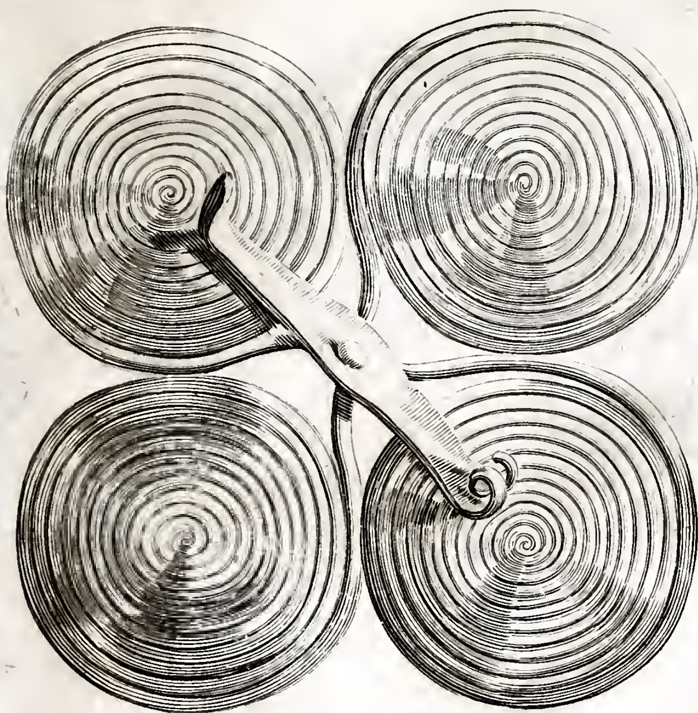
M. Milesii.

Z. Boxhornii.

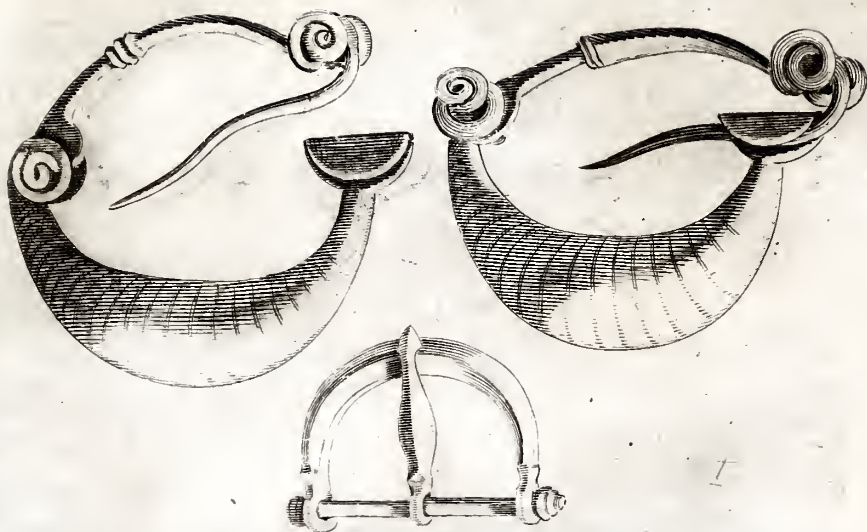
Fr. Gualdi.

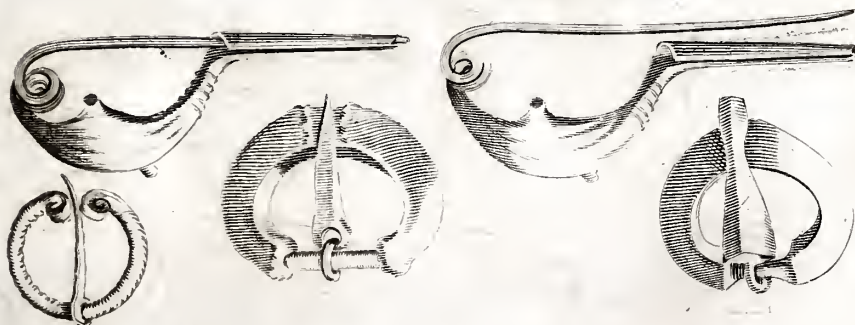

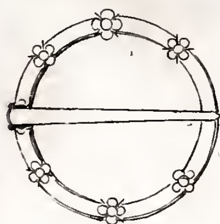
J. B. Casalii.

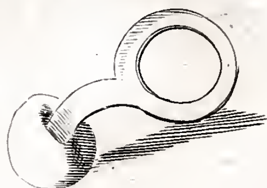
Fr. Angeloni.

H. Ernstii.

Al. Estii.

τῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τριχῶν ἠρημένων χρυσᾶς τέττιγας. Modum habet Athenæus: Κορύμβους δ' ἀναδέμενοι τῶν τριχῶν χρυσᾶς τέττιγας περὶ τὸ μέτωπον. Iacob. Dalechampius vertit: *Summâ comâ religatâ, cicadis aureis circa frontem & capillum appensis.* De Niso ad hunc ritum egregiè allusit Maro: L.12. C.2.

Cir. ver. 126.

omnis caro residebat cura capillo:
Aurea solenni comtum quem fibula ritu
Cecropiæ tereti nectebat dente cicadæ.

Conspiciuntur hodiè etiam Fibulæ, Arcus sive semicirculi, Ballistæ, Bullæ, Circuli, Cymbii, Rotæ, Equi, Hinnuli, Delphini, Cochleæ, Anguium specie, imò & membri, unde procreamur, ne quid effreni licentiæ deesset. In marmorea Adriani statua vidit Pignorius Fibulæ operculum ipsius Imperatoris & Sabinæ conjugis effigie insignitum. Quidquid sit, unus tamen omnium usus, idemque procul dubio utendi modus fuit. *Not. in Car. de Im. Deor.*

Verùm de his citra opinionem plus satis: pauciora tamen noluit materia uberior, quam exigit ratio calamum porrò ducens in id Fibulæ genus, quod Medicis uniuersæ disceptationis caput existit. Talia verò qui respuis condimenta, Plinianum hoc cogita: *Quædam etiamsi alienis locis, tamen obiter dici necesse erit. Nec deerit materiæ pompa, si quicquam aliud intueri liberet, quàm fidem operis.* *Nat. Hist. L.29. C.1.*

Cap. VI.
FIBVLA GYMNASTICA
investigata.

Relictâ accuratioribus Medicorũ cogitationibus eâ Fibulæ significatione, quam sibi vindicant Anatomiæ periti; perquirendum paulò diligentiùs, quo ingenio altera perficeretur, quæ vulneribus excogitata. Ac licet ex arte huic subdita sit ea, quæ Gymnastica, Cantoribus & Comœdis præcipuè inserviens, pressiori sermonis formâ clarissimi Pignorii judicio Citharœdicę titulum meretur: quia tamen eruditorum plures aliquid suę de Fibula Vulneraria hinc asserunt opinioni, eã priùs expendisse convenit. Distinctam prorsùs à Chirurgica agnoscit Fabritius ab Aquapendente. Mixtam non ineptè dixerim fortassis, ratione usus. Valetudinis enim Vocisq; gratiâ fiebat, veluti è Cor. Celso planum est. Ideoque non æquè rei quadrat eorum descriptio, qui circulum statuunt æneum, quo adolescentuli infibulabantur conservandæ vocis gratiâ, quæ veneris usu gallulascit & corrumpitur: quamvis inde verbum *Infibulare* cum ratione huic in primis usui natũ sit. Adulescentulos verò utramque ob causam infibulatos, primus, quòd sciam, inter Medicos notat Celsus in hęc verba: *Infibulare quoq; adulescentulos, interdum vocis, interdum valetudinis causâ, quidam consuêrunt. Ejusq; hæc ratio est:*

Comm. de Serv. P. 82.

De re Med. L. 7. C. 25.

Cutis

Cutis, quæ super glandem est, extenditur, notaturq́ utrinq́ à lateribus atramento quà perforetur, deinde remittitur. Si super glandem notæ revertuntur, nimis adprehensum est, & ultra notari debet. Si glans ab ipsis libera est, is locus idoneus fibulæ. Tum quà notæ sunt, cutis acu filum ducente transuitur, ejusq́ fili capita inter se deligantur, quotidieq; id mouetur, donec circa foramina cicatriculæ fiant. Ubi hæ confirmatæ, exempto filo Fibula inditur, quæ quò levior, eò melior est. Sed hoc quidem sæpius inter supervacua, quàm inter necessaria est. Qui in hanc sententiam accuratiùs quicquam, nullus mihi præteréà visus inter vetustiores Quod enim de Cupidine infibulato ex Philostrato memorant viri omni eruditionis laude dignissimi Mattheus Raderus ac Thomas Dempsterus, in hoc videntur decepti autoritate Tiraquelli, quem in multis hîc secuti. Nec video, quod Marcellus Donatus refert, ubinam Philostratus Cupidinem cum fibulis aureis effingat. Ita enim ille: ὁ δὲ τελαμῶνι καταστέφων τὴν κεφαλῆς κόμην, καὶ ἐκ τῶν ὀφρύων ἀπωθέμενος τῷ διαδήματι τὰς τρίχας, γυμνὸν πλοκάμιον ἐτήρει τὸ μέτωπον. Quę sic reddidit Fredericus Morellus: *Sed dum cingulo cæsariem capitis coronaret, & à superciliis capillos diademate removet, nudam à nexibus capillorum frontem servabat.* Nulla hîc Fibulæ mentio; nec sanè apertior alibi: quamvis idem Veneri auream à Nymphis donatam narret: ut magnos hîc viros ita lapsos demirer. Illud minimè prę-

tereundum, Adultis conservandæ vocis magnæ causâ eodem modo consultum fuisse. Quod licet de Citharœdis ad quæstum voce faciendum proferant alij: Histrionibus tamen id convenientius erit; sub quibus diligentissimus Mercurialis Præcones, Choristas, Tragœdiarum & aliarum Fabularum recitatores, necnon vocibus certantes collocat: quos solicitè, cui imperabant, voci pepercisse ex Martiale notum est. Sic enim ipse:

Gymnast. L.3.C.7. Var. Lect. L.1. C.19. L.7.Ep.81.

Menophili penem tam grandis fibula vestit,
Vt sit Comœdis omnibus una satis.
Hunc ego credideram (nam sæpè lavamur in uno)
Solicitum voci parcere, Flacce, suæ?

Sat. 6.

Neque ab hac mea conjectura longè abest Iuvenalis, apud quem,

Solvitur his magno Comœdi fibula. sunt quæ
Chrysogonum cantare vetent. Hispulla Tragœdo
Gaudet.

Et multis interjectis:

nullius fibula durat
Vocem vendentis Prætoribus.

Ridiculum hîc veteris cujusdam semibarbari glossema silere nequeo in membranis M. S. viri eximii Alexandri Estensis, quo hęc dictorũ ratio attexitur: *ut habeant memoriam de ipso*. Longè diversus enim Satyrici animus est, qui mulierum vitia acriùs insectatur, quò matrimonii incommodis Vrsidium à tali jugo deterreat. Causam quidem Martialis ve-

Lib. 14. Ep.215.

rio-

riorem attulit; cujus tamen petulantiã nolo bonas
aures offendere. Tragœdos autem Comicosque
fabulas cantasse, notius è Suetonio est, quàm ut hîc
multis confirmẽ; Citharœdos pariter, indicat Hip- *L. de Prin.*
pocrates. Modulationis Agonisticæ verò modum
non persequor; quem post Athenæum scriptorem *Dipnos. L. 10. C. ult.*
vetustissimum, inter Medicos Ægineta tetigit, fu- *L. 1. C. 19.*
sè ac eruditè descripsit Consultissimus Vir Petr. Fa-
ber Agonisticor. Lib. 1. Cap. 2. & 25. Lib. 2.
Cap. 14. 15. 18. 32. Lib. 3. Cap. 8. & 16. De
quo non immeritò audiendum Apuleii illud: *Ipsius* *Flor. L. 3.*
vocis hominis exercendi caßus labor supervacaneo stu-
dio plurifariam superatur. Laborem hunc egregiè *Tusc. Qu. Lib. 2.*
repræsentat Tullius: *Qui volunt exclamare majus,*
num satis habent latera, fauces, linguam intendere,
è quibus elici vocem & fundi videmus? toto corpore
atq; omnibus ungulis (ut dicitur) contentioni vocis as-
serviunt. Ex quibus facilè colligitur, quid sit apud *L. b. 1. C. 4*
Celsum, *voce contendere.* Græci, Cæl. Aureliano *Tard. Pass. L. 1. C. 5.*
teste, exercitium illud Ἀναφώνησιν vocabant: quam *Fam. Lib. 16. Ep. 18.*
Tyroni suo profuisse gaudet Cicero. Vnde apud *De Sã. tuẽ.*
Galenum τῶν φωνάσκων Ἀποφωνήσεις: quas Turnebus *Vo-* *L. 5. C. 1.*
ciferationes appellavit. Illud veteribus ita frequẽs
fuisse video, ut ejus in Sp. Papinio lucifuga abusum
more suo Seneca meritò reprehẽdat. Sanitati nihi- *Epist. 122.*
lominus ac vitali robori plurimũ cõferre, inter ce-
tera valetudinis præcepta posuit Plutarchus. Por- *De San. tuen.*
rò Athletas etiam in palæstra pugnantes Fibulam
usur-

L 7 Ep. 81. usurpasse loco pridem adducto ostendit lepidissimus Epigrammatum autor. Quanti verò Cantoribus atque Athletis fuerit Continentia, satis indi- L. 5. Ep. 19. cat Galenus, testaturque Plinius Iunior, qui Zosimum suum parcum & continentem prædicat. Nat. Hist. Lib. 37. C. 10. Quos itaq; Plinius Tragœdos, Iul. Solinus non minùs verè quàm eleganter *pudicè habitos* dixit. Quin Polyhist. Cap. 37. pugiles non modò cœlibes, sed Veneris expertes vi- De Legib. Lib 8. xisse, autor est post Platonem Tertullianus: addit- Ad Mart. Cap. 3. que Clemens Alexandrinus, propter corporis exer- Strom. Lib. 3. C. 5. citationem fuisse continentes. Verùm, quod gravius magisque ad nostrum est institutum, de Histrionibus hęc idem: εὐνουχοῦνται ἐξ ἀνάγκης οἱ θεατρικοὶ ἀσκηταὶ οἵτινες διὰ τὴν ἀνθολκὴν τῆς εὐδοξίας κρατοῦσιν ἑαυτῶν. *Actores Scenici exscindunt sibi virum, qui ambitione illecti seipsos edomant.* Nec alio sanè consilio Amœbeus citharœdus sponsam, quam recens duxerat, intactam reliquit. Sũma igitur cum ratione Galenum Observ. L. 2. C. 8. excusat Marsil. Cagnatus, quòd citharœdos, prę- cones, comœdos, ac tragœdos vocis causâ frequẽ- De Rem. sec. Loc. L. 7. Cap. 1. tibus balneis ac eduliis laxantibus usos memoret, nec tamen infibulandi artificium prodat. Hoc enim potiùs vocis conservationi debetur, quatenus venerem ipsi adversam frenat, quàm curationi. Conservationis autẽ quoniã nulla hîc ipsi mentio, Fibulam utique jure pręteriit: ut omittam parum eam fuisse efficacem, si Martiali credendum:

Dic

Dic mihi ſimpliciter, Comœdis atq; Tragœdis Lib. 14. Ep. 215.
Fibula quid præſtat?

Sed neq; Tito Popmæ erudito de Servis Commentariolo dubii, ut videtur, argumenti rem attingere libuit: etſi Mancipiorum quoque non minor hac ratione apud veteres cura erat, quàm Gymnaſtarum, non tam vocis ac valetudinis, quàm coercendæ libidinis causâ. Nec tantùm, quod doctiſſ. Var. Lect. L. 1. C. 19. Mercurialis ſuſpicatur, lenonum ſeruis ad virginum tutelam hoc datum fuit munimentum, ut eſſent illibatæ. Majus namque ſecuritatis ſtudium familiæ ad honeſtatem incumbebat, quàm voluptatis; ſervis etiam miniſterio diſtinctis omnia peruagantibus, ad patrisfamiliæ neceſſitatem, maximeque ad liberorum cuſtodiam: quãquam loca ipſis fuiſſe diſtincta ex Plinio Secundo non ignorem. L. 2. Epiſt. 17. Atque in tantum quidem proceſsit hæc cuſtodiæ ratio, ut *Pædagogia ad tranſitũ virilitatis cuſtodita argẽto* notet Plinius. Nat. Hiſt. Lib. 33. C. 12. Quod poſt Lipſium eruditè Pignorius Not. ad Tac. Ann. Lib. 16. Mancipia argenteis fibulis ad tranſitum virilitatis cohibita expoſuit. Comm. De Serv. P. 81. Iuriſconſulti nempe hoc etiam nomine denotant Mancipiorum gregem; quum παῖδες quoque apud Græcos Servi audiant, non minùs, quàm Terentio, Ciceroni, ceteriſque puriſsimis ſcriptoribus Latinis *Pueri*: quod ad Ciceronem Ad Att. L. 1. Ep. 8. quoque monuit Gothofredus. Argumento nobis Heſychius: παῖδες, τὸ πάλαι μὲν τέκνα ἀρσενικὰ καὶ θηλυκά. Μεταπεσούσης δὲ τῆς χρήσεως, νῦν καὶ οἱ δοῦλοι. Quod apertè oſtendit

Sym-

L. 6. Ep. 8. Symmachus: *Puer vester inconsultis atq; ignorantibus nobis urbe discessit, ut est servis familiaris improbitas.* L. 1. de Abrah. C. 9. D. Ambrosius longè manifestiùs: *etiam ætatis senioris servuli, pueri dicuntur à Dominis*. Conditio enim potiùs, quàm ætas significatur. Et quid apud Italos hodiè familiarius, quàm provectioris quoq; ætatis operas hac appellatione excitare? Forsan Eclog. 1. & olim ita Romani. Sic enim Poeta:

——— Pueri submittite tauros.

Hist. Fran. L. 3. C. 15. Quo modo Gregorius Turonensis: *Beatus Gregorius ad inquirendum eum* (Attalum nepotem) *misit pueros*. De Militibus etiam Abner ad Ioab: Reg. 2. C. 2 ver. 14. *Surgant pueri, & ludant coram nobis*. Quin Christus Discipulos Ioa. C. 21. ver. 5. Παιδία compellat. Pædagogia verò, ex mẽte Lipsii, cœtus erant elegantium puerorum, qui pretiosâ veste succincti, Apulejo De Socrat. Deo. *Familiæ calamistratæ*. Talis procul dubio ex veteri monumento

PHILONICVS
TI. CÆSARIS GERM
DE. PÆDAGOGIO

Horum mollitiem optimus linguæ morumque magister Seneca rectè perstrinxit: Epist. 122. nec ipsorum fastum transivit, dum scribit De Tranquil. an. C. 1. *auro culta mancipia*. Exactior sanè Pomponii Attici familia, cui Cornelius Vita T. P. Att. C. 19. Nepos literatissimos pueros adnumerat. Ritum hunc infibulandi ex Libris Senecæ Moralis Philosophiæ hodiè desideratis non illepidè attigit disertissimus De Falsa Relig. L. 1. Cap. 16. Lactantius: *Quid ergò est, quare apud Poe-*

tas

tas ſalaciſsimus Iupiter deſerit liberos tollere? utrum ſexagenarius factus eſt, & illi Lex Papia fibulam impoſuit? Reſpexit nempe Orator Chriſtianus ad Iuvenalis illud: Sat.6.

Quis tamen affirmat, nil actum in montibus, aut in
Speluncis? adeò ſenuerunt Iuppiter, & Mars.

Legem verò Papiam ab Iulio Auguſto incitandis Tacit. Ann.L.5. cœlibum pœnis inſtitutam, ſatis conſtat: cujus caput fuit, ne ſexagenario major uxorem duceret, propter ætatem effœtam, monente in Gloſſa Ac- Cod. de Nupt.L.27 curſio; quum nuptiæ liberorum causâ contrahantur: licet huic capiti Claudius primum, deinde Iu- Sueton. Claud. C.23. ſtinianus, abrogaverit. *Fibulam* igitur *imponere* hîc Metaphoricè eſt, ob ætatem ingraveſcentem nuptias vetare; quemadmodum Tertulliano, *Supremam carni fibulam imponere*, libidinem compeſce- Lib de Monogam. Cap.2. re. Mitto elegantem nimis ſimilitudinem hinc deſumtam, quâ in Carmine Cypriani, ſeu Tertulliani, ut cum recentioribus Criticis mavult eruditiſſimus Barthius, *Nimborum Fibula* de Iride uſurpatur. Adverſar. L.27.C.19. Eam inſigni venuſtate ſic expreſſit ingenioſus Poeta Ioannes Argolus Profeſſor Bononienſis:

Lunato rutilans Thaumantias arcu
Compede ſiſtit aquas, pluviumq́ infibulat imbrem.

Nec inelegantiùs *Fibula Rhetorica* B. Ennodio Ar- Apologet. P.513. gumentationem ſignificat; quemadmodum in Notis ad hunc locum advertit utriuſq; linguæ periſſimus Andreas Schottus. Et infrà, ad Veſtia- P.535.

H riam

riam alludenti Vinculum ſiue unionem: *quos fibula religionis pio mordens dente conjungit*. Item Oratione 1: *boni utriuſq; fibulâ operis in teſtimonio ſummæ gloriæ ſine labe perdura*. Et Lib. 2. Epiſt. 17. ad Olybium: *Opto eſſe plurima, quæ mihi ad caritatis fibulam agenda mandentur*. Translationem hanc

Serm. 91. arctiùs tetigit D. Petrus Chryſologus, de Annunciatione & Conceptione D. Io. Baptiſtæ: *naſcitur major homine, par angelis, tuba cæli, præco Chriſti, arcanum Patris, Filii nuncius, ſignifer ſuperni Regis, peccatorum venia, Iudæorum correctio, vocatio gentium, & ut propriè dicam, Legis & Gratiæ fibula, quæ diploidem ſummi ſacerdotis Sancto Patri jungebat in pectore*. Itáne de palpebris apud Euripi-

Hecuba v. 1169. dem Polymneſtor?

ἐμῶν γὰρ ὀμμάτων
Πόρπας λαβȣ̃σαι, τὰς ταλαιπώρȣς κόρας
Κεντȣ̃σιν, αἱμάσσȣσιν.

meorum enim oculorum
Fibulas quum corripuiſſent, infelices pupulas
Fodiunt, cruentant.

Orat. 4. Sed Ennod. vox hæc etiam *Fœnus* videtur notare: *Scalpe ſarculis uberem terram; quæ ſi noſtri eſt germinis, fibula ſit tuis profectò laboribus reſponſura*.

Ceterùm quę fuerit Fibulę huic operi deſtinatæ Materia pleroſque pariter latet, ac ejus Forma, quam Celſus ſiluit. Metallicam fuiſſe illam ſubin-

De re Med. L. 7. C. 25. nuit ipſe, quum ait *quò levior, eò melior*. Quod planè confirmat adductū nuper Plinii teſtimonium.

Sed

Sed omnium evidentiſſimè hoc ipſum addocet Martialis illud: *Lib. 9. Epigr. 28.*

Iam Pædagogo liberatus, & cujus
Refibulauit turgidum faber penem.

Id verò non ætatis beneficio, niſi forſan in liberis aut ſervis pileo donatis, ſed heri mandato factum, ſic inſinuat idem alibi: *Lib. 11. Epigr. 77.*

Seruo Cælia fibulam reſolue.

Circulum quidem hanc fuiſſe æneum arbitrati ſunt plerîq; Quod tamen non ita liquet: niſi id ex parte ſuggeſſiſſe cenſebitur vetus Interpres, cujus hæc exſtant ad illa Iuvenalis: *Sat. 6.*

nullius fibula durat
Vocem vendentis Prætoribus.

Fibulam dicit Circellos, quos Tragoedi ſive Comœdi in pene habent. Ejus tamen haud tanti apud me autoritas, ut vel hoc ipſi ingratijs concedam, niſi major vis foret commoditatis, quòd forma circularis huic uſui concinnior. Ideoq; Ioan. Britannicus non malè hoc loco Anulum tenuiſſimum, argenteum, aureum, ſiue æneum, intelligit. Talem olim virilibus inſertum ut credam, quæ de quorundam apud Turcas Monachorum verendis prodita, ſuadent; item anuli verſatiles, non uſque ponderoſi, quibus vulgo ferarum ora conſtringi videmus; pudenda pariter: quæ anulo æreo in jumentis dum claudunt Veterinarii, Italis venuſtè dicuntur *Spoſare*. Præter hæc do-

ctissimus Hieronym. Pradus in Ezechiel. Cap. 16. v. 12. è Theodoreto annotat, ferreum anulum naribus taurorum olim injectum, quo huc atq; illuc circumducebantur. Hinc divinus Vates: *Ponamus circulum in naribus vestris, & frenum in labris, & reducamus vos ad viam, quâ venistis.* Boum etiam auriculas fibulâ, hoc est, circulo signatas tradit Columella scriptor diligentissimus: quidquid ex melioribus libris de Subula referant alij, parum ad ejus verba: *Æneâ fibulâ pars auriculæ latißima circumscribitur, ita ut manente sanguine, tanquam O literæ ductus appareat orbiculus.* Idne voluit Vegetius? *ad acum vel acutum cuprinum pars auriculæ, quæ lata est, quasi circulo signatur.* Huic deinceps Materię fibulę nō parū lucis suggerit Oribasius de Machinis Chirurgicis ita disserens: *Æs levius & facilius tractatur, minusq; rubiginem trahit, quàm ferrum. Ære efficacius robustiusq; ferrum est. Sed supervacuum est eximium robur, ubi ejus nullus est usus.* Et paulò post: *licet tamen ex ferro fabricare. Quòd si ex ære fiant* (organa) *sumatur id, quod ducitur.* Antiquissimum verò ejus usum innuit Hippocratis præceptum: χαλκώματι δ' ἐ, πλὴν τῶν ὀργάνων, μηδενὶ χρῆσθω. *Æris præterquam in instrumentis, nullus usus esto.* Adde, Philosophi judicio Æs naturâ frigidum, & substantiæ rarioris ac laxioris, itemq; λειότερον, id est, læuius, quàm ferrum, & medicamenti vim habere. Quæ si vera sunt, ut Naturæ

Isai. Cap. 37. v. 29.

Lib. 6. Cap. 5.

De Veterin. Lib. 3. C. 11.

Cap 3.

De Med.

Aristot. Sect. 9. Probl. 10. Sect. 1. Probl. 36. & 35.

consulti

consulti verissima quidem arbitrantur, è metallis presenti negotio nullum eo ferè commodius fuit. Magis ad rem forsitan Festus qui notat, quòd *Circites circuli ex ære facti*; ut Circes circitis à voce Circus verè deduxerit Cl. Salmasius; nos forsan & *Circitores*, qui apud Vegetium vigilias circumibant, & renunciabant, si qua emersisset culpa. Hodiè servatâ originatione, Italis ac plerisq; nationibus *la Roda*. Quã appellationẽ Poeta in horti custodes trãstulit: Ad Tert. de Pall. p. 375. De re mil. Lib.3. C.8.

Quid mecum tibi Circitor moleste. Priap.

Vnde in Excerptis ex vet. Lex. Græco-Latino Cap. de Agricultura, *Circitor* κυκλευτὴς: vestiumq; institores id nomen Vlpiani ætate obtinuerunt. Circulatores etiam interpretatur eruditissimus Io. Laurẽbergius; apud quem *Circitura* item περιοδία, seu Circuitus. *Lustratores* concinnè reddidit vetus Glossa: ubi Circito, κυκλίνω & περινοςῶ. Κίρκος enim, à κιρκόω, ligo anulo, seu ducto in orbem vinculo; item, anulis trajicio, infibulo, aut fibulæ modo pernecto; idem Poeticè quod communiter Κρίκος, Ansula est, sive Anulus diuersis usibus distinctus. Inde qui Plinio Anulus velaris; apud Herodotum ἱςίων κρίκος *velorum ansula*, & Iul. Poll. per quem rudentes trahuntur. Quamuis enim κρίκοι εἰς τὰς ςρωματεῖς apud Theophrastum eruditis Anuli sunt velares, quibus aulæa contrahuntur, vel extenduntur: autori tamen elegantissimo de navium costis sermo est. Quid autem vetat etiam nauticos intelligere, siquidem Supplem. Antiq. Nat. Hist. L.13. C.9. Lib.1. Cap. 9. n.4.

& hodie

& hodie tales in Septentrionalium naviculis cornei ac lignei conſpiciuntur, quibus vela antennis pendent. *Mochl. & de Fract.* Κρίκοι etiã Hippocrati anuli orbibus ex corio Ægyptio inſuti ad cruris luxati diſtentionẽ. Heſychius paulò laxiùs: Κρίκοι, ἅρπαγες, πάντα τὰ ἐπικαμπῆ κίρκοι λέγονται. *Histor. Animal. Lib. 2. Cap. 11.* Eâ voce ſciẽter de Chamæleõte in hunc modum uſus Ariſtoteles: προαιρεθέντος τοῦ ἔξωθεν δέρματος τῶν ὀφθαλμῶν, περιέχει τι διὰ τούτων οἷα κρίκος χαλκοῦς λεπτός. Gaza vertit: *cute exteriore detractâ oculis, quidam lucens velut anulus æneus tenuis nullâ pelle interſeptus cingit.* Ad præſens inſtitutum magis faciunt Scholiaſtæ Æſchyli in Argumento Tragœdiæ, ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, hæc de Lajo verba: ἡνίκα δ' Οἰδίπους ἐγεννήθη, διαπορήσας τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ χρυσοῖς κρίκοις διαπερονησάμενος, ἐν Κιθαιρῶνι τοῦτον ἐξέθετο. Quæ ſic reddo: *ut primum natus eſt Oedipus, perforans ipſius pedes, & aureos circulos infibulans, in Cithærone* (monte) *ipſum expoſuit.* Ille verò quid hîc præter fibulas ſive compedes innuit? Nullam tamen hujus figuræ in ſcriniis initiò habuit Pignorius Fibulam; quamvis in Libro de Ser- *Pag. 82.* vis aliunde forſan reliquis fuerit appicta, ne quid operis elegantiæ aut lectoris curioſitati deeſſet. *Pag. 84.* Quod nec ipſe diſſimulavit, quando ambigẽs ait, hujuſmodi unam vel alteram videri poſſe, quarum delineationem exhibuit. Quæ enim circularis ibidem conſpicitur, veriùs ab ingenio, quàm ex archetypo eſt, ſiquidem arctior deprehenditur, quàm ad uſũ noſtrũ. Emiſſo autem Commentario veriſimile

risimile est postea incidisse in eam, quam inter quædam rejicula casu inventam ab ipsius hærede impetravi, certus minutissimorum etiam indagatorem sagacissimum temerè nihil reposuisse. Hujus accuratum eò libentiùs subjicio exemplum, ut de ipsa Antiquitatum peritiores aliquid seriò cogitent, quam in illa Vrbium principe Roma & unico monumentorũ promtuario frustra apud eruditissimos etiam viros solicitè quęsivi. Ex ære Corinthio anulus est, ejus quæ hîc videtur magnitudinis, ærugine vndiq; incrustatus, etiam quâ fissuram; ut neq; hæc existimari debeat à recentiori quadam lima; eaq; ipsius laxitas, ut facilè potuerit cuti genitalium injici paululum diductus; nunc tamen à situ ita debilis, ut sine fracturæ metu vix divaricari possit. Armillam ut credamus, renuit ambitus ita strictus, ut nec infantis pridem nati brachio induci possit. Aliis usibus refragatur ejus divisio, quæ cingulis aut cortinis ob scissuram inepta. Conjecturam meam probabiliorem facit communis similitudo judicij, quam mecum communicare placuit elegantis doctrinæ Viro singulari Francisco Bernardino Ferrario Doctori Ambrosiano, qui post doctissimas Cl. Kirckmanni de Anulis meditationes neq; suas seculo invidebit. Neque hunc pudicitiæ custodem ei, quo utuntur Turcarum Anachoretæ, multũ sibi videri dissimilẽ, Nobilis Eques Cassianus à Puteo humanissimè Româ significauit.

Sed

Sed neque in lectissima antiquitatum supellectile Io. Vincentij Pinelli similem exstitisse, vel inde opinari licebit, quòd Fabritius ab Aquapendente in Operationibus Chirurgicis fateatur se Viro Illustri debere Fibulá, quâ veterum Infibulationem suis auditoribus declaravit. Ea tamen alia non erat quàm Vestiaria, similis omnino primæ à Pignorio depictæ inter vetustiores; quas neq; pro suo candore hic ipse alias statuit. Talem annuatim quoq; in Theatrum Patavinum protulit nostrâ memoriâ Adrianus Spigelius Eques, Anatomicus diligens ac eruditus. Is verò nimiâ credulitate in communem lapsus errorem cum Præceptore suo, Sene optimo, parum animadvertit, figuram acus rectangulam incedentibus attritu fore incommodiorem fibulâ circulari. Vt sileam, inter planas figuras nullá Theonis Alexandrini scito minus spatium occupare, quàm rotundam; quæ sic omnium minima, etiamsi capacissima. Quod nec ignoravit cultissimus rei Rusticę scriptor Varro, cujus hoc egregium de Area judicium: *Omne brevißimum in rotundo è medio ad extremum*. Autorum igitur emendationi incumbentes ad Plinij Iunioris, etiam à Claudio Minoe I.C. castigati, oram frustra adscripserunt Δ literæ, quam secundæ lectionis ultrò fatetur Ioan. Maria Ca-

In Almag. Ptolom.

Lib. 1. Cap. 51.

Lib. 1. Ep.

Not. ad h.l.

Catanæus; ſiquidem Varroni optimè conſentiunt Autoris verba: *in prima parte Atrium frugi, nec tamen ſordidum: deinde Porticus in O literæ ſimilitudinem circumactæ, quibus parvula, ſed feſtiva, Area includitur.* Quæ verò de acus craſsitie ponderisq; moleſtia adferunt quidam, hujus ſententiæ vim parum infringunt: quandoquidem Turcarum Sacerdotes hodiè eâ facilitate circuli amplitudinem ſuſtinere compertum eſt, ut ſola lævitas in primis videatur exigi. Prius enim incommodum cicatriculæ jam acu & filo inductæ abſq; negotio ſubmovebãt, modò foraminula ſatis ampla, ſicut in his qui inter Afros etiamnum, ut quidam antiquitùs, maximeque Pœni, majora pondera auribus gerunt; itemque in Virginia, ubi, referente Io. Laetio, infimæ auriculæ vtrinq; tribus in locis perforatæ varia appenduntur. Nec verò quidquam huic ſententiæ obſtat, quòd vetus Celſi codex Florentinus, omnium quos hactenus vidi M. SS. optimus, legat: *Fibula quò levior, eò melior:* quod Conſtantinus etiam ad marginem habet. Qualis etiãdum hujus vocis ſcriptio in caſtigatioribus Libris à Gryphio, Rouillio, Tornęſio, Raphelengio editis, & in M. SS. Italię omnibus exſtat. Veteres enim Librarij primiq; Chalcographi Diphthongũ Æ ſimplici Vocali E ubiq; commutârunt. Vocula tamen Enclitica *Que* à Pronomine *Quæ* in vetuſtiori potiſſimùm Codice Floren-

Celſ. Lib. 7. Cap. 8.

Nov. Orb. deſcr. Lib. 3. Cap. 17.

tino passim magnâ religione distincta reperitur. Quin antiquos pro *Æs*, scripsisse *Es*, *Erare*, *Eratus*, *&* *Aderare*, autoritate veteris Glossæ eruditissimis in Trebellium Pollionem Notis, itemq; ad Tertullianum ostēdit Cl. Salmasius: quanquā Gulielmus Canterus subjunctiuam Diphthongi vocalem librariorū negligentiâ omissâ censuit; quā tamen retinuit Casaubonus. Ideoque pro distinctiori intelligentia ad textum Cornelii Celsi diligenter addidit Robertus Constantinus *Lævi*. Imò, in hunc ipsum auctorem monuit idem morosiùs, Lib. 7. Cap. 26. pro *Levior* scribendum *Lævior*; eodemque modo ab hac voce Lib. 8. Cap. 3. denominatum videtur verbum *Levare* pro Læuigare. Ita Scrib. Largus passim Collyria aliaque medicamēta levia commendat. Quæ exempla si nimis ambigua vel familiaria cuipiam videntur, quid oberit, quò minus *Levior* hîc sit *Tenuior*, *Majori* opposita, non aliter quàm Celso *Levis tumor*, id est, exiguus nimis magno est contrarius; & Ciceroni *Lene & tenue nomen*, exile debitū? Datâ enim Materiæ paritate, quò minor Fibula, eò levior est. Quâ ratione loco nuper memorato Κρίκος non ineptè Philosophorum corypheo fortassis λεπτὸς dicitur, quod in Lexico Grecolat. veteri est *Tenuis*; quemadmodū Apul. de Herbar. Viribus Artemisia more Græco Leptophyllos, quam Latini Tenuifoliam appellabunt. Fibula autem ista non semper

P. 189. v. 21.
De Pal. 290.
L. 7. C. 3. et L. 8. C. 5.
L. 7. C. 10.
Orat. 3. pro S. Roscio.
Cap. 13.

erat

erat nuda. Accessisse nimirũ velandis inguinibus thecam quandam, vel ejus vice alutam, id est, pellem tenuem ac mollem, ex Martiale manifestum est; apud quem Lib. 7. Epigr. 34.

Inguina succinctus nigrâ stat Servus alutâ.

Calderinus ergò parum cautè ad Poetam notauit, Fibulam fuisse vestem Theatralem siue indumentum aut subligaculum Histrionum ex aluta nigra, à genibus protensum usque ad umbilicum; nisi forsan totius nomine partem acceperit. Secus enim ea parum à feminalibus differret: de quibus post Bayfium eruditissimus Polyhistor Isacus Pontanus benè in Glossario Prisco-Gall. & ejusdem Auctario. Amiculũ hoc verò solis virilibus destinatum, satis explicat Isidorus, qui Gymnasium ex illo dictum refert, quòd ex consilij decreto, permittente Hippomene, Iuvenes nudi exercerentur in campo, ubi sola pudẽda operiebantur cinctu siue latâ zonâ, quæ inde campestris dicebatur: qualia etiam extra balneum & ministeria olim Semicinctia Gymnastarum. Tale apud Iuvenalem *Subligar Acne*, vel quod magis placet *Acci*: quod Vetus Scholiastes Tragœdi vestem interpretatur; Io. Britannicus indumentum velandis inferioribus corporis partibus. Eamque opinionem eò fidentiùs amplector, quòd eruditorum consensu stabiliri videam, quos neque vetustissimorum autoritas destituit: è quibus, Vallâ interprete, unum hoc

Orig. Lib. 18. C. 17. Lib. 19. Cap. 33.

Sat. 6.

Lib. 1. sufficiet Thucydidis testimonium: *Olim in Olympiaco certamine athletæ subligacula circum verenda habentes pugnabant*. Et mox: *apud Barbaros & Asianos præmia pugilibus ac luctatoribus proponuntur, & hi subligaculis in certamine utuntur*. Barbarorum forsan appellatione Romanos intellexerit, ut hi olim Germanos ceterosque imperio divisos. Eundem verò ritum Romanis etiam seruatum indicat Clemens Alexandrinus; & longè prior confirmat Tullius: *Scenicorũ quidẽ mos tantã habet vetere disciplinâ verecundiam, ut in scenam sine subligaculo prodeat nemo*. Apud Procopium etiam invenio, sine subligaculo in Theatrum prodiisse neminem: ὅτι ἐνταῦθα (γυμνῷ Cod. Mediolan. M.S.) παντάπασιν περιέναι οὐδενὶ ἔξεστιν ὅτι μὴ τῷ ἀμφὶ τοὺς βουβῶνας μόνον διάζωμα ἔχοντι. *quòd illuc nemini prodire sine subligaculo penitùs liceat*. Ita quidem Græca verba interpretatus fuit Nicolaus Alemannus: quæ licet in Bibliotheca Vaticana non minùs, quàm in Mediolanensi, prolixæ Narrationi inserta reperiantur, cetera tamẽ verecundię causâ præteriisse puto virũ optimum; quæ Ludovici Elsevirii industriâ propediem integra legentur. Quin Alexandriæ, ubi thura interpolantur, ne furentur, subligaria opificibus signari tradit Plinius. Sed nec satis ad Poetæ mentem *Æneam thecam* exposuit ibidem Calderinus *nigram*. Quidnî enim possent etiam verenda æquè thecâ arctari æneâ, quàm alutâ;

Pædag. L. 3. Cap. 5.

Offic. L. 1.

Arcana Hist. L. 9.

Nat. Hist. Lib. 12. C. 14.

quum neque ingeniis nostræ ætatis etiam in se-
quioris sexus custodiá similis ratio defuerit? Quod
enim Florẽtię è publico armamẽtario advenis spe-
ctandum depromitur hujusmodi pudoris claustrũ;
quodq; Basileę in Museo Cl. Medici Thomę Plate-
ri servatur, ne quis in speciem fabrefactum puta-
verit, vetat alterum antiqui operis quod Vene-
tiis in Palatio Sereniss. Ducis ostenditur. Lautiores
certè Indos genitalia in cannulam auream abde- Rhamus. Nauig. To. 3.
re narrat Gonzales de Oviedo, tenuioris fortunæ
ceteros exsertis testibus veretrum conchæ include-
re; quam Petrus Martyr marinam affirmat. Eundẽ,
qui est Fibulę, usum ejus videtur indicare Martialis: L. 11. Ep. 76.

Thecâ tectus aeneâ lavatur
Tecum Cælia servus.

Et posteà: *Servo Cælia fibulam remitte.*
Illâ quippe non minùs libidini, quàm verecũdiæ,
consulebatur. Hinc infibulatis cutem, quæ super
glandem est, semper fuisse perforatam vix assevera-
verim: nedum, quod putavit doctissimus cetero-
quin Fallopius, trajectum anulo penem ac præ- De Vuln. To. 2. Tr. 6. C. 12.
putium. Subligaculo nempe in arena certantibus
tegebantur virilia, nondum in Latium à Barbaris
introducto Braccarum usu: cui Fibulam fuisse ap-
positam notat Salmuth ad Pancirolum. Vnde nec
malè Fallopius ab antiquorum Fibula parum dif-
ferre statuit eam, quâ pueri suâ ætate in caligis
utebantur. Tale quid Martialis voluit. Neque L. 7. Ep. 81.

enim

enim adeò inanis hæc mea eſt conjectatio, ut non idem aliquando cenſuerit Ioan. Britannicus, qui ſuis ad Iuvenalem Commentariis Poetam utcunque intelligere malit *tenuiſsimum filum, ſive æneum, ſive argenteum, quod præputio ab utroq; latere ſuper glandem perforato addebatur*: alteram nihilominus Fibulæ ſpeciem admittit *Indumentum, quo non ſolùm utebantur ad inguina tegenda, ſed etiam ut à libidine comprimerentur*. Quod ſatis convenit cum veteri quodam ignoto Iuvenalis Interprete in membranis Cœnobij S. Ioannis in Viridario Patavij, ubi *Fibula* hoc loco *Zona* exponitur: cui ſimilis alter in Bibliotheca S. Antonii Confeſſoris Fibulam ait, quâ ligantur inguina: qualiter Fibulę nomine apud Tertullianum B. Rhenanus & Hadrian. Iunius videntur fibulæ adſtrigmentum intellexiſſe. Nulla enim Martialis joco alioquin occaſio eſſet:

Sat. 6.

Lib. de Corona milit. C. 11.

Adag. Cet. 7. n. 34.

Delapſa eſt miſero fibula, verpus erat.

Locus certè obſcurus adeò, ſi ad Celſi Infibulationem examinetur, ut Ioſepho Scaligero ſummi ingenii viro ſatisque in conjecturas audaci hæc verba extorſerit: *Si verpus, hoc eſt,* ψωλὸς ϗ ἄνευ ἀκροβυστίας, *quomodo illi induci potuit Fibula? Valdè miror.* Enimvero ſi à fabro refibulari conſueverat, neq; ab alio demi Fibula, quę indebatur, non niſi ponderis vi pelle attritâ Menophilo excidiſſet. Quod quàm difficile, expendant ſagaciores: niſi eam tur-

gente

gente membro retractam quis violenter laceratam malit. Id verò non ita proclive in parte pendula, cujus foramina cicatriculis occaluerunt; præcipueque in molli, quæ, ut est apud Celsum, sequax, & facilè adducitur. Accedit, quod Adolescentulos *interdum* infibulatos referat Celsus. Imò, ipsi hoc quidem sæpiùs inter supervacua, quàm inter necessaria est. Non ergò semper, nec omnes, tali rigore servabantur: sed pueri potiùs vocales; veluti monet vetus Iuvenalis Scholiastes. Quorsum igitur, ut comminiscuntur quidam, Iudæus hoc figmento tributum declinasset? Vix enim id tanti; quum, Xiphilino autore, Iudæi, qui patrios ritus servare vellent, didrachmum quotannis Iovi Capitolino inferrent. Grauior haut dubiè causa suberat, opprobrii forsan metus. Quâ etiam dexteritate hîc personam finxisset, quum nulla huic genti certamina fuisse prodat Origenes? Contrarium quidem Iosephi testimonio quomodo evincat Martinus de Roa, non satis video; quandoquidem verè idem, nec sine sacri Codicis consensu, Theatrum & Amphiteatrum à moribus Iudaicis aliena scribit. Esto, quòd Herodes Iudeæ Rex theatrum & certamẽ quinquennale condiderit ad honorem gratiamque Augusti; aliísne potiùs, quàm Iudęis? At si etiam his; quomodo potuisset quæso hîc Celsi nostri pręceptis peręquè satisfieri? quî cutis, quę super glandem est, ex-

L.7. C.27.

Cap. 25.

Sat. 6. v. 74.

Vespasian.

Lib. 5. contra Celsũ.

Singular. L.6. C.16.

1. Mach. v. 15. & 2. C. 4. v. 9.

tendi

tendi, ac utrinque notari à lateribus atramento quà perforetur, deinde remitti? quomodo, si super glandem notę reverterentur, deprehendi potuit nimis adprehensũ esse, & ultra notari debere? quomodo potuit glans ab iis libera esse, & locus idoneus fibulę, ubi non modò amputatum undique ejus tegumentum; sed, quod ab Hebręis factum vidi, cutis reliquum unguibus laceratum rupto freno non mediocri vi citra colis circulum reducitur? Hoc autem excisum (non, ut parum ad Philosophi mentem Gaza, *vulnere obducto*, seu, quod Augustino Nipho placuit, *superinducto*) coalescere negauit Aristoteles. Verba ejus sunt: ἐὰν διακοπῇ, οὐ συμφύεται. Optimè quidem ex sentẽtia Hippocratis; cujus decreto, ἐπὴν διακοπῇ ἢ ἀκροποσθίη, οὔτε αὔξεται, οὔτε ξυμφύεται. Rectè Io. Heurnius: *ubi præcisum est præputium, neq; augescit iterum, neq; coalescit. Præcidere* namque propriè est, *Amputare*. Ita Celsus: *Costa præcidenda, & eximenda est.* Tullius: *Cinna collegæ Cn. Octauii præcidi caput jussit.* Quam benè Leonicenus: *quum discissum fuerit*; & Iul. Scal. *quæ si secetur*; pariterque Anutius Foesius, *persectum*; judicent utriusq; linguę periti. Camerarius, quamvis Gręci sermonis suâ ętate doctissimus, justo fortassis indulgentior Gazę interpretationem Medicorum experimentis contrariam admisit. Liberior etiam Marcelli Virgilii in Dioscoridem conjectura, dum pro ῥαχθέντα legendum suspicatur

Hist. Animat. Lib. 1. Cap. 13.

l. 6. Aph. 19.

Lib. 7. C. 4.

Tusc. 5.

Cõm. utr. Ling. P. 355. v. 11.

τμηθέντα,

τμηθέντα, quando ſic ille de Aloe: ἐπαγωγία παίδων ῥηχθέντα παρακολλᾷ. *Diſrupta puerorum præputia adglutinat*, ſiue jungit. Magnitudinis enim vitium, aut Figuræ in defectu, non ſignificari, ſed Connexionis, rupturam puta, ſiue diuiſionem indecorâ breuitatis ſpecie, nullâ parte mutilâ, aliis in locis ipſe declarat. Quid enim his de Melle apertius? Mat. Med. L.3. C.51. L. 2. Cap. 101.

Λειποδέρμους τε τοὺς μὴ ἐκ περιτομῆς ἀποκαθίστησι, μαλασσομένης τῆς ποσθῆς τῷ μέλιτι, μάλιστα ἀπὸ βαλανείου ἐφ' ἡμέρας λ'. *Verpis ſeu curtis glandem, quæ citra circumciſionem nudata ſit, in integrum reſtituit, ſi melle præputium à balneo potiſſimùm ad dies triginta emolliatur*. Item, de Thapſiæ ſucco: χρησιμεύει δὲ καὶ πρὸς ἐπαγώγια ἐπὶ τῶν μὴ ἐκ περιτομῆς λειποδέρμων, οἴδημα ἐγείρων, ὅπερ καταντλούμενον καὶ τοῖς λιπαίνουσι μαλαττόμενον, τὸ ἐλλειπὲς τῆς πόσθης ἐκπληροῖ. *Valet & ad integendam colis glandem, ſi modò alia ex cauſa quàm circumciſione nudata fuerit. Tumorem enim excitat, qui & fotibus & pinguibus adhibitis emollitus præputii jacturam reſarcit*. Ita quidem poſt Ruellium Saracenus vertit. Magis forſan ad rem: *quod deeſt præputii explet*. Dilatatâ nempe atque extenſâ cute, quæ glandem operit. Vbi Cl. Salmaſius more ſuo rectè advertit naturâ recutitos intelligi, nimirum, quibus glans nuda eſt naturalis. Quid igitur cauſæ, cur à recepta lectione ad vetuſtiſſimi Codicis autoritatem inclinans χειρισθέντα, hoc eſt, ipſo interprete, circumciſa, quàm ῥηχθέντα malit; quum naturæ vitium ultrò admittat cum Dio- Lib. 4. C. 157. In Solin. Cap. 52. Celſ. Lib. 7. C. 25.

 ſcoride,

ſcoride, qui ubique μὴ ἐκ περιτομῆς λειποδέρμους proponit?
Loc. nom. His autem ſcalpellus, autore Celſo, juxta pubem, non circa glandis cutem convenit, ut iis qui ſunt circumciſi. Sileo, quòd χείριξις non ſit Hippocrati
L.7. C.7. ſimpliciter ſectio, ſed Chirurgia; quam Celſus egregiè manus curationem appellat, quæ nempe manu adjuvatur ac perficitur. Nec tanti profectò unius Codicis antiquitas, ut ab omni librariorum noxa indemnem arbitremur, ceterisue omnibus non vilioris forſan æſtimationis in optimis Bibliothecis anteponendam; qui procul dubio ex aliis ætate neutiquam inferioribus ſtudioſè deſcripti. Imò ſi quod annis pretium, vix ulli cedet, qui Viennæ inter cimelia Sacratiſſimorum Imperatorum habetur. Sed alii viderint. Iſtius porrò inter Iudæos ritus, quem פריעה *Peringha* appellant ij,
Duc. Neutror. L. 13. de Præcept. 14. Part. Cap. 50. (non ad ſupplendum creaturæ defectum, ſed ad complendum morum defectum) tanta ſanè incumbit neceſſitas, ut glande non integrè nudatâ Circumciſionem nullam pronuntiet Rabbi Moſes
C. 2. Artic. 2. 3. 4. Ægyptius, qui circumciſionem ad membri & concupiſcentiæ debilitatem conferre tradit; quin iterandam cenſeant Doctores, ſi vel minimum pelliculæ emineat. ימול *ymol* enim, Latinis *Amputabit* Genes. Cap. 57. indicat Præputium planè removendum. Quod neque omiſit R. Ieudà Naſſi Iudæis Sanctus Magiſter, & R. Ioſeph Caro, qui præcipuas veterum ac recentiorum in hanc ſententiam

tiam Rabbinorum documenta congeſſit. Legis quippe myſterium erat, omnem ab electis ſeparandam eſſe corruptionem. Hinc Divinus Vates eleganter: *Circumcidimini Domino, & auferte præputia cordium veſtrorum.* quod Lyranus rectè de averruncandis vitiis intellexit. Imò Iudæi ſe hoc ipſo actu diverſos fatentur à Turcis, qui pellem ſimplici tantùm inciſione dividunt, non præcidunt. Ac tantum in hac gente mos ille valuit, ut nullis Domitiani, Nervæ, aut Hadriani legibus deleri potuerit: imò, referente Spartiano, *moverunt Iudæi bellum, quòd vetabantur mutilare genitalia.* Circumciſionem verò ſignificari, vel inde conſtat, quòd ipſi, teſte Albucaſi, Caſtrationem non admitterent. Cujus inſtituti rationem Rab. Moſes Cuzzius,& R. Iacob è Talmud fuſiùs expoſuerunt. Domitianus tamen, Dione autore, in Titi contumeliam, qui exſectos plurimum dilexerat, vetuit etiam, nequis in poſterum intra imperii Romani fines caſtraretur. Quapropter res plana eſt; manifeſta etiam ſunt utcunq; ludentis Poetæ verba: quanquam de recutitorum infibulatione Mercurialis diſſentiat, Medicis vix id perſuaſurus, niſi rationi ſummique viri Hippocratis autoritati contraeundum cenſuerint. Colis enim cutem non renaſci, jam monſtratum eſt. Sed nec decurtatam reduci poſſe, conſtat, ſi quis glandem rectè æſtimaverit. Medela verò per dilatationem à

Ierem. C. 4. v. 4.

Adrian.

Chirurg. P. 2. C. 69.

Hiſt. Rom. Lib. 67.

Var. Lect. L. 1. C. 6.

Lib. 7. Cap. 25. Celſo tradita gravior videtur tenellis, & adultis parum efficax. Summa igitur cum ratione affirmat, *id expeditiùs fieri poſſe in puero, quàm in viro: in eo cui glans parua, juxtaq; eam cutis, ſpatioſior verò ipſe coles eſt, quàm in quo contraria his ſunt*. Enimvero, ſi Ἀκροποσθίη, quæ Heſychio τὸ ἄκρον τοῦ αἰδοίου, ***extremum pudendi***, non coaleſcit; quomodo in eo tale quid ſperandum, qui quarundam gentium more circumciſus eſt? cui nempe fractum jam eſt vinculum; ut verè Celſus fateatur, *expeditiùs id fieri poſ-*
De Morb. Lib. 1. *ſe in eo, cui id naturale*. Imò Hippocrates ait, non coaleſcere τὸ ἐπὶ τοῦ αἰδοίου δέρμα, cutem quæ colem tegit, non quæ ſolam glandem, quę vulgò Præputium; quam tamen vocem Foeſius retinuit. Quod
Loc. cit. neque diſſimulat Celſus, dum ſcribit, carnem implere circulum, qui circa pubem nudatur. Quæ
De Mens. & Ponder. verò de Spathiſtere ex Epiphanio tradit Hier. Mercurialis, ea potiùs vulgari famę videntur deberi: niſi, quod Cornelio à Lapide quoque placuit, eam medendi rationem fuiſſe putemus, quam ſcalpello factam prodit Celſus, & confirmat Paulus Ægine-
Lib. 6. C. 53. ta; apud quem Σμίλη idem eſt quod aliis Σπάθη, quā
Lib. cit. C. 56. ipſe ſcalpello ſubſtituit. Cultellus nempe, cum quo ſcalpellus à Chirurgorum novacula nihil di-
Lib. 7. C. 1. uerſus convenit; quidquid ad Celſum de Phlebotomo cenſeat Hieronymus Rubeus. Epiphanius autem cum Theophylacto & Photio ſcribit inſtrumentum fuiſſe attractorium, & diabolici inventi

auto-

rem Esau. Vnde fortassis, quod magis receptũ est, 'Επισπαστὴρ potiùs legendum, quàm Spathister, ut sit Attractor, siue instrumentum, quo aliquid attrahitur, ab ἐπισπάω, vel ἐπισπάομαι. Et quid opus fuit, potiùs lucelli, quàm decoris causâ, dubio euentu curationem tentasse; quæ, monente Paulo, *raro interArtis opera requiritur, tum quòd affectus nullam* (Lib. cit. C. 53.) *muniis obeundis difficultatem pariat, tum quòd neq; tantum indecori adferat, ut hujus Chirurgiæ tormentum subire quis sustineat*. Quæ tamen si fortassis omnino peracta; fraudemne inuisæ gentis in maximo delatorum numero diu latuisse existimabimus, ut dissimulata origo grauiori pœnâ non fuerit compressa? Nec aliud in hanc rem ex Iosepho, quàm Iudæos, impetrato Hierosolymis apud Antiochum à Menalao & filiis Tobiæ Gymnasio, (Antiqu. L. 12. C. 6.) circumcisionem suam occultasse, ut non apparerent in denudatione Græcis similes. Simulationẽ tamen in pœnam abiisse testatur Sacra Historia. (1. Machab. 1.) Quid verò inde conficitur, quòd præcipiat Gentium Doctor: *Circumcisus aliquis est, præputium non* (Cor. 1. C. 7. v. 18.) *adducat?* μὴ ἐπισπάσθω, *non attrahat ferro præputium*, vel quod eruditis placet post Epiphanium, *ne attrahatur ipsi præputium*. (Loc. cit.) Interpretum utique potior pars sensum putat mysticum & symbolicum, non literalem, ut D. Hieronymus in Isaiam. (Cap. 53.) Lyranus etiam ad ista Apostoli verba addit: *non sequatur ritum Gentilium, qui semper fuit illicitus*; pariterque

ad

ad Machab. 1. Cap. 1. v. 12. fecerunt ſibi præputia; *dimittendo filios ſuos incircumciſos*. Quod noſtris itidem Rabbinis à me ſtudioſè hac de re conſultis probari video, qui nullam in Antiochi geſtis apud Ioſephum vel majores ſuos talis artificii memoriam deprehendunt. Imò, de Antiocho ſcribit Ioſephus: *præcepit, ne quis circumcideretur, aut ne filii eorum*. Quibus autem in glande cutis deeſt, Recutitos dici notum eſt; quandoquidem ipſa nunquam integra uel ſponte uel arte renaſcitur. Sed longiorem quoque pellem poſtulat Infibulatio apud Celſum, quàm iterata circumciſio, cujus pauciſsima exempla veteres memorârunt. Propius igitur fidei eſt, idẽ hoc nomen velle, quod Horatio *Apella*, quaſi abſque pelle; & Catullo *Verpus*, Ariſtophani ψωλὸς. Virilitatis præterea imminutionem parũ ſecurè celatam oſtendit Suetonius, qui narrat ſe adoleſcentulum interfuiſſe, quum à Procuratore frequentiſſimo conſilio inſpiceretur nonagenarius ſenex, an circumſectus eſſet. Quid igitur eſt? Poeta totum verbo dixit: *Verpus erat*. Quod ipſius ſanè indignum fuiſſet ſalibus, niſi excuſſâ per corporis agitationem Semicinctii fibulâ virilia Iudæo mutila apparuiſſent. Ex his palam eſt, quàm ineptum Calendri apud Geographum Regium Nicol. Nicolaum in Itinerario Turcico ſimulacrum, trajecto per glandem anulo: quod non levi errore plerique pictorum imitantur. Hi tamen

Antiqu. Iud. L. 12. Cap. 6.

Domitian. Cap. 12.

tamen jure excuſandi, quòd iſti rariùs in conſpectum dentur. Teſtis Leonclavius: *Cuti penis perforatæ ferreus vel æreus anulus inſcritur, ne coire, vel ſi maximopere cupiant, poßint. Atq; hoc* (ultimum) *in uno tantùm Calendro vidiſſe nos recordor.* Anulum etiam argenteum ſatis craſſum Nicolaus in Hodœporico obſervavit. Rationi autem convenientior eſt Celſi Infibulatio, quàm Hollerij, apud quem præputium aſſuitur & infibulatur, modo fortaſſis Æthiopum quorundam conſuetudini nō multum diſſimili, à quibus magnâ parte puellularum naturalia filo conſuuntur, relictâ ſolùm naturæ rimulâ excretioni aptâ, donec nubiles viro tradantur: ubi partes veluti ab ortu glutinatas nōnunquã ferro diduci ex incolarum relatione prodit Odoardus Barboſa penes, quem fides eſto. Singularis hîc Vidus Vidius, de re Chirurgica benè meritus, filo argenteo vel aureo præputium infibulari ſcribit. Ferreo etiam aliove, pro fortunæ modulo, affabrè contorto, atque in Scorpij ſpeciem ad inceſſus facilitatem reflexo, in ſervitio genitas virgines Æthiopicas vulgò cuſtodiri, fidem mihi fecit Vir Clariſſimus Ioan. Veslingius Eques, qui poſtquam Illuſtriſſimis Coſſ. Venetis Aloyſio Cornelio & Ioanni Donato in magna Memphi quinquennium à valetudine fuerit, nunc in celeberrimo Athenæo Patavino magna cum laude Anatomicam & Chirurgicam Profeſſionem exornat.

In Pãdect.

Inſtitut. Chirurg. L. 6. C. 10.

Rhamus. Navig. In: Occid. To. 1.

Chirurg. L. 4. Cap. 1.

Rhamus. L.d. nat. In Promontorio Sagres memorat Aloyſius Muſtus Venetus, Regis ac procerum feminis ad majeſtatẽ perforatis pudendi labris anulos imponi aureos, quos ad arbitrium eximere licet. Idem filo quodã nõ obnoxio corruptioni per acum bis terúe trajecto fieri, apud Orientales didicit Petrus de Valle ciuis Romanus ob diuturnam inibi moram variâ rerum notitiâ inſtructus: qui naturam filo etiam ſerico vel xylino conſutam notavit, ſummaque veneratione id cuſtodiæ genus haberi. Incoruptũ hoc filũ non infimi quidam ingenii Aſbeſtinũ putârunt. Alii cogitent. Ego in re obſcura nihil temerè affirmaverim, non ignarus longè diverſam eſſe repugnantiæ vim ad ignem atque ad humoris alluviem. Iis certè populis nõ fuiſſe ignotũ
Lib. 5. C. 123. ſuadent, quæ Andr. Lacuna ex veteri Codice Dioſcoridi adjecit: ἐργαζόμεναι αἱ Αἰθιοπίδες. Quid verò cõjecturæ obſtat, modò vera quæ de Lino Aſbe-
Nat. Hiſt. L. 19. C. 1 ſtino narrat Plin. & de Lapide Caryſtio Strabo,
Geogr. Lib. 10. deque Lino Carpaſio Pauſanias, quod veriùs lapis
Attic. L. 1. eſt foſsititius. Quorum fides ſi cuiquam de fabuloſa vetuſtate ſuſpectior videbitur, audiatur ſaltem
Tract. 2. Cap. 1. qui proximo ſeculo floruit Franciſcus Ruens de Aureo Vellere: *Fama eſt, Carolum Cæſarem ſemper Auguſtum habuiſſe mantilia, quæ in ignem conjecta à ſordibus ibidem purgata, illæſa eximerentur. Verùm, hæc è Salamandræ pennis aut lanugine, quum utriſq; careat, minimè contexuerunt; ſed*

è la-

è lapide Amianto dicto, quem nère, texere, ac inde mantilia conficere nôrunt Venetis quæ ſordida in flammam ignis conjecta non ſecùs emaculantur, quàm ſi ſmegmate manibus elueris. Hunc verò ne frigidiuſculo rumore falſum putemus, en teſtes oculatos. Ludouicus Vives, ſi quisquam alius, ſcriptor ſinceriſſimus erudito ad D. Auguſtinum de Ciuit. Dei Commentario ſe Pariſiis cum Petro Garſia condiſcipulo ellychnia hujus generis permulta vidiſse teſtatur; & in Belgio mantile medio conviuio igni datum, redditumque domino mundius ſplendẽtiuſque quàm poſset aquis & ſmegmatis quibuslibet. Tale ſuâ ætate in Saxonia viſum, ejusdemq; generis Romæ mappam fuiſse, memorat probatę fidei Agricola. Tametſi verò id artificii hodiè apud Venetos amiſsum, alibi tamen etiam viguiſſe mihi perſuadet maximè, quod ſe aliquando in Aula Sereniſsimi Ducis Sabaudię vidiſse retulit bonæ memorię Bartholomæus Soverus Friburgenſis, omnis doctrinæ in celeberrimo Gymnaſio Patavino Mathematũ Profeſsor Clariſsimus; quemadmodum mihi citra gratiæ ſuſpicionem teſtis erit integerrimæ fidei Vir Nobilis Gulielmus Soierus, multiplici linguarum notitiâ, varioque ex diuturnis peregrinationibus rerum uſu, conſpicuus. Nimirum mantilia inde contexta frequenti Principum ac Magnatum conſeſsu in ignem projecta non arſiſse. Gallo cuidam ea pariter obſerva-

Lib. 21. C. 6.

De Nat. Foſſil. L. 5. P. 259.

L ta

ta, texturâ subtili ac densâ, serici in modum candida, nuper monuit Româ Clariss. Allatius; qui addidit, præsente Lælio Bisciâ Neapoli quondam in Museo Ferrandi Imperati Botanici celeberrimi, solâ Amianti scalpturâ sine operositate satis tenue ac molle inde ductum fuisse filum. Ceterùm, diversitate notabilis est apud Strabonem Infibulationis modus, quem ille de quorundam Æthiopum mulieribus verba faciens ita protulit: ὁπλίζουσι δὲ τὰς γυναῖκας, ὧν αἱ πλείους κεκρίκωνται τὸ χεῖλος τοῦ στόματος χαλκῷ κρίκῳ. *Armant etiam mulieres, quarum pleræq́ oris labium æneo circulo trajectum habent*. Ita Casaubonus transtulit. Cœl. Rhodiginus Iulii Scaligeri Philosophi subtilissimi magister κρικοῦσθαι nō ineptè vertit *Infibulari*. Eam consuetudinem hodiè ad nares ibidem traductam narrat πολύτροπος noster Veslingius: quod in Bulgaria etiam Salomon Schueigerus obseruauit. Insertâ Iaspide aerizusâ siue aerinâ, quam communiter Turchesiam nominamus, de Indis vultu pictis idem affirmat Marcus Nizanus. Odoardus Barbosa distinctiùs in regno Narsinga mulierum naso inauris more unionem, vel pyropum perforatum, aut cyanum pendere scribit. Viris inter Brasiliæ incolas hoc etiam in labro inferiori usitatum, è magno Purchasij Itinerario refert Io. Laetius; mulieribus neutiquam, quibus magis volupe foratis auribus ligneos globulos suspendisse. Vidit & Petrus Martyr Regi Xaguaræ

Geogr. Lib. 17.

Antiq. Lect. l. 8. C. 13.

Rhamus. Nauig. T. 3.

Id To. 1.

Itinerar. Turc. L. 1. C. 12.

Novi Orb. descr. Lib. 12. C. 16. & 20.

tæ aliisque principibus suspensam naso lamellam auream, quæ ad ornatum labia tegebat; Aloysius *To. 1.* Mustus similiter in Promontorio Sagres narium utrique sexui interfinium anulo aureo trajectum, qui cibum sumpturis demebatur. Vetustissimã hanc fuisse rationem constat ex sacris literis, ubi *Circulus aureus in naribus ejus mulier pulchra.* Ro- *Prover. C. 11.* manorum verò Infibulationem, cessantibus cum superstitione veterum spectaculis, & mancipiis, demum sublatam credibile est.

CAP. VII.
FIBVLÆ CHIRVRGICÆ *ratio communis.*

SVperest quę glutinandis plagis manum postulat Fibula, constringendo nempe sive uniendo ulceris labia, ut est apud Galenum; præcipuè, *De Comp. Med. sec. Loc. L. 2. Cap. 1. & Met. Med. L. 3. C. 4.* ubi inæqualis ipsorum situs, secus quàm in ampla & propè plana superficie. Hujus insignis hodiè obscuritas, quòd ex iis forsitan sit, quæ à veteribus rectè tradita atque administrata, posteriorũ inertiâ in desuetudinẽ venêre, quæque prorsùs deperdita, ut in Chirurg. Curtor. cẽset Tagliacotius; seu *Lib. 1. C. 16.* potiùs, quemadmodũ post doctiss. Eustachiũ Rudium suspicatur Cl. Daniel Sennertus scriptor can- *De Vulner Lib. 1. C. 17.* didissimus, ob neglectam plerumque ab antiquis *Institut. Med. Lib. 5. Par. 1. Sect. 2. Cap. 6.* Materiæ ac Formæ descriptionem; quum modus

uniendi per Fibulas eſſet notiſsimus. Quod neq; cæteris utenſilibus novum, quorum vulgaris erat uſus. Hoc modo Suetonius Chlamydem, Fibulam, Bullas item aureas, Tiberio in Sicilia à Pompeja donatas Bajis duraſſe memorat: nec de earum ratione quidquã addit. Atq; his quidẽ rationibus, quoniam duę apud Varronem ſunt Vocabulorum naturæ, Etymologia, & Analogia; quarum utraque, in primis verò Analogia, Fabio autore, acris judicij ope ſermoni rationem præſtat; non injuriâ variis hæc Fibula inſignitur appellationibus.

Tiber. C. 6.

De Lingu. Lat. L. 4

Inſtit Ora. L. 1. C. 5.

C. Celſo Latinorum Anteſignano Fibulæ nomen ubique placuit; Scribonio etiam Largo, ejusdem ævi: quod Latinus Galeni interpres ſemper retinuit. Qui Artem Medicam ipſius explanârunt variè mutant. Valleſius vir ſubtiliſsimus *Vinculum* dixit; eodemque ſenſu cum Turiſano Monacho Argenterius Philoſophus & Medicus acutiſſimus *Ligaturam*; quam Scrib. Largus alio ſenſu nominavit *Alligaturam*, Hieron. Triverius *Colligationem*. Græcis etiam, Celſi indicio, Ἀγκτὴρ vocata fuit: quod nomen itidem Galenus uſurpavit. Talis propriè videtur, quæ vinculi ſpecie conſtringit & continet; Ἄγχω enim conſtringo: quemadmodum Περόνη, ea quæ oblongioris formæ ac teres clavi inſtar forat. De qua nobilis Homeri interpres Euſtathius: ἡ περόνη καὶ τὸ περονᾶν, καὶ ὁ πόρπαξ καὶ τὸ πόρπημα, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Quamvis autem Materiam ejus, ut omni-

Cõp. 206.

Cõp. 209.

L. 5. C. 26.

Art. C. ad Glauc. L. 2. C. 8.

Od. γ.

omnibus notam, præterierint veteres, non ſecus ac Dioſcorides Lactucam: ea tamen vel hac ipſa de cauſa inſignem eruditis litem movit. Hinc nõ iniqua, licet vix erudito viro digna, Fabii Pacij de Fibula querimonia: *Fibulæ tanta eſt difficultas, ut animus obſcurâ veterum traditione & variâ Recentiorum expoſitione perculſus ac veluti infibulatus diu hæſerit, necdum ſatis in ſua ipſius cogitatione & inventione requieſcat.* Cõm. Gal. Meth Me. L.3.C.4. Enimvero *qui primi ſermonem invenêre agreſti animo mortales, ut quæq; ſeſe dabãt, ita excepere. Sapientia verò vix tandem ſerò cælitùs demiſſa eſt. Vel ad hanc usq; diem quanta latitavere? quot adhuc latent, quæ poſteritas eruet adjuta?* Iul. Scal. de Cauſ. Ling. Lat. L. 5. Cap. 110. Plerique eam credidere Filum, ſiue ut propriùs dicam Linum: quod ſolertis ingenii Medicum Hispalenſem Franciſcum Figueroam ex ſententia Franc. Riojæ publico Syntagmate ratum feciſſe perſpexi operâ Viri Clariſsimi Fráciſci Bernardini Ferrarii, qui pro eximia humanitate ſua poſtremam Figueroæ diſputationem ex Hiſpaniis curavit. Alphonſus Nunnez contra magnæ autoritatis vir, Regis Catholici Archiater peritiſsimus, Metallum putat. Cujus opinionẽ viri quidã literatiſsimi ſuoque arbitrio diſerti, Fibulæ Materiam, Formam, Vſumque diligenter excutientes, nec argumentis infirmiores, nec minori exemplorum copiâ, ingenioſè propugnârunt. Aliis ſententię dubiis tutius viſũ fuit mediam ſequi: qua-

les

les Medici olim Hebræorum. Cuinam factioni adhærendum ostendet Ratio, quam formavit Vsus magister optimus, cujus unico hîc standum arbitrio. Is verò à bonorum Scriptorum fide per ætates repetendus, quos communem secutos Mercurium in testimonia citare jubet causæ gravitas. Mirum quidem, hujus ne nomine tenus meminisse Hippocratem Professionis Medicæ conditorem, quam tamen Cornel. Celsus interpres ejus & sectator oculatissimus non adeò negligenter descripsit alicubi, quin capi possit, ut infrà dicetur: quanquã is de usu magis solicitus, quàm de ipsius ratione, præcipuè ostẽdere conatur, quale vulnus Suturam, quale Fibulam postulet; quem primus inter Græcos Galenus pari studio imitatus videtur. Credibile autem est, Sapientissimum Senem cavere voluisse, ne discentes nominum varietate turbarentur, quum à Sutura, quam Intercisam dicimus, Fibula re quidem verâ nihil differret. Quî enim Scriptor sedulus alioqui rẽ præteriisset, cujus usus ratioque per tot secula sese ad nos extẽdit, etiãsi nomen ubique nõ hęsit, quum ei fortassis repugnatum esset. Intereà silentio minimè involvendum, posse dubitari num apud Celsum hoc loco *Abalienatum* satis aptè à nonnullis *diductum* explicetur. Separationem namque eam intelligit Scriptor purissimus, in qua ampliùs Suturæ aut Fibulæ non sit locus: ut nihil dicam, *Alienum* non malè

L. 5. C. 26.

Meth. Me. L. 3. Capit. post.

malè derivari ab *Alio*. Hinc prudenter Tagliacotius: *non minimum intereſt, numquid, quæ partes conſuendæ ſunt, aliquo in loco connectantur, an ſede penitus & regione diſsideant*. Et benè, licet parum venuſtè, Bertapalia: *ſi pars non fuerit totaliter ablata, ejus curatio eſt cum Ductura, aut Sutura*. Vnio enim non foret difficilis, ſi duntaxat eſſet Diductũ, nempe, aliâ parte depẽdẽs aliâ inhærens, parte etiamnũ integrâ, & quæ conjũctione corporis fovetur, ut eſt apud Celſum; qui hac etiam voce ſimplicem inciſionem ſcalpello factam ſignificat. Quâ ratione apud Galenũ διηρημένα expoſuit Linacer, *quæ diducta ſunt*; Scribonius Largus *Partem Diuiſã* appellauit. *Alienatum* itaque Alteratione (ut cum Scholis loquar) Corruptivâ potiùs intelligendum, indicat alibi Celſus de Inteſtinorum vulnere: *Momento*, ait, *alienantur externo & inſueto ſpiritu circumdata*. Idque dignoſci monet, *ſi non adhuc ſui coloris ſint, ſed in lividum, aut pallidum, aut nigrum mutata, & ſenſu careant: ubi medicina omnis inanis*. Quas idem Gangrænæ notas in Vlceribus tradidit. Eodẽ dicendi modo Scrib. Largus Medicus Romanus de Hæmorrhoidibus verba faciens, quod vi erodentis Medicamenti ſeparatum eſt, *ablienatum* dixit; & *alienum*, quod in oſſe *putre vetuſtate vitii factum eſt*; Marcellus item Burdigalenſis *ulcera abalienata in veretris*. Sed noſter quoque de Faſciis verba faciens, *id quod adſtrictũ*

Chirurg. Curt. L. 2. C. 12.

In 4. F. Auicen. Tr. 2. C. 3.

L. 5. Cap. 2 6.

Meth. Me. L. 3. C. 4. Com. 206.

L. 7. C. 16.

L. 5. C. 26.

Cõp. 227.

Cõp. 201. De Medicã. C. 11. Celſ. L. 8. Cap. 16.

eſt, inquit, *alienatur, & cancro opportunum eſt*. Vbi Rob. Conſtantinus planè ad Autoris mentem cũ Magno Sene *Alienatur* reddit: ἀλλοιοῦται καὶ σφακελίζεται; quod Æginetæ eſt νεκροῦται, Celſo *nigreſcere*; qui etiã reddidit Hippocratis μελασμοὺς, *nigritiem in ulceribus*; propriùs ad vim Græci ſermonis forſan, quàm recentiores, qui *Liuores* dixerunt. Nicolaus Leonicenus tamen *Nigrores* convertit, & Hieronymus Mercurialis *Nigrefactiones*, itemque *Denigrationes*. Cancrum verò in vetuſtioribus Gloſsis ſe hoc ſenſu deprehendiſſe reliquit idem; cui præter Fallopium aſſentitur in Appendice Locorum Communium Valleriola. Atq; in hanc ſententiam accipiendus Autor noſter, quando de Curat. adverſus Vulnerum Inflammationem monet Muſculum læſum eſſe præcidendum. *Percuſſus enim*, ait idem, *mortiferus eſt: præciſus ſanitatem recipit*. Vbi enim *ſolent nihil omnia auxilia proficere, miſerum, ſed unicum, auxilium eſt, ut cetera pars corporis tuta ſit, membrum quod paulatim emoritur, abſcindere*, & Galeni conſilio ad vivum uſque recidere. Secus, ut verè B. Ennodius, *qui in putridis membris non utitur ferri medicinâ, ſerpentibus morbis præſtat obſequia. Nam niſi ſecentur, tabefacta contaminant*. Itaque *remedij cauſâ quibusdam amputantur membra, quæ ſine totius pernicie corporis hærere non poterunt*. Quod ſanè conſilium ut optimum, ita venuſtè ad morũ medelã traduxit ſapiẽs Poeta:

imme-

L. de Articul. — *L. 4. C. 19.* — *L. 2. C. 7.* — *L. 5. Aph. 17. & 20.* — *Var. Lect. L. 3. C. 18.* — *L. 5. C. 26.* — *Ibid. §. de Cur. Gangr.* — *Art. Cur. ad Glauc. L. 2. C. 9.* — *Orat. 15.* — *Sen. de Provident Cap. 3.*

immedicabile vulnus Ovid. Met. 1.
Ense rescindendum est, ne pars sincera trahatur.
Sed hæc tanquam in transcursu. Mirari magis subit, Galenum Hippocraticæ doctrinæ vindicē unicum, neque à Celsi ætate adeò remotum, ita hîc parcum, ut non pari diligentiâ ejus rationem literis consignârit, quâ Suturæ, aut saltem ipsam à Celsi æquæuis non transcripserit, quod passim in Pharmaceuticis observatum; nisi propter usum promiscuum id operæ superfluum censuerit. Si quid tamen hîc dicendum, crediderim cum aliis operationibus Chirurgicis inde usque ad nostra tempora hanc quoque continuo usu servatam; nec novum forsan esse Glutinationis adjumentum. Vnde & Galeni Interpretes hîc vel nulli, vel admodum jejuni, aut Celso non satis intellecto ambigētes. Inter hos Italię Scholis à multis annis peculiariter commendatus Iacobus Forliviensis, clarissimus sui temporis Medicus, in Commentario Artis Med. Cap. 90. secundùm Thomam à Vega, vel Lib. 3. T. 47. seu T. 109. apud vetustiores interpretes, quid Galeno Fibula prorsùs siluit. Nec mirum, siquidem Interpretis Anonymi versio antiquissima hanc vocem non habet: non quidem quòd in Gręco non exstiterit, sed quòd in ea Latini sermonis inopia & Gręci ignoratione vox Latina par Gręcę non occurreret. Neque huic absimilis Turisani Monachi interpretatio, quę sic

M habet:

habet: *Vt verò ea* (Adductio) *fiat permanens, Superligatio conducens distantia, & Consuturæ utiles sunt*. Hinc fortassis suâ translatione eruditissimus Vallesius Galenum ita differentem introducit: *ut autem ipsa firma fiat alligatio adducens ea quæ distant, & Vincula, & Suturæ prosunt*. Etsi verò bina tantùm videntur tangi præsidia, veluti Alligaturæ adminicula: quia tamen Fibula etiam unioni confert, plenior mihi cum Doctoribus Italis Galeno addictissimis ubique retinenda videtur hæc Leoniceni interpretatio: *Vt autē hæc ipsa* (partium applicatio) *firma ac stabilis fiat, & Alligatio cogens in unum quæ distant, & Fibulæ, & Suturæ utiles sunt*. Quem etiam sensum in Commentariis expresſit Vallesius, eo solùm à reliquis diversus, quòd Fibulæ loco Vinculum maluerit, cæterisq; junxerit Cataplasma agglutinans. Communi huic expositioni favet Galenus ipse Ligaturam expressè à Sutura, & Fibula secernens, quando inquit: *Vulnera per longitudinem Musculorum facta si à duplici initio deliges, nec Suturis, nec Fibulis egebis*. Quod verò idem Deligaturam, & Suturam duntaxat videatur enumerasse, id non sine Hippocratis exemplo factum, vel ob infrequentiorem Fibulæ usum, vel certè quòd eam Ligaturæ nomine fuerit complexus, veluti medium duobus extremis auxilium: quod Fabio Pacio placuisse video. Quid si verò cum Vallesio

Meth. Me. Lib. 5. C. ult.

Lib. 4. C. 6.

Liga-

Ligaturæ nomine acceperis Vinculum, quod cum Fibula parum dissidet? Ea fermè videtur Turisani mens, qui in Artem Medicam Galeni Celso consentiens ait Ligaturam & Suturam debere fieri, quando vulnus simplex in carne, sed quando nihil ex substantia membri deperditum. Silentii veniam meretur Hugo Senensis, qui non ultrà L. 3. Cap. 91. ex veteri distinctione in Comm. Artis Med. Gal. progressus; pariter Ioannes Manardus: Ingrassias etiam, qui substitit in Lib. 2. T. 100. & cum eo Math. Curtius, qui more laudabili ad ingeniorum varietatem in Gymnasiis Italiæ recepto, dum omnia pleniùs dicere conatur, ultra Signorum doctrinam nihil movit præ temporis angustia, ut patet ex ipsius Commentariis, magnâ insignis Philosophi Gasparis Gabriellii curâ olim exscriptis, quæ apud nepotem Marcum Antonium Gabriellium Patritium Patavinum D. Marci Equitem cum aliis servantur: de quibus propediem in Bibliothecis Patavinis Codicum M. SS. uberiùs Clar. Philippus Tomasinus, pio labore laudandus in primis quòd condēdę Historie patrię videatur omnem operā deputasse. Thaddęus autem Florētinus, & Antonius Cittadinus in meris Quęstionibus cogitationes occupârunt. Inter Medicos rudioris ęui Nicolus Florentinus, majoris experientię quàm cultus, scribit vulneri in Lacerti longitudine facto, si Ligamentum incipiat ab utroque ca- *Sermon. 7. Tr. 4. Sūm. 1. C. 48.*

M 2 pite

pite, non apponi Anactiron: quod ipſe interpretatur pannum triplicatum reductum in modum plumaceoli. Ἀγκτῆρα fortaſſis dixiſſet, niſi flexu Latino ignotam ſibi iſtius ſeculi vitio Græcam dictionem ex Galeno vitiare maluiſſet, quàm grauiſſimi Autoris ſententiam mutilare, cui hîc preſsè adhæſit. Akakias ſimplex Galeni Paraphraſtes vim vocis non attigit penitùs. Crato etiam, feliciſſimus trium Imperatorum Medicus, Artis Med. Gal. Breviarium pertexens de ſuo nihil addidit. Cujus Collega Iulius Alexandrinus, in aliis ſat prolixus, hîc etiam tacet. Alphonſus Lopez item, exquiſitâ doctrinę breuitate interpretum nemine inferior. Nec Hieronymus Rubeus, poſtremus qui ad nos pervenit Celſi commentator, interdum ſatis diffuſus, hîc quidem verbum. Sed neque ex ſua mente quidquam de Fibula Cæſar Magatus de rara Vulnerũ deligatione. Verùm ex

L. 1. C. 59. aliena ſẽtẽtia Suturam deſcribit. Quam, Siccã Chirurgis appellatam, Veterum Fibulę ſucceſſiſſe docet

Inſtitut. Chirur. L. 3. Tr. 2. Lud. Mercatus. Neq; ab his longè abeſt Vid. Vidius, dum præcisè dicit, Fibulam Vulnerariam fieri per Acum ducentem filum ſericum, aut ex lino.

Inſtitut. 2. Chirur. L. 4. C. 1. Chirurg. L. L. 2. C. 10. Cui ſubſcribit Peccetius, quando Acum & Filum ponit Suturæ ac Fibulæ inſtrumẽta. Imò nulla Fibulę apud noſtri temporis homines mentio eſt, niſi ad Celſi imitationem; quem plerique parum feliciter aſſecuti, quòd ipſum negligentiùs inſpexerint,

xerint,

xerint, vel ex ſua ſententia ſint interpretati: idque tantâ varietate, ut vix ſibi conſtent viri etiam maximi. Quid enim incogitantius, pace tanti viri, hiſce Argenterii verbis in Artem Galeni? *Fibularum & Antiquiores & Recentiores Medici mentionem faciunt: ſed nullus, quod meminerim, docet illarum compoſitionem, nec utendi modum: nec hactenus aliquem Chirurgum vidi, qui Fibulis uteretur, quòd ferè Suturæ & Faſciæ feliciùs hoc opus perficere videntur. Si quis tamen Fibulis uti velit, poterit id commodè facere ad imitationem Fibularum, quibus utimur ad Zonas ex corio confectas; quomodo etiã equos duplici fibulâ ventri eorum circumductâ conſtringimus. Sed hæc faciliùs fieri poſſunt, quàm verbis exprimi. Nam Antiquorum inſtrumenta ideò ignoramus, quia uſus illorum periit, ac conſequi non poßumus, quod verbis ab illis fuit expreſſum.* Nec ſatis exquiſitè ad ſui ingenii acumen Thomas à Vega huic parum diſcors Galenum intelligit de Fibulis, quarum in cincturis uſus frequens eſt: niſi fortaſſis Analogiâ, quam tamen ſcindit uſus. Siquidem quæcunque uſus cauſâ ad vitam ſunt asſumpta, in his utilitatem quærimus, non ſimilitudinem. Argenterium verò Oddus de Oddis ibidẽ, quemadmodum & Sanctorius, non injuriâ notat; cujus ſententiam ob eximium pondus non pigebit huc transferre: *De Fibulis non eſt multa dicamus, quum earum uſus fermè exſtinctus ſit, & licet*

Varro de Ling. Lat. Lib. 7.

hæ

hæ ab Antiquis non describantur, non ob id tamen quomodo his uti poßumus tradere non desistunt, ut falsò Argenterius arbitratur. Erat enim nota non tantùm apud Medicos earum Forma, sed & apud quosdam veteres, quandoquidem in vulneribus Fibulæ ex Acia molli non nimis torta, ut & Suturæ conficiebantur, ut Cornel. Celsus conscripsit. Siquidem Chirurgi illi ab uno latere vulneris Semicirculum quendam ex Acia, quem vulgò Asola, hi verò Fibulam nuncupabant; pariter & ab altero opposito alterum conformabant: deinde utrumque Aciâ alligabant, tùm ut labia illa attracta ob vulneris latitudinem magnitudinemque fortiùs alligarentur, tùm ut sanies liberiùs percolari posset. Huic autem ad vulneris latera Semicirculo totā inter Fibulam ac Suturam discriminis rationem adsignat ingeniosissimus Sanctorius: cujus nexum uterque suppressit. Eam tamen sine glutine fieri non potuisse persuadet ratio, quâ innixi potiores Galeni interpretes.

Comment. Art. Med. Cap. 90. Par. 2. Tex. 47.

CAP. IIX.

HEBRÆORUM ex mente Arabum de Fibula Chirurgica judicium.

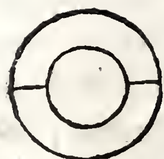
VNum hîc subdo, nec fortassis ἀπροσδιόνυτον, vel audacter nimis, quod etiam ex hisce colligi potest quæ jam retuli, Fibulæ Formam ac Materiam non eandem utique omnibus fuisse

fuiſſe Chirurgis, ſed pro diverſo Artificum conceptu variam; quorum unusquisque commoditatis aut neceſſitatis cauſâ priorum inventioni aliquid addidit vel detraxit. Nec ſine grauiſſima Hippocratis autoritate, cujus monitum eſt: τὰ ὄργανα πάντα εὐφυῆ πρὸς τὴν χρείαν ὑπάρχειν δεῖ. *Inſtrumenta omnia ad uſum aptè comparata eſſe oportet.* Argumento ſint Ferulæ, quæ vel ad jucundiorem medicationis operam, vel ad locorum ingenium materiam nactæ fuerunt diverſam: ut vel hinc ſuſpicari animus ſit, non ſolùm deſuetudine, ſed ſtructurâ quoque, dubiam adeò nobis veterum Fibulam.

Arabes verò Græcorum ingeniis nihil magis conceſſiſſe eâ Medicinæ parte excolendâ quæ manu curat, quàm quæ medicamentis, præter Medicos è priſca barbarie ipſorum aſſeclas, abundè teſtantur Hebræi communi cum iis in hunc diem inſtitutione uſi. Quorum etſi non ſine cauſa in dubiũ vocari poſſet fides, quum non modò divinam, ſed humanam quoque ſapientiam, variis interpolârint cogitatis: meliora tamen ſuadet etiam Principibus & incorruptioris judicij Archiatris, imò univerſo propemodum orbi, nota plurimorum hujus factionis, quâ ſcribendo, quâ medendo, ſolertia & integritas. Ex horum numero binos mihi hæc meditanti produxit eximiæ vetuſtatis Codices in membranis vetuſtioribus ſcriptos, quos Eminentiſſimi Principis ac Ducis de Richelieu auſpiciis Eruditiſſimus

mus vir Iacobus Gaffarellus Sigonciæ apud Gallos Abbas cum aliis earum literarum plurimis ex Pici Mirandulani reliquiis Mantuæ pridem, & Budâ ex inferiore Pannonia non exiguo ære conquisiverat. Horum verò antiquior alter nullum præferebat nomen. *De Veterum Instrumentis Chirurgicis* inscripsit Gaffarellus, Librorum M. SS. Hebraicorum & Syro-Chaldæorum Indice proditurus brevi, quis fuerit alterius voluminis Autor SCHEM TOB, quod ipsi sonat *Bona fama*, aliis *Bonum nomen*, appellatione cæteris gentibus Christi cultum professis etiamnum receptâ. Cui operi nisi vetustas initium invidisset, multis haut dubiè præsens argumentum locupletasset. Ea tamen quæ in Fragmẽtis inventa candidè referam. In Partis Trigesimæ Porta (id est, Capite) XII. separatim tres Arabum more rudiores conspiciuntur figuræ nomine Fibulę; quam ille vocat פיבול *Pibul*, quasi פתבול *Pobul*, hoc est, utrinque lignum, quemadmodum exposuit ipse Gaffarellus linguę Sanctę peritiâ pręcellens. *Phibol* Derivatione à Latino parum discrepante protulit David de Pomis, Medicus quõdam Venetiis inter novitios Hebręos non incelebris. Primum verò schema hujus figurę appellatur גליל הפיבול *Galil ha Pibul*, puta, Circulus fibulatus: eumque monet Autor fieri ex ferro, vel argento, non ex נחשת *Nechosset*, id est, Ære, quod vulneri eximiè noxium pronunciat.

Alte-

Alterum, cujus vera hîc exprimitur ſpecies, nominatur פדיל *Pedil*, Filum retortum ex lana, ſiue lino, Gaffarelli noſtri verſione: quam è peritioribus Hebræorum Magiſtris primi nominis Leoni Mutinenſi laudatam memini.

Poſtremum ſimpliciter dicitur Pibul מעצים שנים *Meetſim ſchenajm*, quod ſignificat ex duobus lignis; quę, Autoris ad verbum pręcepto, hinc inde alligantur; cavendo, ne ſuper vulnus nimium cōſtringantur: quia non poſſent ejus oræ pus emittere. Concors ei Incertus ille vetuſtior eundem exhibet typum: cui ſequentem addidit.

Hujus Libri priores, quos de Materia & Vſu Fibulæ peculiariter ſcriptos advocat, niſi temporum injuriâ periiſſent, minùs fortaſsis mentis aciem rudis penicillus obſcuraret. Quæ omnia etſi parum ad rem, non tamen pręter rem. Plures equidem figuræ miras fateor tenebras offundunt, ſed quas diſsipabit animus perſpicacior, cujus operâ ex hac difficultate non penitus deplorata emergendum. Salvâ igitur aliorum ſententiâ, ſi quid addivinandum, diverſę non videntur hîc delineari Fi-

bulę, quamvis ſpecies diſtinctę; ſed in unum coire omnes credo apparatum. Circulum nempe junctis plagę oris rectè injectū binę ſtringunt hinc inde utriusque lateris, quę ęquales pinguntur, regulę Diametrales, intervallo laterum in circulo eadem longitudine, iisque ſuperdanda ſunt fila; ſiue, quod magis placet, vincula duplici figurâ hîc delineata, quę uncis alteri ſui extremitati ad caput, ut videtur, anſatę innexa, non aliter quàm in fonticulis hodiè, Fibulam optimè continebunt: & quidem tutiùs ac jucundiùs, quàm circulus ille Hieronymi à Ponte Chirurgi Vicentini certis rationibus eruditiſsimo Pacio in ſuis ad Galenum Commentariis parum probatus. Zonulæ ſanè hujusmodi tantum tribuit inſtrumētorū inventione fenlix admodum Hieron ab Aquapendente, ut ſententiâ non multum ab Argenterio diverſâ hanc aliquando veterum Fibulam fuerit opinatus, quēadmodum ſummi ingenii judiciique Vir Clariſſimus Ioannes Dominicus Sala in Gymnaſio Patavino eruditus in primis Galeni Interpres rogatus hac de re pridem retulit. Nec ligna hęc, in quibus nihil eminet, dum pro vitioſę partis habitu fuerint flexilia, utrinque appoſita vulnerum labris inſenſiora putârim, quàm pinnas tereti figurâ longè moleſtiores; quas nihilominus nullâ doloris injuriâ diuturnior uſus admiſit. Ceterùm, diverſas ſi quis haſce opinetur formâ Fibulas, Circulus certè

Meth. Med. L. 3. C. 4.

tè absq; fascia quomodo hærebit, quomodo etiam ligna, ostendat necesse est. Ea verò sine horum alterutro vulneri glutinando vix suffecerit. Neque enim aliud videtur, quàm Ligatura Simplex, ex Galeno haut dubiè ut alia Auicennæ nota; quę nunc aliquamdiu desiit. Illud memorabile, nullâ ex his necessitate confici, cutem Fibulâ semper fuisse perforatam, sed adstricta solùm vulneris labia; ut vel eò Fibulæ finis non malè censeri possit constrictio, quum ea cutem sine transitu ad suturæ stabilitatem contineat. Inde Ioannes Costæus Avicennę Ligaturam non abs re quidem exponit conservationem conjunctorum ulceris labiorum: ampliori tamen usu addit; siue per fascias, fibulasue, siue per Suturas, seu etiam per panni alicujus supra ulcus agglutinationem fiat. Suturæ autem Fibulam modo hîc proposito quandoque junctam fuisse, non parvam mihi suspicionem faciunt hęc Vegetij verba: *impositis Fibulis consues palpebram foris versùs, ut oculus sine deformitate recipiat visum, & gratiam naturalem*. Quin etiam societas hæc ab ipso ampliùs asseritur in hũc modũ: *si jumẽto lingua fuerit incisa, statim cum Fibulis consuito*. Et mox: *Alij postquam fibulas acceperint, linguaq; vino fuerit elota, mel imponendum esse duxerunt*. Quæ postrema, licet M. S. Viri Cl. Ioan. Sambuci defuerint, si retinenda censuerint Critici; Fibulam non Suturæ instrumentum, sed proprium quid, & Causam

Meth. Med L.4.C.6.
L.4. Fen.4. Tr.1. C.3.
Rei Veter. L.2.C.15.
Cap.31.

ut vulgò sine- qua- non, ab altera distinctè positam declarant. *Epist 88.* *Neq; enim est*, inquit Annæus Seneca, *cur aliquid putes ejus adjutorio fieri, sine quo non potest fieri. sine cibo ad virtutem non pervenitur, cibus tamen ad virtutem non pertinet.* Vegetii simul loco ea lucem dabunt: cujus initium si quis per Sextum casum intellexerit, non minus elegantiæ sermoni accedet, quàm veritatis; quum vix probabile fuerit, eos qui pecoribus ac jumentis medentur remediũ malo gravius elegisse: ut frustrà Vir doctus hîc putaverit Fibulas fuisse circellorum specie, quæ certè linguæ molestiores longè simplici Suturâ, quam Autor innuit. Aliam verò Infibulationis rationem jam satis patefeci. Glutinum profectò Suturæ ad robur semper injiciendum præcipit Felix Vurtzius *Chir. Vul. Par. 2. C. 14.* Chirurgus inter Germanos olim exercitatissimus. Fibulam tamen & à Glutino & à Sutura modo quodam diuersam certis suo loco rationibus confeci. Ratio interim judicet, quod peritis æquum videbitur, quos hîc admissuros confido Galeni verissimum: *Comm. T. 2 Hip. de Offic. Med. Art. Cur. ad Glauc. Lib. 2. C. 8.* *Species accommodatur, & vitiatæ partis formæ, & vitio quo detinetur. Si verò in profundum vulnus protendatur, & Suturis & Fibulis solemus in unum cogere.* Mihi si quid liberiùs exciderit, quam rei difficultas postulat, excusationem merebitur. In ulteriores cogitationes excedere vetat sapientissimum Menandri Monostichum:

Τὰ πολλὰ τολμᾶν, πόλλ' ἁμαρτάνειν ποιεῖ.

Au-

Audere multa, multa nos labi facit.

CAP. XIX.

BARBARORUM, quiq; hos secuti, de Fibula Chirurgica Opinio expenditur.

OCcupata verò ab ingeniis Arabum postquã à Græcis priscisq; Latinis ad Barbarorũ familiam transiisset Medicinæ possessio, sincerioris jam cultus exsors; inter hos primus Guido Cauliacus in Chirurgia sua, quã Magnam inscripsit, Suturam Incarnativam ex Galeno instituit cum *Hamis, qui debent esse parvi secundùm membrum ab utraq; parte curvati, & infigendo in uno labio ducatur labium ad alterum labium, & in illo etiam figatur, ut faciunt retonditores pannorum.* Lanarios intellige. Huic adstipulatur Chirurgus doctissimus Ioan. Tagaultius; quem ut Galeno contrarium iuxta Petrum Martyrem Oddus de Oddis taxavit meliori jure, quàm Ioan. Ammonium Agricolam, quẽ Guidonis assèclam fecit. Hic enim Fibulam non describit, sed ad Galeni illustrationem solum Infibulandi modum è Celso recenset. Quòd si fibulæ etiam mentionem fecisset, nullam certè meruisset inde notam, quum de Vulneraria tantummodo omnis hîc sit controversia. Fibulas verò Andreas à Cruce, magis opinione quàm usu, describit instrumenta ferrea ab utraque parte recurvata, hami

Tr. 3. Doct. 1. Cap. 1.

De Vlcerib.

De Loc. aff. L. 6. C. 6.

Præfat. Chirurg.

hami effigiem repreſentantia, quæ disjunctas partes committunt. Ab eodem fonte effluxit Rob. Conſtantini Galli obſervatio, quam curiosè adſcripſit margini Cornelii Celſi, ubi Fibulas explicavit, vulgo *Happes, Attaches*. Affinem huic Suturæ rationem; quam loco nuper adducto Suturam Incarnativam cum Acu vocat Guido de Cauliaco, Veſſalius & alij Suturam Agglutinatoriam acu, vel pinnâ cum acu introductâ; in Puerorum labiis maximè laudatam, quantumvis ſui ſæculi culpâ impolitè, in hæc tamen verba accuratè exhibet Bertapalea: *Talis Sutura fit dimittendo Acus & circumcirca volvendo filum, & annodando, ut non poßit disgregari, nec poßit acus removeri usq; ad perfectam conſolidationem, et puncta acus incidatur cũ tenalia, ne pũcta figatur in carne: et ſi vis, potes facere acus argenteas, ſi vis dimittere in carne. quod erit bonũ pro nobilibus & delicatis*. Vereor autem ne modus hic faciliùs verbis, quàm opere exprimatur: quamvis renovato forſan, quod obſoleverat, Albucaſis dogmate, eam quoque non unâ acu, ſed pluribus, pro vulneris ſpatio, cum filo formâ ovali revolutis circumſcripſerint Tagliacotius, & Tagaultius. Hæc verò valida minùs eſt eâ, quæ filo decuſſatim injecto paratur. Peccetio hic ipſe Αγκτηρ eſt, non Hamus, nec ſolùm Fibula perforans, ſed cum fili circumductione ex Acu & Filo: cujus etiam ex aliena opinione meminit Vidus Vidius. Atque hanc cũ

Lib. 7. C. 4.

In Avic. F. 4. Tr. 2. C. 8.

Chirur. P. 2 Cap. 87.

Chir. curt. L. 1 C. 16. Inſt. Chir. L. 2. C. 4.

Chir. L. 4. Cap. 1.

Fabio Pacio Hippolytus à Parma Medicus & Chirurgus Patavinus verissimam Celsi Fibulam putat, quòd perinde ac Sutura acu & aciâ seu filo perficiatur. Quæ tametsi in hoc à Sutura nonnullis videatur discrepare, quà nihil propriè consuit; Celsi tamen verbis obniti nolo, qui ait utramque imponi, & Fibulam oras perforatas filo tenere: quorum sensus posteà evidentior fiet. Istam in Typographo graviter vulnerato quamvis ex voto quandoque tentaverit Pacius; nec absimilem in magnis ac profundis vulneribus ex aliorum mente proponat Vid Vidius, suaque observatione cum dolore factam tradat Platerus; itemque in labiis leporinis describat exercitatissimus Ambros. Paræus: audiēda tamen omnino Fabritij ab Aquapendente cautela; qui addit, carnem non parum affici, & filum stringendo labia prorsùs irritare, & agglutinationem impedire, ita dubio procul longo usu edoctus. Iunior enim, ut ex Pentateucho Chirurgico, & Operationibus Chirurgicis deprehendere licet, Fibulam quoque Metallicam opinabatur; Acum nempe ferream, vel æneam, ignis beneficio præterquam in acie ipsa flexibilem ac mollem, non tamen duram, ut Guido, sed molliorem. Diversis itaque acubus ferreis, quæ cuspide solùm duriore flexiles, vulnerum labia junxit, quarum extremitates sinistrâ ad dextras, & vice versâ retorquendo aptabat suprà vulnus, vel rectè & planè, vel post no-

Comm. Meth. Me. Lib. 3. C. 4. Introduct. Chir. C. 7.

L. 5. C. 26. L. 7. C. 22.

Chir. L. 4. Cap. 1. Prax. Tr. 2. C. 17.

L. 2. C. 5.

nodum Fallopii more factum, easque sic conservabat, donec vulnus ferè glutinatum esset. Quam sententiã, licet Paradoxam, secundi quorundam eventus confirmabant. Nimirũ, experientia Veterinariorũ, quos venam in equo apertam viderat clavo flexibili claudere: commodior deinde harum acuum usus, quæ aculeorum expertes omnisque erosionis, quâ lævigatæ & rotundæ, secùs ac Guidonis Fibula; tum majus etiam acus metallicæ robur, dummodo ea mollis; postea nec metallum æquè laxari ac filum, nec à sanie putrescere, quin refrigerare atque adstringere. Verùm senior tãdem re meliùs pensitatâ in Fallopii sententiam cõcedere maluit; Fibulam nempe ex filo instituendam ratus; quòd hæc opinio ut verissima Celsi verbis & menti ad amussim conveniat, qui solus & accuratè inter veteres Fibulam descripsit. Nec sine causa. Vtraque enim, & Sutura & Fibula, teste Celso, fit ex Acia molli. Hæc Acum verò quâ ratione denotabit, si Sutura non fiat ex Acu sola, sed ex acu & filo, discretè? Sin universè Acia fili nomen occupat, ut fatentur omnes cujuscunque partis asseclæ, utique non erit acus, quæ in Sutura & Fibula transit. Mulis autem relinquatur Chirurgia isto tergore digna. Nec verò diffitetur ipse Fabritius ab Aquapendẽte in Hæmorrhagia à vulnere fieri vinculum, quoties vas volsellâ alioúe instrumento adunco apprehensum, & filo nonnihil

intor-

intorto undiquaque obvolutum ſtringitur. Fibula igitur, quâ Vinculum eſt, materiam veluti Sutura mollem habet. Addit idem, Fibulæ Materiam ratione uſus poſſe filum eſſe vulneribus aptiſſimum, modò cerâ candidâ obductū, ne punctum laxetur, quò firmiùs hæreat, neúe promtè perrodat. Sed formâ peculiari: quam tamen non prodidit. Hinc Oddus de Oddis rectè ſtatuit, quòd ea, quæ Hamis conficitur, Fibulæ antiquorum planè renuat. Sanctorius etiā ipſi adhærens meritò Hamos damnat, quod fluxiones, inflammationes, & Affectus vulneribus ſæviores excitent; vix tamen Oribaſii verbis probaturus Fibulas ex ære, ferro, & auro, formam habuiſſe circuli. Neque enim Fibulę Materiam aut Formam adfert Autor Græcus: ſed Organa duntaxat ſcribit fieri ex ilice, fraxino, ære, & ferro, ſine ulla Fibulæ mentione, niſi quis forſan velit eam hiſce verbis includi: *omnia quæcunq; exigua ſunt*. Hæc tamen veriùs Machinas videntur indicare, quàm Chirurgorum ferramenta, quę Hippocrates diſtinctè recenſuit: etiamſi Inſtrumenta ejusdem ſint generis cum machinamentis. Sed enim Fabritii ab Aquapendente lapſu huc inductus fuit vir magnus, ex quo totidem penè verbis hanc divulgavit ſententiam; quam Rudius etiā fuit amplexus. Quanquā enim Fibulæ Materia tenuis in transverſis vulneribus labia rumpit, & ipſa rumpitur, craſſa etiam inepta

Comm. Art. Med. Cap. 90.

De Mech. Cap. 4.

De dec. ornatu.

Gal. in L. Hipp. de Offic. Med. Comm. 1. T. 6.

Pentat. Chir. L. 2. C. 5.

De Vuln. L. 1. C. 9.

O eſt,

est, nunquidne mollioris materiæ texturâ sine metalli necessitate hisce incommodis occurrere licebit? Esto autem, quòd Fibulę oras paulum contrahant; alio tamen, ipso etiam teste, id assequi contingit ingenio, quàm circulo, isto nempe Suturæ modo, quem ipse à Fibula materiæ tenuitate nihil discrepare fatetur. Imò timidis lęsisque eximii sensus partibus Fibularum loco puncta concedit. At neq; apud Oribasium Fibulæ alia occurrit consideratio, quàm Mechanica, eaque clavo similis est: neque uspiam Auri in ullo Codice M.S. aut edito fit mentio. Nec quidquam ad rem adductus à multis Virgilii locus:

De Mach. Cap. 4.

AEn. 12.

laterum juncturas Fibula mordet.

Hunc enim nemo non de Fibula Vestiaria accipiendum perspicit. Tympanum quidem rotundam machinationem affirmat Oribasius, de Fibulæ verò Figura ne verbum quidem. Nec tamen, quod censet ibidem Aquapendens, doloris molestia evitatur, si cuspides sursum spectarent. Vulnus enim, quod improbat ipse, nihilominus relinquitur laxius; utcunque Fibula, quod monet Rudius, labia contrahat: & Hami cujuscunque figurę cutem transeuntes semper sunt dolorifici; quãdoquidem, autore Celso, *Acus toties trajecta magnã Inflammationem movet, & auget:* minùs tamen, quàm si continuò pungerent. Hęc incommoda quũ nuper eximio inter Doctores Patavinos Petro

L. d.

L. 7. C. 7. & 19.

de

de Marchettis Chirurgo manu ac mente promto per familiare colloquium oggererem, ingeniosè ille suspicatus fuit, plagulis glutine oblitis fibulas sive ansulas ęneas fuisse insertas, quę ad stabiliorem partium unionem constringebantur; nec unquam ob dolorē exquisitissimum Hamos carni injectos. Quos si quispiam aliàs voluerit interpretari Ansulas è filo contextas, parum peccabit; quum & Fabritius ab Aquapēdente linteis tales è duplicato filo contorto ceraque obducto affigēdas glutine cōsulat. Hamos etiam Lucius Apulejus mensæ delitiis annumerat, sine ulla Materię, vel Vsus convenientia, à sola fortassis figura. Cujus generis apud Varronem videtur Circulus, qui mixtâ farinâ, caseo, & aquâ circuitum æquabiliter fundebat. Qualia in Commentariis ad hunc locum Turnebus Arculata veterū sacris accenset. Ideoq; nulla sub Hami nomine Metalli necessitas. Sed ex diverticulo in viam. Oratio quippe utilitatis causâ facta est, ut vestimēta. Porrò Fibulę, tum antiquę, tum nostrates, quum omni non vacent suspicione, quòd perpetuo dolore, inflammatione, & sanie copiosâ ex multiplici perforatione adglutinationē impediant, aut saltem protrahant, & cicatricem quoque deformem relinquant; Glutinis usum, ad labiorum conjunctionem, semper tutum ac necessarium monet diligentissimus per omnia Hieron. Fabritius, ipsumque vinculi seu fili perrosionem

Tentat. Chir. l. 2. Cap. 5.

Metamor. 10.

De Ling. Lat. C. 4.

nem prohibere: imò Cl. Sanctorius hunc ipsum Suturæ præfert. Etsi verò cum Tho. de Vega, & Fab. Pacio in gravioribus plagis majorem solutæ unitatis coagmentationem firmioremq; Suturam huic auxilio libens concedam: nolo tamen cum Petro Martyre putes Fibulam Galeni fieri ex pittaciis lineis medicamento fusè varieque à diversis descripto infectis: quamvis hanc quoque opinionem fovisse videam eruditissimos ac subtilissimos Galeni Interpretes Ioan. Bapt. Montanum, & Salvum Sclanum, à quibus neque aversior Vallesius. Hi quippe cum excusatione potiùs audiendi, quàm, veluti apud Argenterium aliosque Montanus, irrisui sint. Quanquam enim Suturâ vel Fibulâ nō cutem tantùm, sed aliquid etiam ex carne comprehendi oportere dum jubet Celsus, testis sit ipse locupletissimus non solum satis esse glutinum: idē tamen voluerunt fortassis viri insignes, quod Vessalius, & Tagliacotius, qui tradunt Fibulæ jam penitùs obsoletæ Suturam Siccam, quæ Vessalio Adglutinatoria, successisse. Quod neque publico apud Patavinos Galeni Interpreti Dominico Salę Viro ingeniosissimo displicere video. Ea nempe apud Vessalium fit pittaciis siue pannis figuræ triangularis, vel, quod Francisco Arcæo placet, quadratæ, ad plagæ longitudinem glutino adstringente, seu ovi albo, & cataplasmate illitis, & partis vulneri ad latera utrinque labiorum admotis

Cōm. Art. Med. Cap. 90.

Tr. de Vulner.

L. 5. C. 26.

Chirurg. Mag. L. 3. Cap. 4.

Chir. curt. L. 1. C. 16.

L. cit. C. 8.

De cur. Vuln. L. 1. C. 7.

tis, quæ vel filis ſericis validioribus ab utroque capite impoſitis nodo, vel ſuitione; copulantur. Sic enim, dum adducuntur vulneris oræ, nec committuntur, lata cicatrix inducitur. Similitudine igitur ejuſmodi Adglutinantia Fibulas appellari verè monet Bapt. Montanus, quà partes divulſas earum in modum continent: minori quidē incommodo quàm Sutura, ſine dolore, inflammatione, & ſuppuratione inſigni: ſed minori etiam efficaciâ. Tutius tamen hoc ſine anſulis præſidium, & expeditius, quod ſimplici pannorum firmiter hærentium per acum & filum connexione ſiue ſuturâ nō ſolùm diſtantes unit partes, ſed puris effluvio minùs intricatur. Hippocratis oraculum eſt: Τὰ δὲ προσφερόμενα ἅπαντα μὲν χρὴ συνορῆν, ὅπως συνοίσει, μάλιστα δὲ, πλεῖστον εἰ ὁμιλεῖν μέλλει τῷ νοσοῦντι μέρει. *Cuncta verò quæ admoventur, utilia ut ſint, ſtudendum eſt, maximè ſi ægræ parti diu inhærere debeant.* Lib. de Medico.

CAP. X.

FIBVLA Vulneraria Suturæ ſpecies.

ANimum minùs fatigat Sutura Fibulæ loco diu Medicis recepta, quę planior eſt, quàm ut inſignem dubitandi anſam dederit. Nam, miſſâ notione aliâ, quâ Galeno autore ea in Faſciarum ſeriem conjicitur; L. de Faſc. Vulnerum oris conveniēs, vel Simplex eſt ſiue Vna, quę apud Celſum

L.7.C.13. ſuim unâ perforatione peragitur in cute, & propriè Sutura nominatur; vel Multiplex; eaque modò Continua, quæ unico ductu à principio ad finem perficitur; modò Discreta, de puncto in punctum, quæ Sutura per puncta appellatur. Atque ex his quamlibet filo perfici concedunt omnes, dummodo fuerit Adglutinatoria, quæ Barbaris Incarnativa mollioris partis vulneribus propriè facit. Proinde Marianus Sanctus in Examine Medico-Chirur. non ineptè SVTVRAM ponit *Labia vulneris ſeparata Acu & Filo idoneè unire, ut unius lateris pars alteri parti aptè cohæreat, ut cicatrix pulcra conſolidatione remaneat.* Quam licet molli parti deſtinatam Inſtit.Chir L.6.C.10. tradat Hollerius, & quidem vulneri extremæ cutis, quemadmodum poſt Lanfrancum ſuggeſſit Mich. Tr.3.C.2. 10.& 12. Enchir. Chir.L.2. C 14. Chir.Vul. P.2.C.6. Blondus, præcipueque Capitis, atteſtante Rogerio, ſecundùm latera, non in vertice, Chalmetæi præcepto; ob inflammationis metum, ut ſuſpicatur Felix Vurtzius; ſtudioſè cavendo riſum, ne rumpantur Fibulę, monente Anonymo quodam Chirurgo Animadverſionibus fœcundo, quem è relictis V. Cl. Roderici Fonſecæ libris cum Celſo M.S. Venetiis habui: attamen *iis non ſimplicibus tantùm, ſed multis aliis non parvis, hoc eſt, magnis, &* Meth.Med L.3.C.ult. & Art. Med C.90 L.cit.C.1. *transverſis*, addocente Galeno, *quà partes unit, & alterationem ab aere multum nocivam prohibet, utilem* Guido judicat. Hanc verò Acu filum ducente adminiſtrandam, peritorum inſtituto probavit

uſus:

usus: qui, ut refert ipse, ad evitandam æruginis asperitatem, Chalybem ferro, & ad sustinendum oneris robur, argento atq; auro longè commodiorem deprehendit. Sed Filum etiam lineum siue sericum hîc postulant ferè omnes; idque crassius, vulnere profundo labiisúe pluſculum dissitis: aliàs subtilius. Quod enim in Chirurgicis Æneum depinxerit Celeberrimus Andreas à Cruce, suis id usibus reservatum abundè patet ex iis, quæ ex Hippocrate alibi dicta. Lineum sanè, tanquam usitatissimum ad majorem conservationem, commodè prefert ille serico: hoc tamen neque minùs laudatum, quin potiori loco habitum viris multo rerum usu exercitatissimis, Nicolo Florentino, Rolando, Michaeli Angelo Blondo, & Ioanni Riolano Patri. Primus hîc Guido Cauliacus inter Latinos à reliquis diversus, Suturam Incarnativam ex Galeno, ut putat, cum Hamis describit, quam & Incarnativam cum Acu appellat; Tagaultius transcriptor ejus paulò cultior, quiq; hunc ad verbum ferè expressit magnâ famæ celebritate Vessalius, Adglutinatoriam Acu: quomodo & Tagliacotius: Felix Vurtzius inter Germanos sui seculi celebris Chirurgus *Heft mit der nadel*, ac si diceret *Suturam cum Acu*. Hæc autem nihil habet à Fibula Celsi alienum: ut verè asseueret Eustachius Rudius, Guidonem Fibulas cum Sutura confundere. Quin ea horum Præsidiorum est affini-

L.cit.C. 48. & 60.
L.1.C.10.
Chir.Meth Par.S.4.C.2.& Chir. sect.3.C.3.
Chir.Mag. Tr.3.Doct.1.C.1.

L.1.C.17
De Vuln. L.1.C.9.

Vuln.L.1. Cap.9.

tas,

tas, ut multis summi ingenii viris hæc Suturæ species à Fibula vix reapse discrepet. Hinc laudatus *Præf. Chir.* modò Crucius: *SUTURA oras jungit, nec quidem ex toto: & hæc est vera fibulandi ratio.* Idemque ali- *Chir. L. 5. Sect. 1. C. 16.* bi de Sutura utitur verbo *Fibulare.* Quid verò Hesychio planius? Ῥαφὶς, περόνη. *Sutura, Fibula.* Ῥαφὴ forsan scripserat primitùs. Ῥαφὶς quippe Acus: quã à Fibula separasse ipsum quis dubitat, nisi planè insipidus? Prætereo, antiquissimis Græci sermonis *Ιλ. υ π. χ. Thal.* autoribus Homero ac Herodoto non aliâ similitudine in medicationis partem assumtum esse verbum Ἀκέομαι, quod Latinis *Sarcire*: unde non ineptiùs Aciam forsan nonnulli, quàm alii Acum de- *Dial. Mer. & Char.* rivârunt. Acus verò, Ἀκέστρα rectiùs Luciano, quàm vulgò apud Erotianum Ἀκέστρια; quanquam Eustathio receptum sit Ἀκέστριον, & Hesychio Ἀκεστήριον. Ἀκέστρια quippe in Veteri Lexico Græco-Latino ἡ καμωπίστρια, *Sarcinatrix*; & Ἀκέστρα *Acus, Acuncula*, in Onomastico Latino-Græco apud Bonav. Vul- *De Vict. rat. L. 1.* canium. Eleganter in hanc rem Cous noster: Σκύτεες τὰ ὅλα κατὰ μέρεα διαιρέοντες. τέμνοντες δὲ καὶ κεντέοντες, τὰ σαθρὰ ὑγιέα ποιέουσιν. καὶ ἄνθρωπος δὲ τὸ αὐτὸ πάσχει. *Sutores totis in partes diuisis, secando et pungendo, corrupta integra reddunt. Idem etiam in homine contingit.* Ita *Præf. L. 1. Qu. Nat.* Zeno Romani porticus: *cur in numero viventium me positum esse gauderem? an ut cibos & potiones percolarem? ut hoc corpus casurum ac fluidum periturumque sarcirem?* Neq; ab hac sententia multum se abhor-

rere

rere ſuis ad Clariſs. Gabrielem Naudæum declaravit & doctrinâ & medẽdi peritiâ celeberrimus Renat. Moræus, Pariſiis Chirurgiæ Profeſſor Regius, Fibulam veterum ſcribens non fuiſſe ex Metallo, ſed ex Filo, neque contrariam Suturæ, quæ Gallis vulgò *Entre-coupée* vocatur, Latinis meâ ſententiâ *Interciſa* ſiue *Diviſa*: quam Celſus noſter à Simplici omninò ſeparavit. Poſtquam enim dixiſſet: *oræ vulneris inter ſe ſimplici ſuturâ committendæ*. L.7.C.7. Subjungit: *aliæ Suturæ adjiciendæ, quæ ſupra tres eſſe non debent*. Ecce, quomodo Suturæ, quæ alibi ſimpliciter Plurium numero dicuntur *oras vulneris comprehendere*, & *Injiciendæ*, hîc numero diſcreto varietatis indice determinantur: ut Multiplicem Diviſam hîc indicaverit omninò ſcriptor politiſſimus. L.d.C.4. & 9. Quam Suturam ſi Fibulam voluerit Fallopius, quando ait Fibulam apud Medicos filũ collectum nodo ad labia vulnerũ conjungenda, De Vuln. Tc.2 Tr.3 C.12. nihil ſanè abſurdi cogitauit; quum Galenus eadem ſententiâ quâ Celſus per Suturas puncta ipſa intelligat, 3. Meth. Med. Cap. ult. etiam fatente idipſum Euſtachio Rudio, viro alioquin perſpicaciſſimo, De Vuln. L.1.C.9. ſed qui Fallopium tamen diligentiſſimum hîc erroris arguit. Hujus igitur cum Fibula ut evidentior ſit communio, intuere, Lector, utramque intimiùs. Materiâ, Formâ, & Fine convenientes, ſolo nomine diverſæ, ſpeciem utique non mutant. Eædem planè utriusque propterea apud Celſum Proprietates,

L.5.C.16. Cautiones eędem. Vtrobique ſcilicet *Acus corpus*
Comm. 2 T.8. Hipp. *tranſuit*: In Sutura, *Filum in nodum finitur*, autore
de Offic. Med. Galeno; *Vinculum ex duobus linis acu trajectis con-*
L.7. C.29. *ficitur*, apud Celſum. Hoc autem ſine Nodo mi-
21. & 22. nimè factum: quum ſubdat ipſe tempus ſolvendi
Fibulas. Modum verò ſic tradit Nicolus Florenti-
Serm.7.Tr. nus: *cùm diſsoluendi puncta tempus advenerit, tunc*
4.Sum. 1. Cap.48. *forficibus incide filum juxta modum factum; deinde*
labia vulneris teneantur. Veſſalius aliquantò cla-
Chir. Mag. riùs: *Sutura fiebat ex filo, quod conſolidato vulnere*
L.3.C.8. *ſubjectâ ſpecilli caudâ abſcindendum, inflammatione*
finitâ, & purgato vulnere, ut oras ejus cicatrix devin-
ciat. Iam verò Fibulas quoque incidendas & ſol-
L.7.C.19. vendas pari ſenſu præcipit Celſus; apud quem ferè
& 22. L.6.C.9. ſeptimo die Suturæ eximi debent, quæ etiam quar-
Chir. Vul. to tollendæ. Prudenter: ne, quod advertit Vur-
P.2 C.6. & 9. zius, à ſerici corrodentis mora præter conſolidatio-
nis difficultatem cicatrix fœditate ipſo vulnere gra-
vior evadat. Quod ipſum ne in facie contingat,
ſecundo etiam die Suturæ demi poterunt. Vt in
pauca conferã, rei momentũ in varia vulneris glu-
tinatione conſiſtit. Suturam prætereà oris cutis
C.7. §. De injiciendam ait Celſus; Fibulam pariter, quæ oras
Pilis palpebr. ocul. vulneris comprehendit, quemadmodum Sutura.
irritantib. Imò verò ſatis uno eodemque loco ſemet explicuit
L.7.C.19. ipſe, quando inguine inciſo ait, *ipſi plagæ injicien-*
dæ duæ Fibulæ ſunt: Scroto pariter; *oræ ſcroti ſuturis*
inter ſe committendæ. Vt non malè ad vocem Fi-
bulæ

bulæ hîc annotârit Rob. Conſtantinus Ἀγκτῆρες, *Nodi fili trajecti*: quanquam univerſum malim Suturæ apparatum. Sic enim Scribonius Largus de Emplaſtro viridi Gliconis, quod vocatur Iſis: *Iungit omnem partem diviſam, & Fibulis arctatam, præcipuè cùm Inteſtina prolapſa, & repoſita ſunt, atq; ſartum vulnus; quod à Græcis dicitur* γαστροραφία: nimirum ῥαφὴ γαστρὸς τετρωμένης, vulnerati ventris connexio. Hęc tamen Sutura penitus à Fibula non videtur aliena; etiamſi præcepto Celſi iisdem filis iisdemq; acubus fuerit continua. Fibula nempe ſi laxiore nominis uſu, ob communem uniendi rationem, apud Largum cujuscunque partis diviſioni, quidni ventris etiam, convenit? Si tamen propriè conſideretur Fibula, Suturæ Interciſæ forma æquali punctorum diſtantiâ ejus cum Fibula Veſtiaria ſimilitudinem non parum illuſtrat. Quod enim fibula longâ ſerie veſtem commiſit, omnis vetuſtatis certiſſimus autor Homerus indicat:

Comp. 206.
Cam. utr. Ling. Comm. 348.
L. 7. C. 16.
Od. σ.

Ἀντινόῳ μὲν ἔνεικε μέγαν περικαλλέα πέπλον
Ποικίλον. ἐν δ' ἄρ' ἔσαν περόναι δυοκαίδεκα, πᾶσαι
Χρύσειαι, κληῗσιν ἐϋγνάμπτοις ἀραρυῖαι.

Antinoo quidem portavit magnā perpulcrā veſtē
Variā. intus autem erant fibulæ duodecim, omnes
Aureæ, juncturis benè-flexibilibus congruentes.

Græcum verò ἐυγνάμπτοις privatim Iuncturas videtur aduncas ſiue uncinatas inferre. Quod venuſtè Corippus expreſſit:

Lib. 2.

Aurea juncturas morſu præſtrinxit adunco
Fibula.

Mantiſſę loco accedit, quod penè præterierā: quòd L.5.C.26. apud Celſum *utraq;* (Sutura & Fibula) *eatenus utilis, quà cutis ducentem quaſi ſuâ ſponte ſubſequitur:* Pentat. Chir. L. 2. C.5. idemque Fabrit. ab Aquapendente de Puncturis etiam pronunciat. De Sutura Chirurgorum cum Loc. cit. Fallopio intelligit Cl. Sanctorius. Ab hac mente Chir. L. 4. Cap. I. Vidus Vidius: *Fibula Suturæ ſimilis eſt, quum acu filum ducente admoveatur ad conjungenda ea, quæ conjunximus. Differt autem quòd non accipitur Filum perpetuum, veluti in Sutura; ſed ubi trajectum eſt per utrumq; labrum, præciditur, ac nodo alligatur: quanquam latiùs patet Fibula, quàm Sutura, quum clavis tam ligneis quàm metallicis diſtineat inter ſe conjuncta, quæ alioquin ſeparata.* Et mox: *Fibula fit per acum ducentem filum ſericum, aut ex lino, non ſecùs quàm Sutura, easdemq; animadverſiones requirit.* Rectè ac eruditè; modò ſimplicē Suturam non accipiat. Cetera quę de Fibula Mechanica addit, ex jis quæ ſupra dixi plana ſunt. Sed reciprocū etiā Meth. Med L.3 .C.10. Suturę ac Fibulę uſum ingerit Galenus, apud quem ex veteri Codice legitur: ἢ ἀγκτῆρες ἀρκέσουσιν, ἢ ἐλάχισαι πάνυ ῥαφαί: *aut Fibulæ ſatis erunt, aut minimæ admodū Suturæ.* Quin Latinis etiam Scriptoribus *Sutum* eſſe Fibulatū, & *Reſutum* refibulatū Suetonii autoritate Salmaſius probavit. Not. Vopiſ. P. 233. v. 40. Adde, quòd apud Iul. Pollucem de Sartore & Acu diſputantem Ῥαφὴ pariter-

que

que Ῥαφὶς *Fibula* sit Gualthero, quæ aliter Glossario L. 7 C. 12. Dial.
Veteri *Acus*. Luciano etiam satis probati sermo- Ἔρωτες.
nis autori συῤῥάπτειν περόναις. apud Salmasium est, *Fibulis chlamydem connectere*. Sed, quod hîc palmarium censeri potest, apud Galenum communē
Artis medicæ magistrum ἡ ῥαφὴ fit κατὰ θῆξιν; Ianus 2. De Med. sec. loca.
Cornarius vertit, *per Suturæ adductionem*; acutissimus Galeni assertor Gaspar Hofmannus rectiùs, *per acum Suturam*. Hesychio nempe Θῆξις, στιγμή; quod *Puncturam* interpretari licebit. Ac ne illud
omittam: apud Celsum, *acus transuit*: *injectum* L. 5. C. 25.
vinculum mordet: de utraque, Sutura nempe, & Fibula, effertur. Quum itaque similium eadem sit ratio; Fibulæ æquè proprium, quàm Suturæ, Linum colligo. Vnde nec immeritò Vessalius Fibu- Chirurg.
lam Suturæ speciem, seu veriùs instrumentum, Mag. L. 3. Cap. 8.
voluit. Suturam tamen Simplicem, & Multiplicem Continuam, Celso distinctam à Fibula scopi diversitate, quam suppeditat Vulneris conditio, certum est: nec alia ei quàm diuersi modi cum Fibula di- Met. Med.
screpantia intercedit. At ne longiùs abeam, Ga- L. 3. C. post
leni verba sunt: *In Transversis Vulneribus* (sub quibus Fabritius ab Aquapendente etiam Obliqua comprehendit) *quòd labra ipsorum magis dissidentia conjungi diligentiùs postulent, tum Suturis, tum Fibulis, utendū. Quæ verò per longitudinē musculorū facta, si à duplici initio deliges, nec Suturis, nec Fibulis egebis*. Quam sententiam ad Glauc. breviùs, sed

aper-

apertiùs repetit: *Si in profundum vulnus protendatur, & Suturis & Fibulis solemus in unum cogere. Suturæ verò quicquid deest, Fibula facilè supplebit.* Quorsum verò tot punctis vulneratum cruciare aut deturpare juvat, ubi præsto est compendii gratia? Eapropter Suturamne intellexerit Magister Siccam, decernant periti. Idemne voluit ille fortassis
L.7.C.7. quod Celsus, qui etiam in palpebris Suturæ simplici alias Suturas adjiciendas consulit; quas omnino discretas paulò ante ostendi, adeoque nihil à Fibula diversas? Glutino Suturam quidem firmari notum est. Solum tamen ne faciei quidem vulneribus sufficere observat Incertus Scriptor ante laudatus, quòd superficie tenus duntaxat sanet. Ideoque Fibulam is postulat, quam acu & filo conficit.
L.7.C.4. Solâ pariter Fibulâ contentus fuit Celsus, quando exciso ex toto Fistulæ callo suadet Fibulas superdãdas, & medicamentum quo glutinetur. Sed etiã in sinu recto exciso vult fibulam oris cutis injiciendam. Fibula igitur cuti summę imposita fuit, etiam in alto vulnere: quale extra dubium fistulæ transversæ. Sed in vulnere Musculi quoque transversi Suturam prorsùs damnat Avicenna. Et verò Fibulas Suturis junctas nimis vincire Fabritius ab Aquapendente loco pridem nominato animadvertit. Quis demum, mi Guido, Hamulis in capite
L.7.C.6. locus? Celsus exemtâ quidem totâ Steatomatis tunicâ jubet committi oras, fibulamque his injici.

Gale-

Galenus etiam in mediocribus Capitis Vulneribus Fibulas uſurpat; potiſſimùm, ubi non licet uti Faſciis, monente Veſſalio. Nimirum, *ubi cutis ferè ſola, & cum pauca carne ſubjecta eſt vulnerata, ut in fronte, & etiam ubi Ligatura fieri non poteſt, & evitatur Sutura, ne ex punctis ſequatur non minor quâm ex reliqua cicatrice deformitas, ut in vulneribus faciei*; quemadmodum eruditè Salvus Sclanus in Comment. Art Medic. annotat: ſed ex ſua opinione, quam ſuprà expendi. Galenum tamen Fibulæ nomine glutinum noluiſſe, verùm Suturam ex mente Celſi, quando ſic de Capitis Vulnere ſcribit; δεῖ χρῆσθαι τοῖς κολλητικοῖς καὶ ἀφλεγμάντοις φαρμάκοις, προαγκτηριάσαντας τὰ χείλη τοῦ ἕλκους. *convenit uti glutinãtibus et inflammationem arcentibus medicamentis, oris ulceris fibulâ priùs commiſsis*; perſuadet Ægineta cũ Aetio, quorũ uterq; addictiſſimus doctrinę Galeni, quã ipſe hac in parte Apollonio ingenuè reddidit, Suturã in Steatomate imperavit. Horum ſententiam cum Fabritio ab Aquapendente probavit, accuratus iuxta & ingenioſus Vir M. Aurel. Severinus Neapoli primarius Anat. & Chirurgiæ Profeſſor. Et quomodo maxima fili mollities, pro Fibula poſt Celſum à Galeno deſiderata, cum Hamis ſubſiſtet? Suturam igitur eam à Veterum Chirurgorum Fibula Vulneraria parum diſtare, tum demum abundè planum erit, ſimulatque licuerit aliorum de Fibula nodum expedire.

Chir. Mag. L 3. C. 5.

L. 3, T. 47.

Lib 2. de Comp. Med. ſec. Loc. C. 1.

Tetrab. 4. Serm. 3. C. 8. L. 6. C. 36.

De Abſc. An. C. 26.

L. 5. C. 26. Meth. Me. L. 6. C. 4.

CAP.

Cap. XI.

Recentiorum quorundam de Fibula Chirurgica fundamentum excutitur.

HErculeo quidẽ ille nexu difficilior non eſt, quamvis primo aſpectu ſatis implicitus. FIBVLA quippe priſcis indifferenter Vinculum erat Metallicum. Fateor. Sed quæ Machinis continendis inventa. Neque hæc tamen ſemper talis: verùm, & lignea, & cannabina, ut non minori ſimilitudinis efficaciâ, Vulnerariam pariter ligneam aut lineam obtinuerim, à Metallica toto cælo differentem. Figuræ quoque vis exigua eſt. Eam arbitror enim vario uſui fuiſſe aptatam; omnique ætate Chirurgis, quæ cæteris Artificibus, conceſſam variationis libertatem. Veſtiariam, & Militarem, dum urgent alii curiosè ex erudita Antiquitate depromtam, ſuis ſemet conficiunt armis. Quantum enim à Vulneraria diſcrepent, ipſæ ſatis produnt. Tales verò quæ in Antiquariorum ſcriniis omnes. Neque à Comica ſiue Theatrali ſine ambiguitatis fuco plus ſubſidii. Præterquam enim quòd adhuc in dubio eſt hujus Materia, quã nemo ad nos planè transmiſit; communi quidem cohibendi uſu reliquis congruens, peculiari ſcopo prorsùs diſſidet. Cornelianam verò ſeu Vulnerariam Vinculum etiam fuiſſe Metallicum, non magis

gis quiſpiam eliciet, quàm cetera fila Chirurgis neceſſaria unius æreï exemplo metallica eſſe. Similitudo etiam quàm plerumque claudicet Scholis notum, quæ μετάβασιν εἰς ἄλλο γένος, non minus quàm Sophiſmatum ſpinas declinant. Vulgatiſſimum Ariſtotelis eſt: ἀνάλογον οὐχ ὅμοιον. Quod verò Fabritiũ ab Aquapendente inter principia ubique torſit, argumentum mitius eſt, quàm ut ingenioſis crucem figat. Filo namque exemto Fibulam indi ſcribit Celſus; ſed Comicam. Nec ulla ratio, cur Fibula Chirurgica non ſit ex filo. Materiam enim Fibulæ variam, pro finis diverſitate, uſus indicavit.

Hiſt. Ani. L.2.C.1.

L.7.C.25.

Quamobrem Oribaſii & Guidonis autoritate cum aliis fruſtra Rudius æs aut ferrum Fibulæ Vulnerariæ materiam ſtatuit. At enim, ut vel talem demus fuiſſe illam, nemo tamen ſpero ingenii ita erit duri, qui non Infibulationem, de qua peculiariter Celſus, à Vulnerum glutinatione diverſam agnoſcat. Sed neque, ut putat Vir ille doctiſſimus, adeò uſque abſonum videtur, materiam hanc eſſe mollem, quòd talis etiam Suturæ; quandoquidem pleriq; eã communem agnoſcunt. Artificis verò imperiti eſſet, aut negligentioris, non rectè filum indidiſſe vulneri; quò minus, quod à mollitie metuit ipſe, labia longè diſtantia non dilaceret, ipſumvé rumpatur, aut difficulter trajiciatur ob craſsitiem. CELSUS igitur in auxilium vocandus, ut litem amoveat, quam ipſe nullo ſtudio invexit.

L. 5. C. 26. Is nempe asserit, *quò sæpiùs Acus corpus transuit, quoq; plura loca injectum vinculum mordet, eò majores inflammationes oriri.* Quibus certè nihil planius. Comm. 2. T. 8. Hipp. de offic. Med. *Acus corpus transuit.* At Galenus; *Acu non solâ, sed sequente filo trajiciuntur, quæ suuntur, & nodo inter se adstringuntur.* Postrema hæc apud Celsum L. 6. C. 18. scitè: *inter se nodo deligantur.* Obscuræ brevitati Serm. 7. T. 4. Sum. 1. C. 48. ex ipsa Barbarie lucem dat Nicol. Florentinus, qui modum expressiùs tradit: *Priùs utramq; sues extremitatem cum filo, nodum in eis faciens: postea ex utraq; extremitate dimißo unius digiti spatio sue, & nodos fac; deinde in medio sue, & nodum fac.* Solitarium autem Celsi pronunciatum Hippocraticę breviloquentiæ imitationi concedendum, quum Aciæ pridem meminisset. Neque ei hoc uni peculiare. Iubet inter Barbaros etiam Brunus Vulnera sui, sine ulla adjectione, Vinculum innuens lineum omnibus notum, quum expressè subjungat: *fac* Chir. L. 1. C. 10 *nodum in quolibet puncto per se.* Rolandus pariter, Doct. 3. Tr. 3. C. 2. & Lanfrancus, quibus conformis Rogerius. Eumq; Chir. C. 13 esse verum ejusmodi locutionis sensum monstrat apertè Celsus, quando ex duobus linis acu trajectis L. 7. C. 21. Vinculum adfert. Quod ipsum purissimi sermonis Autori verè *injectum*, alibi satis superque probatum fuit. Linũ autem *Mordere* non usque absurdum; 55 quamvis non fuerit acutum atq; ex metallo conflatum. Nec etiam Poetis Fibulam Vestiariam, à nostro sensu longissimè remotam, describentibus

aliud

aliud ſanè hac voce quàm complexum arctiorem Translatione paulò remotiori elegantiùs & ſignatiùs demonſtrare libuit. Mordere quippe Fibulá cum Divino Poeta finxit Naſo, horumq; exemplo Symmachus: *AEn. 12.* *Met. 8.* *L. 1. Ep. 1.*

At mihi caſtrenſem quòd mordet fibula veſtem.

Et Corippus: *L. ?. Nũ. 2.*

Aurea juncturas morſu præſtrinxit adunco
Fibula.

Quo modo magnus Tertullianus de Pallio: *in Fibulæ morſu humeris acquieſcebat*; & D. Hieronymo fibula *chlamydis mordebat oras*. Mordẽtem quoq; eodem ſenſu poſuit Statius, non quòd ea laceret; ſed dentis inſtar infixa cum tempore forſan atterat, ac mordere videatur: quemadmodum Guidus Pácirolus rectè Ovidium interpretatur. Neque enim inſolens orationis ſublimitas, quâ rebus ſenſu carentibus actum damus. Ac licet id ipſum verè contingeret; non tamen ſolius id metalli aut corporis cujuſque durioris, ſed etiam aſperioris eſt. Sic Angelus Monoſinius Academiæ Florentinę nomine magni Vocabularii autor *Mordere* non malè reddidit *Stringere co'denti*. Puchrè Symmachus: *Præconia virtutum preſſo dente perſtringere*. Verùm & Celſo *telo inter duo oſſa demerſo, locus ipſe mucronem mordere* dicitur, hoc eſt, arctè adeò ſtringere, ut telum niſi aliquo ferramento ictum aut terebrâ foratum non poſſit excuti. Inanimatis etiam hoc *Ep. 49.* *Theb. 7.* *L. 10. Epi. 1.* *L. 7. C. 5.*

admodum eleganter tribuunt Poetæ, in quorum numero Lyricorum Princeps Horatius nequicquam postremus:

Car. L. 1. Od. 31. *Lyris quietâ*
Mordet aquâ, taciturnus amnis.

Quin & apud Martialem eodem quo Germanis significatu verbum hoc Frigori tribuitur, cui per se nihil cum duritie, ne dicam cum metallo, commune. Locus est obvius:

L. 8. Epigr. 14. *Pallida ne Cilicum timeant pomaria brumam,*
Mordeat & tenerum fortior aura nemus.

Quando nimirum

Georg. 1. v. 93. *Boreæ penetrabile frigus adurit;*

Ar. L. 3. Probl. 26. L. 1. Ep. 31. postquam gelu ex mente Philosophi calorem universum coegit. Affine his illud Symmachi in Epistola ad Ausonium: *Æmuli venena Lectoris vereri, ne libellus admorsu duri dentis uratur.* Optimè

Hor. L. 4. Od. 3. Lyricus:

jam dente minùs mordeor invido.

Id. L. 1. Od. 18. De Prou. Cap. 4. De Tranq. an. Cap. 1. Sed & curæ notio huic verbo subest. Vnde *mordaces solicitudines*. Et, *morsus animi*, apud Senecam. Item, *tacitus morsus*. Ceterùm, ne à Celsi verbis recedam, neue ultra differentis scopum similitudo extendatur, en ejus mentem, ubi de Ani Fistulis:

L. 7. C. 4. *Recens linum alligandum, eductoq; vetere, id in fistula cum simili nodo relinquendum. Sic enim id paulatim cutem supra fistulã incidit.* Et mox: *id quod ab eo mordetur, inciditur.* Paucisque interpositis: *Qui*

festinat,

festinat, adstringere cutem lino debet, quo celeriùs secet. Cui simile, de Staphylomate Oculi: *Lini duo capita adstringere inter se, quæ paulatim secando id excidunt.* Idem simplici filo serico rubro, propter tincturã chalcãthi magis penetrabili, adscribit Fabrit. ab Aquapendente. Neq; aliud sanè ab Acia exspectandum; nisi cerâ candidâ oblinatur. Formâ etiam parum dissimili Hippocraticum Ἀδάξεσθαι Galenus in Expositione Verbor. Hippocratis vertit *cum pruritu morderi*, siue *lancinari*. Hesychio Ἀδιάξω. κνήσομαι: ubi legendum procul dubio Ἀδάξω; veluti apud Suidam Ἀδαξῆσαι, *prurire, dolere*; & fortassis κνήθομαι, id est, *Prurio*: quo verbo Gentium Doctor delectatus. Sed priusquam hinc discedã, notabile illud Plinii hoc loco non omiserim: *Cumanæ plagæ concidunt apros, & hæ cassesvè ferri aciẽ vincunt.* Vtcunque enim hæc verba cum aliis vetustioris Codicis diversi sensus permutentur, nihil dotibus lini discedit. Quid enim efficacius, si ad Cumanas plagas concidunt apri, & si casses ferri aciem convincunt? MORDERE itaque rei duriori proprium quâ ratione Latini omnes Suturę ac Fibulæ censuerint, nemini ulteriùs dubium credo. Inexplicabilis longè animo laqueus videtur, quòd Ἀγκτήρ eodem sensu & usu apud Galenum sit Metallicus, quo apud Celsum, qui de malis Oculorum scribit, *quòd Medicus Hamulum acutum paulum mucrone intus recurvato subijcere extremo ungui*

debeat,

L.7.C.7.
Oper.Chir.
2.Tim.4.
Nat. Hist. L.19.C.1.
2. ad Glau. L.7.C.7.

debeat, eumq́; infigere: nullâ hîc factâ Retusi mentione, sed Ferramentorum, quibus tenuibus & retusis venæ adurendę. Ejusmodi Hamulum Galenus appellat Ἄγκιστρον διαπείραν, id est, *Hamum trajicientem*: non quòd venas perforare expediat, sed partes vicinas, ut eis commodiùs subjiciatur, quemadmodum in hunc locum egregiè Fabius Pacius. Retusi quoq́ue usum esse, aliquid excipere, ac protrahere, ubi fuerit paulum recurvatus, docuit Celsus. Talem Hamum benè Galenus *nec acutum, nec hebetem* appellavit. Quod verò Celsus monuit, *mediam tunicam duobus hamulis juxta ipsas oras vulneris in inguine adprehendi debere*: dixit ipse *Hamulo excipi*; & *Hamis excipi*: licet vulgati Codices omnes legant *excidi*; Vetustior etiam Florentinus M.S. Verùm Constantini emendationem tuetur sensus Autoris, cetereque dicendi formulæ huic similes. Hæc enim ipsius verba sũt: *ea tunica eodem modo duobus hamis excipitur, sic ut à ministro testiculus eatenus cõtineatur, ne per vulnus exeat.* &c. Planiùs sub Nilei Collyrio: *Si induruit, & sic emortuus est* (oculus) *ne in pus vertatur, quatenus foedè prominebit, excidendus erit, sic ut Hamo summa tunica apprehendatur: infra id deinde scalpellus incidat*. Et de Condylomatum curatione: *Si id* (capitulum Condylomatis) *majus est, & basis latior, Hamulo uno aut altero excipiendum est, paulumq́; supra basin incidendum, neq́; relinquendum quidquam ex*

Meth. Med L. 5. C. 3.
L. 7. C. 4.
L. 6. C. 7.
Admi. An. L. 8. C. 4.
L. ejusd. C. 20.
L. 7 C. 7.
de Encant.
L. 7. C. 20.
L. 6. C. 6.
L. 7. C. 30.

ex eo. Quando etiã Celſus proximè juſſit *Hamu-*
lo excipere, & *circumcidi*, vel *excidi*, mox diſtinctiùs C.12.
ait *Hamulo excipere*, & *ſcalpello excidere*. Sed neq;
ullam Scriptori Romano dicam impingit, quòd
Galeno placuerit Ἀγκτηριασμὸς, ἀγκτηριάζειν, & ἀγκτῆρας
ἐπιτιθέναι. Iam enim ſatis monſtratum, hujus gene-
ris dictionem ei conſuetam, ubi ne minimus me-
talli uſus. Taceo, quòd Ἀγκτὴρ Latinis *Hamus*, cõ-
muni apud Germanos appellatione *Hafte*, ſed
materiâ ad uſum diſtinctâ, modò de veſtibus, mo-
dò de Vulnerum unione, uſurpetur; eodemque *Fel. Vurtz. Chir. Vul. P.1.C.3.*
idiomate *Fibulare*, quod Germaniæ Chirurgis eſt
Haften. Ideoque nec abs re Rob. Conſtantinus
Ἀγκτηριασμὸν ad Celſum *Fili trajecti nodum* inter- *L.7.C.19.*
pretatur. Populus enim univerſus (ut rectè Var- *De Ling. Lat. L.8.*
ro) qui rationi obtemperabit, in omnibus verbis
uti debet Analogiâ ex recta conſuetudine natâ.
Quæ cùm non ſit Naturalis, nec demiſſa è cœlo, *Quintil. Inſt. Orat. L.1.C.6.*
ſed Voluntaria; quid mirum, de iisdem rebus alia
verba habere Græcos, alia Latinos? Eorum au- *I. ad Thr. an Ars tu. ſan. ad Med. ſpect. C.32.*
tem ſignificatio unde petẽda optimè docuit Ga-
lenus: *Si Aßyriorum linguæ vocabulum ſit, ab ipſis*
res diſcenda eſt, qui nomen illud indiderunt; ſiue ſit
Perſarum lingua, aut Indorum, aut Arabum, aut
Æthiopum, aut omnino aliorum quorundam, illos
percunctari oportet. Neque huic ſententiæ moram *De Mach. Cap. 8.*
innectit Oribaſii Hamus. Hoc enim autore Vn-
cis Fibulæ continentur in Nilei Plintheo. Vnde

etiam

etiam Hamus, à Galeno Machinis accenſetur.
L.7.C.10. Sed & Hamus Celſi; quem ipſe Ferramentum uncum vocat, Chirurgorum vulgus *il Rampino*, à Fibula longè diverſus eſt. Neque enim ejus, ut Fibulæ, munus erat, partes diductas continere; ſed, quod modò oſtendi, excipere, ſubjici, extrahere,
L.cit.C.7. De Pituit. Ocul. plagæ oras diducere, quandoque tunicam; ut quę manum deſiderabant ante oculos eſſent, & Linamenta oris insererentur; interdum etiam, docente
L.6.C.62. Æginetâ, tunicam attollere. Cujus contrarium quamvis ex aperto Celſi loco erui poſſe videatur,
L.7.C.7. quandoquidem *reperti, qui inductis per retuſos hamos oris, inſererent linamenta*: ut non fruſtrà quidam exinde forſá opinari poſſent, oras per ejuſmodi hamos fuiſſe unitas. Hoc tamen Autoris verbis adverſatur, & Rationi. Id nempe factum refert ipſe, *ut neq; inter ſe cutis antiqui fines committerentur, & in medio caro creſceret, quæ venas, ex quibus humor ad oculos tranſiret, adſtringeret*. Quod à Fibulæ officio alienum, ſuo loco ſatis oſtendi. Taceo quàm foret difficile, imò, ſine effectus ſpe, oris per hamos inductis ſiue arctatis, id tentare. Proinde non ſine aliqua providæ diligentiæ laude Rob. Cõſtantinus ope veteris Cod. in margine Editionis Rovillianæ Anni 1566 pro *inductis* ſuffecit *diductis*. Quam vocem quũ in nullo Antiquorum Codicum Italiæ hactenus obſervârim, nihil meo more in communi lectione unquam mutandum

cen-

censui, præter levem incisi rejectionem, ut continuato sermone ad sententiæ veritatem legatur, *inductis per retusos hamos oris insererent linamenta*. Cui eò faciliorem spero locum, quòd conjecturæ huic meæ favere nunc videam reliquos omnes libros & calamo & typis exscriptos, præter unicum Viri Nobilissimi Vincentii Pinelli, quem eruditissimi Pauli Aicardi familiaris ipsius & domestici manu diligenter emendatum habeo. Quidnî igitur hic receptę lectionis sensus erit? Divisâ cute, linamenta oris scalpello inductis, nõ naturę vitio, & per hamos retusos apprehensis inserenda. Quem ne audaciùs videar ex ingenio commẽtus, ecce pro me Plinium Iuniorem, qui sermonem inductum patrio velut alienum opponit: *Omnes qui placendi causâ scribunt, qualia placere viderint, scribent: at mihi quidem confido in hoc genere materiæ lætioris styli constare rationem, quum ea potiùs quæ pressiùs & adstrictiùs, quàm illa quæ hilariùs & quæ exultantiùs scripsi, possint videri accersita & inducta.* Sed eundem alibi animum distinctiùs idem significavit: *Invideo Græcis, quòd illorum linguâ scribere maluisti. neq; enim conjecturâ eget quid sermone patrio exprimere possis, quum hoc insititio & inducto tam præclara opera perfeceris.* Addo, expressis Celsi verbis *Vtrinq; oras hamulis excipiendas.* Iubetur etiam minister *oras vulneris leviter diducere manibus suis, vel etiam duobus hamis membranæ interiori injectis.*

L. 5. Ep. 18.
L. 4. Ep. 3.
L. 7. C. 12.
C. 16.

Hamum præterea Guidonis non tantùm à Fibula, ſed à Celſi Hamo differentem planè evincit figura literæ S productioris: ut ſileam, ex ejus uſu apud Celſum propoſito manifeſtum eſſe, Hamulo ſuum fuiſſe manubriolum, aut ſtylum ſaltem longiuſculum; nec (quod Fibulæ proprium) in cute & carne ipſum unquam relictum. Fibulam inſuper ex Acia factam apertè tradit Celſus. Acia verò, ſi vel maximè filum eſſet ex metallo diductum, talis Hami officio nihilominus impar foret. Secus ſi exiſtimaſſet ille, quorſum *Ferramenta* nominaſſet *tenuia*: quæ ipſi nihil aliud, quàm inſtrumēta Chirurgo neceſſaria? Parum etiam adverſus nos facit Guidonis de Hamulis opinio, cui alibi obviam itum. Hoc ſaltem diſſimulare nequeo, Celſo noſtro eum adſcribi Fibulæ uſum, quem ipſe nũquam in literas retulit, quique ex ipſius verbis nullà ratione poteſt colligi. De Fibula enim hęc perſcripta ejus verba ſunt: *Si verò in carne vulnus eſt,*
L.5.C.26. *hiatq́ue, neq́ue in unum oræ facilè attrahuntur, Sutura quidem aliena eſt. Imponendæ verò Fibulæ ſunt* (Ἀγκτῆρας *Græci nominant*) *quæ oras* (*paulum tamen*) *contrahant, quò minùs lata poſteà cicatrix ſit.* Et rurſus; *Comprehendi verò Suturâ vel Fibulâ non cutẽ tantùm, ſed aliquid ex carne, ubi ſuberit hæc, oportebit, quò valentiùs hæreat, neq́ue cutem abrumpat.* Vt nihil dicam, ad Celſi mentem & antiquorum fruſtrà uſum provocari. Ingenioſè quidem Paraphraſtes,

phraſtes, parum tamen ad Celſi mentem; nec ſine difficultate à mora ſatis operoſa: *Hæc fuit Fibularum ſiue Hamulorum impoſitio apud Celſum: ubi in carne vulnus erat, hiabatq́; neq; in unum oræ facilè attrahebantur, unde Sutura aliena erat, Fibulæ vulneri imponebantur hoc modo: Altero Fibulæ unco (geminis enim conſtabat, incurvo altero, in formam literæ S productioris, & utrinq́; aduncæ) labrum alterum vulneris cum carne & cute prehendebatur ab intus à carne incipiendo. Reductâ deinde Fibulâ labrum oppoſitum altero unco corripiebatur ab extra, cutem priùs quàm carnem mordendo. Sicq́; plagæ hiantis oræ, quæ propter diſtantiam conſui non poterant, revocatæ continebantur.* Sinceriùs Guido in hanc arenam productus, cujus verba ex dictis repetenda veniunt. Neq; is multum alienus ab ea ſpecie, quæ Hami extremum refert. Ad hanc propiùs efficta erat, quam non ita multis retrò annis in Theatrum Patavinum doctrinæ cauſâ proferebat V. Cl. Franciſcus Plazzonus Adriani Spigelii Collega, immaturo fato ſummę exſpectationi ereptus, poſtquam noſtri & prioris ævi operationes Chirurgicas frequenti coronâ παραλλήλως inſtituiſſet. Cujuſmodi & Magiſtrorum Pariſiis Hamuli, ipſorum linguâ *Happes*. Quos ut faciliùs excidere concedo cum Felice Platero ſubacti judicii Medico, niſi extrema fuerint in ſe probè adducta & obliquata: ſic minori dolore labia vulneris ſtringere

ostendit planè figura simplicior alterâ, minusque laboriosa. Nec tamen alii his aptiores videntur, qui non dissimiles S Latinorum longiori, quãquam uncis in diversum utrinque recurvis duplici semicirculo possint firmiùs hęrere. Longiusculi enim, quales omninò sunt ad semicirculatorum formã, dum majorem occupant sedem, oras vulneris vel maximi nunquam contrahent, nisi longiùs nec juxta fines cuti integrę infixi: quod recenti exulceratione molestum, & dolore increscente ex inflãmatione noxium; quem ejusmodi Fibulis à Ligatura compressis omninò augeri certum est. Omitto, sic parum glutinari oras, atque in longum duci sanationem. Quæ incommoda licet tantopere à brevioribus exspectari non possint; ii tamen, quantulumcunque demum fuerint introrsum flexi, ne suo quidem vacant incommodo. Enimverò labra vulneris quomodocunque committant, nũquam non id faciunt inæqualiter, ut reliqui, dum parte sui inclinatâ, modicè intumescente seu leviter incurvâ, carnem comprimendo oppositam plagæ oram sinu exceptam cum deformi cicatricis inæqualitate relaxabunt, contra Hippocratis decretum, qui jubet τὴν σύστασιν ὁμαλῶς διὰ παντὸς ποιεῖσθαι, *concretionem æquabilem per totum reddere*. Neque huic vitio medicamentum, quo plaga glutinetur, injectum ita remedio erit, ut ligatura tergus linamento tectum variè non impellat, & cicatricem

De Med.

Cels. L. 7. Cap. 19.

inducat

inducat deformem: ſiquidem filum id metallicum non convenit adeò ſubtile ſiue ita mollitum, ut quaquaverſum cedat, modò munere ſuo dextrè perfungi debeat. Commodiorem itaque figuram Hamulis præbere vetuſtum Sigma Græcorum C, ab utroque latere lunatum, conjectura fortaſſis haut usque inanis erit: licet Viri Antiquitatis notitiâ clariſſimi ſe tales rariùs vidiſſe referant. Quibus etiam libens aſſentior: quandoquidem iſti nō de alia, quàm de Veſtiaria, intelligi debent Fibula; circa quam omnis fermè Philologorum cura verſatur. Ejus verò characteris frequentiâ inſignis adhuc Ravennæ ad D. Vitalis Ædem loculus è marmore candidiſſimo Isaci Exarchi elogiis Iambico Trimetro illuſtratus conſpicitur. Quem primæ apud Græcos ætatis etſi non dixerim, quū diverſam ejusdem literæ ſpeciem, præter varias ſtatuas, prębeat Numus argēteus ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ titulo celebris: illius tamen vetuſtatem nō ignobilis notę atteſtatur alter ęneus in Pinacotheca Viri Cōſultiſſimi Ioannis Galvani Profeſſoris Patavini, quem paucis hactenus notum aliquoties inſpicere licuit. Et quidem Conſtantini Imp. ætate hanc figuram innotuiſſe locupletiſſimum præbet argumentum Publilius Optatianus Porphyrius, qui ejus ad C Latinum ſimilitudinem apertiſsimè declaravit. Verùm, & intra Romani Imperii translationem in Orientales plagas ejuſmodi ſchema σιγμοει-

δὲς

δὴς & ſemicirculare uſurpatum indicat Poeta ingenioſâ alluſione in Apophoretis:

L. 14. Ep. 87. *Lunatâ ſcriptum teſtudine Sigma*
Octo capit: veniat quisquis amicus erit.

Nec minori lepôre Græcam ejus appellationem rei convenientiſsimæ aptavit idem:

L. 10. Ep. 48. *Septem Sigma capit. Sex ſumus, adde Lupum.*

Pro facultatum quippe magnitudine conjecturâ L. 3. Epiſt. 281. Ioſephi Scaligeri id majus & minus fiebat; ut modò ſeptem, aliquando octo, nonnumquam plures caperet. Eamque Sigmatis ſive ſemicircularis lecti antiquitus fuiſſe effigiem menſis rotundis accommodatam, etiamnum Romæ in monumentis veterum paſsim conſpicuum eſt. Qualis etiam in antiquiſsimo Bibliothecæ Vaticanæ Virgilio picta hodiè videtur. Antiquitatem hujus tamen ſchematis vix auſim cum Eruditiſsimo Fulvio Vrſino App. Tricl. Ciac. ex remota ſatis Athenæi memoria repetere. Quāvis enim apud Agathonem Tragicum in Telepho Deipnoſop. L. 10. C. 20 ibidem illiteratus quidam Theſei Inſcriptionem declaraturus dicat,

Σκυθικῷ τε τόξῳ τρίτον ἦν προσεμφερὲς;

Scythico arcui elementum tertium ſimile;

dubium nihilominus eſt, quæ fuerit ejuſmodi arcus figura. Nec ſine cauſa, quum Theodoctes Phaſelites ibidem ruſticum literas neſciētem Theſei quoque nomen ſic deſignantem inducat:

Τρίτον δ' ἑλικτῷ βοστρύχῳ προσεμφερές.

Ter-

Tertium capillo in cirrum retorto ſimile.

Paſtor etiam literarum imperitus in Theſeo Euripidis hoc modo:

Τρίτον δ' βόστρυχος τις ὡς εἱλιγμένος.

Tertium capilli cirrus tanquam advolutus.

Et poſt:

Τὰ λοίσθιον δὲ τῷ τρίτῳ προσεμφερές.

Ultimum eſt omnino tertio ſimile.

Cujus ratio quanquam nobis obſcurior, Caſaubonus tamen ſummi vir judicii nec ulli Græcanicarũ literarum peritiâ ſecundus priorem Σ figuram ad Libri oram retinuit: quam ab arcu diverſam nemo non agnoſcit, niſi angulis obtuſioribus velimus, aut in longum extenſam: qualem refert apud Cl. Ioa. Galvanum Numus argẽteus clavâ ſpoliisq; Herculis nobilitatus. Neutra tamen ad rem noſtram. Quanquam verò libenter largior magno Lipſio, ſigma flexile obtinuiſſe primùm, & poſt iterum eviciſſe; ſemiorbiculatum medii duntaxat ævi: ratio tamen nulla eſt cur Scythicum arcum Σ ſchemate credam, etiamſi in uno crinium anulo ſiue ſtatione cincinnus Poetæ εἱλιγμένος, hoc eſt, flexilis ac tortuoſus, ſeu per gradus multiplex, ut in vitium capreolis. Qui namque in capite elegantiſsimæ ſtatuæ marmoreo apud Hieronymum Gualdum veluti fluctuantes conſpiciuntur ſinus, ab arcu Scythico nihil habent alienum, ſi Ammiano Marcellino ſcriptori diligenti credendum:

De Pron. Ling. Lat. Cap. 18.

Lib. 22.

Quum

Quum arcus omnium gentium flexis curventur hastilibus, Scythici soli vel Parthici, circumductis utrinq; introrsus pandis & patulis cornibus, effigiem lunæ decrescentis ostendunt, medietatem rectâ & rotundâ regulâ dividente. Figuram ejus eleganter insinuavit Poeta:

AEn. 3.

Portus ab Eoo fluctu curvatur in arcum.

Et apertiùs de Ponto Sallustius: *speciem efficit Scythici arcus.* Agathonem etiam de C litera in pererudita Virgilii cum Græcis collatione inter Antiquitatũ investigatores primus fermè Fulvius Vrsinus intellexit. Quidquid sit, tantum abest, alterutram sive Latinè siue Græcè formatam admittant Chirurgiæ Professores, quin maximè damnent. Iam enim ipsorum cautelâ constitutum est, evitandi doloris causâ Suturam unicâ labii utriusque perforatione expediendam; quandoquidem, Hippocratis consilio, *id quod dolorem facit quã-minimo tẽpore adesse debet:* quod neutro modo fieri posse, vel solius oculi arbitrio clarum est. Etsi verò per Acus inter subtiles crassasque medio loco positas, quibus filum utrinque intortum, id facilius videatur; earum tamen cum Albucasi extremitates præcidere non minùs fuerit operosum, quàm Fabritii ab Aquapendente more easdem intorquere; quãdoquidem illæ quoque ipsius pręcepto pulvillis suffulciendæ, donec unita fuerint vulneris labia: ad quorum coalitionem satis esset aliàs acus filo duplo

De Med.

Chir. P. 2. Cap. 86.

à dua-

à duabus partibus in circuitu ſimul ſtringi. Ingenium etiam nonnulli in caſſum fatigârunt excogitandis brevioribus hamulis minusq; curvatis, ſummam cutem ſine perforatione mordentibus leviuſculè, ut noxæ obviarent, quæ ab aliis hamis accidere conſuevit. Iam enim Celſi præcepto aliquoties monui, quod comprehendi oporteat non cutem tantùm, ſed aliquid etiam ex carne, ubi ſuberit. Nec ea tamen vis eſt conſuetudinis, ut ab hac veritate quenquam removeat Celſi ævum, cujus in glutinandis vulneribus rationem ipſe protulit. Is enim quamvis multa quandoque, ut in Oculorum vitiis, tradat manu difficilia, imò crudelia; ea tamen obſoleta, atque ex aliena interdum ſententia, proponuntur, quam ſcriptor diligens prę̨terire noluit: ſua verò dum tradit, circa plagas prę̨cipuè, Magni Hippocratis veſtigia ſtudiosè premit. Hujus veluti omnis Medicinæ parentis induſtriâ magis, quàm à prioribus exculta, & florente Republicâ Romanâ poſtmodum à bonis ingeniis aucta ſatis, atque ab aliis Medicinæ partibus ſeparata quum in mitiora Celſi tempora circa Annum Chriſti 29 incidiſſet Chirurgia, imperante Tiberio, qui Auguſti judicio ταῖς μούσαις στρατηγῶν: claros utique ſcientiæ famâ Profeſſores, diligentiſſimum Philoxenum, Gorgiam, Soſtratum, Hieronem, utrumque Apollonium, Ammonium Alexandrinum, Tryphonem, Euelpiſtum, eruditiſ- Suet. Tib C. 21

 ſimumq;

ſimumque Megetem, emendandis augendisque Artis inſtitutis fruſtra deſudaſſe, abſonum foret. Quanquam verò ea initio rudis, ſuis tamen primordiis vicina non minùs erat ſufficiens, quàm ſimplex, depromta ex iis, quæ maximè occurrebant. Linum verò tortum inventione ac uſu familiarius fuiſſe filo ex metallis laborioſè tenuato, loquitur res ipſa, ſuadetque ætas illa ſimplicior & fortuitis contenta,

quum frigida parvas
Præberet ſpelunca domos.

Adjicitur his, quòd genus mortalium inter initia non facilè ſe ferro committebat, ut eleganter in ſui ad Iul. Calliſtũ operis Proloquio Scribon. Largus. Quod ſi verò aſperiora interdum occurrant veterum auxilia; ea plerunque ſervis adhibebantur, quorum valetudini quævis tormenti genera, ut hodiè jumentis, tentata novimus. Et quid omnium, quos habemus, Medicorum poſt Hippocratem antiquiſſimus ſine Magiſtri autoritate novam ſibi rationem excogitaſſet? Quid in eam ſtudio peccaſſet medendi legem, quam ab Aſclepia- L.3.C.4. de acceptam divulgavit ipſe, omneſque poſt Medicorum Sectæ in hunc uſque diem propagârunt unanimes: *Officium Medici eſſe, ut tutò, ut celeriter, ut jucundè curet.* Simpliciſſimas quidem operationes, ut maximè artificioſas & certiores, laudant Chymici: Anatomicum inter cetera commendant

fer-

ferramentorum compendia: quidnî manu me-
dentem expedita & tuta facilitas? Quam si popu-
larem nimis cogitet quispiam, nec medicâ satis ele-
gantiâ comitatam, quæso advertat, quòd Medi-
cus hîc Artem non tantùm ducat à ratione, sed à
sensibus etiam, quorum indicio, quid juvet, quid
noceat, certior erit. Chirurgos autem Carnificibus *Prud. Per. Hymn. 10.*
à Poeta Christiano comparatos nihil Professionis
existimationi detrahit. Neq; enim exerceri ea po-
test, nisi Medicus pro rei necessitate sit immiseri-
cors, & perinde faciat omnia, ac si nullus ex vagiti- *Cels. Præ. L. 7.*
bus alterius affectus oriatur. Verùm, neq; ille ex sui
tãtùm seculi consuetudine, sed artificiosâ Romani
Martyris Prosopopoeiâ, gravissimi etiã doloris to-
lerantiã expressurus, per Extenuationẽ tortoris im-
manitatẽ medentium manu quocunque tempore
nihilo sæviorem fingit. Totus autem inventionis
labor in eo est, ut clarâ oratione Martyris constã-
tiam παθητικῶς figuret, additâ exaggeratione graphi-
câ per allusionem ad prisci ævi Lanienam; quam
Hippocraticam dicere libuit, ut scienter non tam
Artis Medicæ, maximeque ejus quæ manu perfi-
citur, excellentiam, quàm originem tangeret.
Idq; sine Antichronismi vitio, licentiâ styli isti scri-
ptorum generi concessâ; quibus nõ secus ac pictori-
bus aliquid venustatis conciliat rituum vetustas.
Vnde & ipse hac Prolepsi Narrationem orditur:
ut refert antiquitas. Affectum itaq; dum movere

nititur, quid hisce acrius, aut animosius?

Hoc omne, quicquid lancinamur, non dolet.

Et post:

—membra parvi pendo quo pacto cadunt,
Casura certè lege naturæ suæ.
Instat ruina, quod resolvendum est ruat.

Quid pio animo firmius?

Hoc perdo solum, quod peribit omnibus.

Nec tamen Chirurgorum hîc asperitatem magis insectatur, quàm alium quemvis ex morbo corporis dolorem, cui carnificum ministeria postponit. Sic enim pergit.

Nec distat, ignis, & fidiculæ sæviant,
An corpus ægrum languor asper torqueat,
Quum sæpè morbos major armet sævitia.

Atque hac occasione enumeratis ad Amplificationē diversis Ægritudinū speciebus, tandē ad eas proximè transiens, quæ manum postulant, hæc subdit:

Horretis omnes hasce carnificum manus.
Num mitiores sunt manus Medentium,
Laniena quando sævit Hippocratica?
Vivum secatur viscus, & recens cruor
Scalpella tingit, dum putredo abraditur.

Suam verò magni protinus judicii mentem Correctione explicat, quò simul ad Martyrii fructum sibi gradum faciat.

Putatur ferrum triste Chirurgus meis
Inferre costis, quod secat salubriter.

Non

Non est amarum, quo reformatur ſalus.

Moxque Cauſam reddit.

Quis neſcit autem quanta corruptela ſit
Contaminatæ carnis ac ſolubilis?

Lictorem itaque ad præconium, non ad criminationẽ, à ſalutari effectu Poetarum Chriſtianorum prudentiſſimus hac Apoſtrophe confert cum Chirurgo, quem Plinius Valerianus *Carnificem Medicum* appellat: De re Med. L. 1. C. 56.

Medere quæſo carnifex tantis malis,
Concide, carpe fomitem peccaminum,
Fac ut reſecto debilis carnis ſitu
Dolore ab omni mens ſuperſit libera.

Sic *homo*, ut ſcitè Iul. Firmicus, *receptâ ſanitate & ſalute ſibi redditâ, quidquid ægrotantis corporis vitio invitus paſſus eſt, hoc totum pro utilitate ſua factum eſſe ſtantis animi judicio confitetur.* Nec verò ſoli apud antiquos malè audiebant Chirurgi, quos à Medicis Romæ ſeparatos apertè tradidit Galenus. Aſclepiadem memorat Celſus etiam primis diebus luce, vigiliâ, ſiti ingenti convellendo ægri vires tortoris vicem exhibuiſſe. Attamen hunc ipſum *multarum rerum, quas idem ſecutus, Autorem bonũ* fatetur; & Scribon. Largus in nuncupatione ſui Operis ad Iul. Calliſtum appellat maximum Medicinæ autorem; H. Mercurialis teſtatur cõmendatũ ab omnibus, quamvis novorum dogmatum fuerit inventor. Quin primum crudelitatem veterum

De er. prof. Relig.

Meth. Me. L. 6 C. poſt

L. 3. C. 4.

L. 4. C. 4.

Pract. L. 3. C. 2. & 1.

Medi-

Medicorum mitigasse perhibet nobilis ille Patavinorum Alexicacos Hercules Saxonia: summamq́; ei fuisse famam relato è funere homine & servato Plinius scribit. *Certè quidem jacenti homini ac propè deposito vitam attulit: confestimq́; animam in corporis latibulis delitescentem quibusdam medicamentis provocavit.* Sed Apoplexiâ fortassis infestato: quem, ut ait Celsus, vivere intellexit, & à mortuo dignoverat Artis peritiâ, veluti rectè eruditissimus Mercurialis suspicatur. Cetera prudens mitto, quæ prolixè atque eleganter Apulejus recenset. Nihil igitur ex Poeta colligere licet præter declarationem; quam non esse probationem jam inter eruditos convenit.

De Ikon. Praf. L. 1. *Nat. Hist. L. 7. C. 37.* *L. 2. C. 6.* *Pract. L. 1. Cap. 19.* *Flor. L. 3.*

Cap. XII.

Vera de Fibula Chirurgorum sententia ex Corn. CELSO profertur.

Sed quid singula consector? Nolo hîc refellere diutiùs, aut in re manifesta hærere. Censeamus ita esse, quemadmodum sentimus ad fidem optimorum Codicum Celsum de Ramicis Curatione exprimere mentem suam apertissimè: *FIBULÆ oris sic injiciendæ, ut simul eas quoq́; venas comprehendant. Id hoc modo fit: Acus ab exteriore parte oram vulneris perforat. Tum non per ipsam venam, sed per membranam ejus immittitur,*

L. 7. C. 22.

per eamq́ in alteram oram compellitur. Venæ vulnerari non debent, ne sangvinem fundant. Membrana semper inter has venas est, ac neq́ periculum adfert, & filo conprehensas illas abundè tenet. Itaq́ etiam satis est duas fibulas esse. Viden', ut Filum acu per oras trajectũ, intercedente membranâ abundè illas tenendo, nominatim Fibulæ munus expleat? Filum verò, quod apud Celsum, quemadmodum Acia, Fibulæ Materia est, ipsi eadem ratione ubique Linum esse, ex dictis notius est, quàm ut hîc probem. Hoc tantùm adjicio, quæ *Lina* dixit, mox, idque iteratò, *Fila* vocari. Sic enim de Sutura: *Et quidem duobus linis vincienda est spißior.* Et paucis intermissis: *Igitur in duabus acubus fila trajicienda.* Deinde sub finem: *Post hæc eadem fila eademq́ acus ad cutem transferendæ.* Ex præcepto nempè de Vinculi Materia Conclusio æquivalentibus vocabulis continuata infertur. Itemque *fili capita inter se deligantur.* Id certum est; *Perforare* idem hîc significare, quod Celso alibi, *acu corpus transuere*: quo transitus seu integra notatur penetratio, quum Acus & Fili utrobique fiat mentio. Vnde in Pinelli etiam Codice manu Pauli Aicardi vulgatæ lectionis loco fuit repositum, *transit.* Quâ ratione cum membranis Mediolanensibus legit quoq́ue Vessalius, *transiuit.* Quod retinuit Editio Veneta Anni 1493 post primam Anni 1478 Florentinã calamo exaratis vicinior; nec Ioan. Cajus

L. 7. C. 14. & 16.

L. ej. C. 26

L. 5. C. 26

jus quidquam hîc immutare ausus fuit, quum prius nescio quid huic verbo attentasset; quemadmodum detersâ, quam priori lectioni induxerat, liturâ etiamnum patet in autographis ipsius emendationibus, quas Illustri CHRISTIANO FRISIO, primo literarum fautori, gratus debeo. Nulla tamen hinc metuenda confusionis suspicio. Iam enim distinctus à Fibula simplicis Suturæ usus suo loco abundè monstratus fuit. Veruntamen perspicacissimis etiam Celsi verbis, ad uberiorem veritatis investigationẽ, aliquantisper insistere juvat. *Fibulæ oris sic injiciendæ, ut simul eas quoq; venas comprehendant.* Perdifficile hoc quidẽ futurũ, si Fibula Hamus sit ferreus: quanquam nec apud Celsum ulla mentio Hami, ubi Suturæ ac Fibulæ materia tractatur.
L.4.C.1. Venæ scilicet istæ Vasa sunt spermatica, ut *Venæ*
L.7.C.22 *albæ* Autori nostro Vreteres, colore ipso à *Nervo*, id est, Cremastere distinctæ. Quas profundè sitas neque pertingent ejusmodi Vnci, etiam id provi-
L.7.C.1. dente Celso, dum ait, *in sinu exciso Fibulam oris cutis injiciendam*. Quin, ut monet ibidem, *si Fistula abdominis intus patuit, excisa necesse est latius foramen relinquat; quod nisi magnâ vi utiq; ab interiore parte sui non potest. Sed ubi aliquis ingredi ac moveri cepit, rumpitur Sutura, atq; intestina solvuntur. Neutra* verò (Fibula & Sutura) teste eodem *vim ullam desiderat: sed eatenus utilis est, quâ cutis du-*
L.7.C.9. *centem quasi suâ sponte subsequitur*. Quod ipsum Curto-

Curtorum Chirurgiâ exempli loco manifestiùs ostendit: *non vi cogendum est, sed ita adducendum, ut ex facili subsequatur, & demissum non multum recedat*. Eademq; de causa nec ij, ad ipsius prescriptũ, venas cum plagę oris commodè unient sine labore ac dolore penetrando earum membranam; quam idem scribit tenuem, nervosam, sine sanguine albam, contegere binas venas & arterias cum cremasteribus descendentes. Alteram verò, quæ inter venas est, quum fulcri loco ponat, duæ etiam fibulæ sufficient: qualiter ipse affirmat, *plagæ injiciendas duas fibulas*. Neq; ullo hîc opus est metallo, siquidem membrana fili ministerio vasa abundè tenet. Idem igitur de Fibula hoc loco statuendum videtur, quod de Sutura altiori in declinandis tendinibus monet Galenus, quodque in venis cum carne uniendis post Galenum Guido, ac in Nervis itidem Tagaultius præcipit: ne, dehiscente admodum vulnere, quæ in imo sunt, non glutinata dehiscant. At nimis evidens reclamat apud Celsum Fibulæ nomenclatio. Agedum, esto Fibula. Sed ex Acu & Filo composita. Cujusmodi si quis negaverit Celso fuisse omnem; quin prorsùs Metallicam velit: ubi talem apud eundem scriptorem semper offenderit, libens manum dabo, nec mihi turpe erit cum re mutasse consilium. Nec me multum movet doctissimi cujusdam Viri sentẽtia; *quòd Acus in par-*

L.cit.C.18

C.19.

L.3.de Co. Med.sec. Gen.

Meth. Me. L.6.C.5.

Tr 3.Doct. 1 C.3.

Chir. Inst. L.2.C.13.

Fab.Pac. in Met.Me Gal.L.3.C 4.

te vulnerata relictæ eam graviter afficiant, non facere, quò minùs illâ uti ʃint veteres, aut uti nos poʃsimus. quum multa Remedia ʃint, quæ ʃimpliciter incommoda & toleratu gravia ʃunt, quæ ad finem collata & fructum, qui ex iis ducitur, grata ʃunt & optabilia. Etſi enim quiduis ſanitatis causâ ſubeundum, cujus pars eſt velle ſanari: ſemper tamen cogitandum Lyrici illud:

Sen. Hip.

Pind. Pyth. Od. 4. κώλ. ιγ. ἐπῳ.

χρὴ μαλακὰν χεῖρα προσ-
βάλλοντα τρώμαν ἕλκεος ἀμφιπολεῖν.

Oportet mollem manum adhibentem os ulceris tractare. Fruſtrà quippe excarnificatur æger, quando mitiori ingenio aliquid exſequi licet. Egregiè Vindicianus Archiatrorum Comes & Octavii Horatiani Magiſter in ſua ad Valentinianum Imperatorem Epiſtola: *Fidem noſtris Autoribus adhibentes, non credamus quibuscunq; Medicinis, nec vulnus vulneri ʃuperponendum putemus: ʃed ægris remedium porrigendum eʃʃe credamus, ut neq; gravibus tormentis, neq; intolerabili Medicinæ curatione crucientur.* Et quomodo iſta conveniunt cum Galeno, qui loco ſuprà memorato Fibulam uſu comparat cum Sutura admodum minima: quam valdè dolorificam nulla admittit ratio? Imò Vid. Vidius autor eſt, Fibulam minori deformitatis metu faciei vulneribus injici, quàm Suturam. Sed quod magis eſt, declinante cum imperio ſermone Romano, extra Medicum quoque uſum Fibula Suturam

Oct. Hor. Rei. Med. L. 4. ad Euseb. fil.

Chir. L. 4. Cap. 1.

ram ſignificat. Sic enim apud Cælium Apicium, adulatricis Medicinæ artificem & gulæ magiſtrũ, *Lumbuli conſuuntur*. Idemq́; apertiùs præcipit: *Farcies glires, & ſutos in tegulam poſitos mittes in furnũ*. De re culin. L. 7. C. 8. Quo ſenſu alibi dixit: *Porcellum præduratum implebis, fibulabis in ſportella, ferventi ollæ ſubmittes, cocto fibulas tolles*. L. 8. C. 9. & 7. His verò quid manifeſtius? Cupedinarii identidem noſtri quotidianis exemplis abundè ſatis oſtendunt, merum fuiſſe linum acu tractum, quo fartum ſtringebatur. Sed quid Latinos aut Græcos, quibus humanæ valetudinis cura incumbit, ultrà teſtor? Duris etiam aſſueti Remediis, qui jumentis manu auxiliantur, hîc ſeſe mitiores præbent. Sic enim Apsyrtus in Medicina Veterinaria, ubi de Caſtratione Equorum: L. 2. C. 98. ἐπιθήσεις πόρπακας λινᾶς, ἢ καννάβινας παρὰ ἑκάτερον δύο. *Impones duas utrinq́ Fibulas lineas, aut Cannabinas*. Idemque de Humana caſtratione ſentire videtur Brunus, dum jubet *Sui vulnus*. Chir. Mag. L. 2. C. 12. Rogerius in Herniæ Carnoſæ curatione clariùs: *Oſcheum ſuatur*. Chir C. 40. ὄσχεον *Græci*, ait Celſus, *Scrotum noſtri vocant*. L. 7. C. 18. Harum verò formam ac vetuſtatem declaravit Albucaſis de Cur. Ramicis cum vite: *Fige in vaſis acum, in qua ſit filum duplum*. &c. Chir. P. 2. Cap. 64. Deinde *Accipe acum, in qua ſit filum groſſum, factum licinium ex decem filis*. Tum de Mollificat. cutis Teſticul. *Aggrega duo labia cum Sutura*. Cap. 68. Et mox: *ſue tribus ſuturis, aut quatuor*. Rationem optimè attulit Celſus: *neq́ pau-* L. C. 7. 19.

cis, ne parum glutinentur, & longior fiat curatio: neq; multis, ne inflammationem augeant. Nec ab his discedit Ægineta de Leonide in Scroti laxatione: L.6.C.67. ῥαφαῖς ἐζύγε τὰ χείλη. *vulneris oras Suturis committebat.* Et Celsus ipse: *oræ scroti Suturis inter se committendæ.* Has autem eidem fuisse Fibulas patet, quando addit: *ubi fibulæ sunt, hæ incidendæ.* Cui opinioni adest Eros siue Trotula: *Rupturam inter anũ & vulvam tribus locis vel quatuor suimus.* Quòd Celsus autẽ Scroto Suturam Fibulæ titulo præscripserit, id cuiuis vulneri optimè convenit, Hippocratis imitatione; qui uno exemplo brevitatis studio quid agendum in memoriam revocat.

Loc. cit.

De Pass. Mul. C. 20

CAP. XIII.

CELSI doctrina Rationibus stabilitur: Aciæ Materia innotescit.

QVandoquidem igitur meliorum omnis ætatis Scriptorum hîc denso agmine à nobis stat consensus unanimis, quorum suffragiis tota lis dirimenda; si quis unius sequitur sententiam, nonne injuriam infert ceteris? Tantine adversa unius Guid. Cauliaci sententia, ut animum abducat à veritate, quæ in omnem partem sui semper eadem est? Absit credam eruditorum quemquam tam imbecillis ingenii, ut seriò ei aures præbuerit; sed, quod ingenuè profitentur qui-

dam, amici & animi gratiâ ingenio lusisse. Hi tamen affectui nunquam sic indulserunt, ut non veritatem in pectore foverint, quæ remoto verborum involucro facilè in lucē producetur. Enimverò, si Sutura, ejusq; pars ipsa Acia, ex aliorum sententia veteribus fuit metallica, quòd Fibula talis esset; eæ profectò ejusdem cum Fibula ordinis erunt: Fibulæ verò Chirurgicæ nullam esse cū metallo affinitatem, satis superq; monstratū hactenus. Deinde, si ipsorum etiam confessione eadē Suturę Fibulęq; Materia, quę est Acię, unde utraq; composita; jamq; Aciā olim fuisse Linū seu Filū intortū cū Celso plures omnesq; ferè Doctores unâ mēte sanciūt, rationi utiq; consonū erit, non magis Fibulam Chirurgorum, quàm Suturam fuisse Metallicam: quum oppositorum uno posito reliqua tollantur. Aciam verò omnem non fuisse ex metallo, vel hinc liquet, quòd necdum ab ullo sine Principii petitione ex Acia probatum fuerit, Celsi temporibus Suturam filo metallico confectam, sed lino sæpè, imò semper. Præstereà, quum Fibula Suturæ sit materiâ consimilis, nec ulla apud priscos melioris notæ Gręcos aut Latinos Medicos Sutura ex filo metallico imperetur; utraq; à metalli consortio æquè abest; neque Fibula Vulneraria & Sutura cum Acia erit metallica; sed Acia ratione usus, quem Celsus patefecit, de Lino intelligenda erit. Suturam enim, quæ acu & lino seu filo circumscribitur, ex

Acia

L.5.C.26. Acia molli optimam pronunciavit Autor sagacissimus. Neq; tamen in transversum agit iteratus toties Fibulę morsus. Siquidem & Linum mordere fassus ipse. Vt neque absurdum inde fuerit, Linum Fibulæ partem confecisse. Quam si ex metallo concinnandam is putasset, citiùs cutem ruptum iri, quàm illam nimis raram non continere, veritus fuisset. Imò ne Infibulatio quidem peracta si-
L.7.C.25. ne pręvia fili ope: quod metallicũ nõ fuisse indicat distincta Fibulę Comicæ mẽtio, cujus Materiã hîc repetere supervacuum est. Celsus igitur, ut suspicantur eruditissimi quidam viri, Fibulæ nomine nequaquam Glutinum intellexit. Hoc enim (quod
L.5.C.26. in Glutinatione Vulnerum exigit ille) nihil ex carne comprehendit, minusque venas, quod in Ra-
L.7.C.22. micis Curatione necessarium; quum extrema tantùm cute hæreat, corporique mitiùs insidat. Neq; cutem hîc transit acus: quum Glutinari, & Acu
L.7.C.9. trajici apud diligentissimum scriptorem diuersa sint disertissimis ipsius verbis: *Si Cartilago in eo quod incisum est eminet, excidenda est. Neq; enim aut glutinatur, aut acu trajicitur.* Glutinari itaque nihil
L.5.C.26. L.7.C.7. 16.&27. L.7.C.2. 48.&17. L.d.C.7. aliud est, quàm coire, ac uniri. Hoc autem Glutinantium Medicamentorum beneficio, atque in primis Emplastri specie, efficitur: à quibus distinctum omnino Glutinis usum Celsus tradidit. Laxiori tamen significatu idem Glutinare vulnus, tũ Suturæ, tum Fibulæ esse voluit. Sed nec Vinculum

Glu-

Glutino adhibitum, quemadmodū in Sutura & Fibula, unquam mordet, quandoquidē interjacent pittacia: eandemque ob causam parum refert, sitne Acia nimis torta; qualē in Sutura & Fibula unicè vitandam monet. Nec (qui Celsi metus) vehementer officit, aut cutem abrumpit: quoniam acus corpus non transit. Sed nec alia inter Fibulam & Glutinum proportio magis conspicua est, quàm hæc potissimùm, quòd Glutinū vulnus patiatur esse latius. Quæ tamen proprietas admodū communis. Nec sanè id contingit, quòd laxatis filis totum vulnus aperiatur, sed ob punctorum distantiam. Secus enim, quum Suturę ad majorem vulneris unionem quotidiè non solvantur, sed per aliquot dierum intervalla, à congesta tantisper conclusi puris copia & acrimonia per moram contracta, glutinatio tardior foret. Glutino quidem, ob communem uniendi rationem, Fibulæ similitudinem non denego. Celsi nihilominus aliam fuisse mentem, ex iis quæ passim dixi exploratissimum est. Quid plura?

εὐώνυμον ἐς δίκαν
τρία ἔπεα διαρκέσει.

Pind. Nem. Od. 7.

Honestam ad causam
tria verba sufficient.

CAP.

CAP. XIV.

De ACIA communis Doctorum ſententia recenſetur.

ACriori potiùs examine penſitanda nunc venit opinio, quam Eruditorum judicio ſuppreſſam è Guidonis cineribus excitavit nuper Alphonſus Nunnez ſummæ peritiæ Archiater, qui Acum, vel aliquod Metallicum, ACIÆ nomine intelligit. Eam initio quamvis non viderim, clariſs. tamen Gabrielis Naudæi indicio ab eruditis noſtri ſeculi viris ſatis ſpeciosè propugnatam accepi hoc potiſſimùm fundamẽto, quòd Aciam univerſæ diſquiſitionis argumentum ex conſequenti Metallicum efficiant. Etenim quoniam huius ſententię autores Fibulam cujuscunque generis, etiam Vulneribus dicatam, ætate Celſi ex metallo fabrefactam ſtatuunt; Suturam atque adeò Aciam ejusdem naturę fuiſſe arbitrantur, quòd vtraque non minus, quàm Fibula, ſit ex metallo. Cujus rationis momentum etſi minimè ignotum ex iis, quæ de priſcorum Fibula, maximeque de Vulneraria, ita perſpicuè dicta ſunt, ut ipſa etiam Acia abſque negotio inde ſatis innoteſcat: ad veritatis tamen notitiam, haud minori diligentiâ, quàm hactenus Fibula, perveſtiganda porrò erit Acia. De hac quidem nihil cogitaſſe accuratiùs Medicos Polyhiſtores, Mercurialem,

Ca-

Cagnatum, Talentonium cęterosq; hujus literaturę viros; imò nec ejus, pręter R. Stephanũ, ac Turnebũ, posteriores Etymographos distinctè meminisse, nulla mihi alia videtur causa, nisi quòd ipsá ut Artificibus notam, & appellatione Celso quidẽ cum paucis peculiarem, usu verò communẽ reliquis, ad disputationẽ vocare noluerint, Galenum imitati; qui judicat *de Nominibus neq; contendere honestum, neq; curiosum esse, sed præstare diversitatibus rerum insistere; in quibus si quid peccatur, ingens ægrotis damnum malumq; provenire.* Quod verò Fabritius ab Aquapendente pręter Tornęsii editionem cum Cæsareo, Ronsseo, & Hieronymo Rubeo, post Pantinum, apud Celsum pro ACIA legendum putaret *Acu*, quemadmodum suâ quoq; manu editioni adjecerat Rovillii, quę penes me est; id potiùs ab ingenio profectum, quàm ullius libri antiquioris vel calamò vel formis scripti adminiculo. Id quod cum Tagaultio Vessalium quoq; servatâ cõmuni lectione animadvertisse credo. Verisimile namque fuit librarium linguæ imperitiâ vocem sibi ignotam in faciliorem magisque familiarem mutasse. Nullum tamen emendationis in vetustis Codicibus M. SS. exstat vestigium: cujusmodi in vetustiori Florentino erasis prioribus literis non rarò deprehendi. Nihil ergò favet ei corrupta Celsi lectio, quam pristino sermonis vigori asserunt meliora volumina, in primis Magni Ducis Hetruriæ,

De Simpl. facul. L. 5. Cap. 5.

L. 5. C. 26.

Chir. Mag. L. 3. C. 8.

in D. Laurentii Bibliotheca Medicea Florentiæ repositum: in quo ut in reliquis omnibus ACIA legitur. Laurembergio tamen *Asia* quoque apud veteres occurrit. Nec fortassis multum à vero alienum erit, vocem hanc veteribus Romanis popularem ab elegantiori sermone distinctam, vel si mavis planè Italicam, confluentibus ex diversis locis in Vrbem multis inquinatè loquentibus per servos primitùs medentes irrepsisse, ac postmodum neglectâ ad Latinæ majestatem linguâ Volscâ, Sabinâ, Hetruscâ, ob singularem usum permansisse. Quo modo, quæ Apulejo Itala, nobis penitùs Latina sunt stirpium Synonyma: quòd, ipse cum Quintiliano forsan pleraque Italica, sive vulgaria, pro Romanis habuerit: inter quæ tamen idem Romana quædam nominatim recenset, quæ hodiè pro Latinis non agnoscuntur. Sic Varronis ætate Mediolanenses vitium in arboribus Traduces vocabant *Opulos*: Iugum verò in vineis, diversis nominibus omnibusque Latinis appellabatur: *Pertica* scilicet in Falerno; *Arundo* in Arpino; *Restes* in Brundisino; *Vites* in Mediolanensi. Annitendum quidem ut vox planè Romana videatur, non civitate donata: hujus tamen generis etiam hodiè apud castigatiores Latini sermonis scriptores non paucæ sunt; maximè verò in eorũ numero, quos postremæ inter antiquos ætatis deprehendimus. Ita Cælius Apicius: *Quum cocta fuerit,*

De Herb. vir. C. 2. 3. 5. 7. 28.

Inst. Or. L. 1. C 6.

Rei Rust. L. 1. C. 8. & 77.

De re cul. L. 6. C 2. & 5.

fuerit, savano calido involves gruem. Item: *Anserem elixum ferventem savano mundo exsiccabis.* Cujus mentem nemo assequetur, nisi Hispanicæ linguæ peritus, quâ *Savana* linteum aut mappam denotat. Hispanorũ verò est V pro B. Alii namq; Latinorum *Sabanum* protulerunt. Quâ ratione Theodorus Priscianus de dolore Colico, & Iliaco: *Si adhuc doloris molestia perseveraverit, phlebotomũ adhibeo, perseverando tamen fricationibus, vel sabanis calidis.* Inde Caroli Avantii viri pariter ingeniosi atque eruditi non levis mihi visa est conjectura, Hispaniam fuisse Apicii patriam; unde liber ejus facilè transvehi potuit in Megalonam insulã, ubi principio repertum ferunt. Scio equidem hoc etiam nomen posterioribus Græcis aliquando usurpatum, sed ex alieno fonte, quemadmodum Romanę civitatis alia, quorum mox quædam exempla producentur. Adeo invaluit autem in nationibus vocabulorum cõmutatio, ut apud Medicos Italos linguâ calamoque Latiali non prorsùs incultos nihil voce *Petia* hodiè vulgarius. Celsus tamen *Linteolum*, & *Panniculum* dixit. Qualiter apud Riolanum sermonis Gallici idiotismo Sutura peletariorũ, quę Guidoni Cauliacẽsi, & Gerardo Cremonensi Albucasis interpreti pellipariorũ est; quos Plautus pelliones nominavit. Quin etiam plebeios elegãtiori Romanorũ sermoni Latino vulgarem olim permiscuisse, è Ciceronis Bruto liquidũ

Cap. 5.

L. 2 C. 9.

L. 2. C. 33. L. 6. C. 18. Met. Par. Sect. 4. C. 10.

Menæc. Act. 2 Sc. 3.

Var. de Ling. Lat. L.7. eſt. *Qui ſi nonnunquam offendunt, non eſt mirum: Etenim illi qui primi nomina impoſuerunt rebus, forſitan in quibusdam ſunt lapſi.* Abſit itaque læſæ Latinitatis reus agatur hoc nomine Celſus; quandoquidem nec alienis abſtinuit ipſe Hippocrates, cui

L.1. de Morb. libuit cum Remedio Scythis familiari Affectionis quoque nomenclaturam Græcâ urbanitate inſigrire, quando diuturnam in Articulos fluxionem γίδμα nominat, quemadmodum benè ad Hollerii

In Enar. L.1. C.63. Praxin notavit Duretus: etiãſi Hippocratis autori-

De Morb. Intern. Sect.5. Aph.21. tate Heſychio νόσος περὶ γεννητικὰ μόρια; & cum Galeno interprete Hippocratis optimo diuturna huic ipſi circa Articulos affectio. Nimirum, Hippocrates nomina quædam aliquo modo propria ſibi fecit, vel transferens à conſuetudine, vel figuram accommodans aliam; ut in Expoſitione obſoletarum Hippocratis Vocum monuit Galenus, Præceptorem in hoc in:itatus non ſine Sectatorum

De Alim. fac. L.2. C. 20. exemplo, quando verè ! atina in Græciam intulit, ut dũ Mala Armeniaca τρεκόκκια vocat; quę clariùs

L.1. C.165. Dioſcorides Ῥωμαῖοι πραικόκια. *Latinè Præcocia* dixit, vel quod Saraceno placuit *Præcoqua*. Ita Paulo Æ-

L.7. C.4. ginetæ φοῦσκα, *Pcſca*, ſive *Puſca* Octavii Horatiani, vel fccundùm eruditiores Theodori Priſciani,

L.1. C.35. ſcriptione ῥοῦτη, *Ruta*: ne plura memorem. At ſine notabili ſermonis prodigio, ob literarum Mutarum ac Liquidarum permutationem orationis harmoniæ familiarem. Sed Romana etiam ſeu

merè

merè Latina à Græcis assumta, imò à peregrinis. Vnde Acia Titinnii Comici apud Non. Marcellũ in voce PHRYGIA VESTIS, Angeli Monosinii sententiâ iis non injuriâ jungitur nominibus, quæ veteribus Hetruscis debentur. Vocem hanc Italis adhuc Latinisque antiquioribuscommunem in Dictionariis Italicis Venutus exponit *Filo*; Ioan. Castronus in vetere M. S. il *Refe*; & post ipsum Galesinus, aliique Nomenclatores *Refe dell' acce*, *ò dell'aggugia*, item *Filo dell'Aco*; nostrâ ætate in Flaminia valet *Filo torto*. Nec Venetis ignota est *AZZa*, quam vicini agrestes appellant *Reue*, voce non multum dissonâ Danicæ *Reeb*, quæ restim notat. Angelus Monosinius *Lino, Stoppo, Capecchio, ò canapa filata* reddit: dissyllabum ait Pergaminus, idemq; esse quod *Mataßa*; quę vulgo in Gallia Cisalpina *Bisto* nominatur, Insubribus *Accia*. Verùm Boccacio hæc potiùs est fili congeries, quàm filum ipsum; *una mataZZa d'accia*; quemadmodũ Iustiniano Imperatori, cui melior Iurisconsultorũ pars adhæret, *Mataxa* (seu ut maluerunt inter posteriores Græcos Actuarius, Aetius, & Myrepsus Μέταξα) Lanæ, seu Lini, cum Lucilio apud Festum; quam Theodori Prisciani Scholiastes sericum exponit. Metaxa quippe, veluti post Adr. Turnebum notauit ad Festum Ios. Scaliger, est σειρὰ, Linea serici; non tamen cujusuis, sed rudis, nondum in fila torti, & experti cortinam, veluti Pandul-

Labyrint. (margin, beside "Verùm Boccacio")

Adv. L. 20. Cap. 3. (margin, beside "Metaxa quippe")

Archit. L. 7 C. 3. Pandulpho Pratejo, & Philandro ad Vitruvium placuit. Turnebus tamen bolidis funiculum intelligit apud Lucilium. Sed ista populo relinquenda; qui, ut probè Varro, in sua potestate, singuli in illius. Eruditiores si consulis: Brasavolus in Galeni Indice Aciæ vocabulo innuit ῥάμμα, quod ipsi *Filum* est. Neq; aliter in Definitionibus Medicis Ioannes Gorræus, aut in Oeconomia Hippocratica Foesius. Quod Peccetio similiter placuit. De quo suo loco aptiùs. At quoniam *vetus nomen investigandum per magnum otium*, cujus hîc non licet esse prodigis: cum Galeno *de Nominibus omnibus illud in universum pronuncio, nihil eruditum in medium adduci posse. Sed ab aliis res discenda est, cui nomen illi indiderunt.* Quod summâ ingenii ope dum nititur doctissimus Adr. Turnebus, ῥάμμα è Lexico veteri Latino-Greco *Aciā* exponens verbum hoc à Celso usurpatum notat. Quis verò ejus fuerit repertor, nolo multum esse solicitus. Nec valdè ad rem. Celsum non fuisse verisimile est, qui, Fabio teste, ab oratore verba fingi noluit: jamq; longè ante ipsum eo usum fuisse Titinnium palam est. Quod non inconsultò retinuit ille, dignus quem scisse omnia credamus. *Propriis enim verbis*, ut benè Fabius, *dignitatem dat Antiquitas. Namq; & sanctiorem & magis admirabilem faciunt orationem, quibus non quilibet fuerat usurus.* Imò etiamsi *totus propè mutatus est sermo: quædam tamen adhuc*

De Ling. La. L. 8.

Chir. L. 2. C. 7.

De Alim. facult. L. 2. Cap. 19.

De Sanit. ad Thras. C. 32.

Adv. L. 17 C. 21. & L. 27. C. 10.

Inst. Ora. L. 8. C. 3.

Id. L. 12. C. 11.

L. 8. C. 3.

adhuc vetera vetustate ipsâ gratiùs nitent, quædam etiam necessariò interim sumuntur. Sed ita demum, si non appareat affectatio. Quandoquidem igitur, ex Quintiliani mẽte, verba frequẽter ab Autoribus jus sumunt, præcipuè Medicis hîc fides adhibenda; è quorum numero Bartholomæus Castellus, Ioannis Bernardi Feliciani versionem secutus, in Lexico Medico ait: *ACIA Hippocrati Filum per foramen acus trajectum, quo vel partes corporis dissectas inter se committere, vel caput fasciæ subjectis partibus assuere consuevimus.* Etsi verò mirandus Senex non Aciam, sed ῥάμμα appellat; ῥάμμα tamẽ Aciæ vocabulo in Veteri Glossario Græco-Latino explicatur. Distinctiùs in Hippocratem, interprete Feliciano, Galenus Aciam nominat illud, *quod unà cum acu trajicitur, siue linum id sit, siue lana, siue quippiam aliud.* Id verò Filum propriè est, quod ex lino lanaúe trahendo ducitur. Vnde & Filum Varroni *Linea* vocatur. Staminis nomine proposuit Scribon. Largus, quando glomum staminis albi commendat. Nec diversum sentire videtur Varro, dum *Stamen* deducit *à Stando, quòd costat omne in tela velamentum*: ut verè improbârit Ioannes Passeratius vulgarem Lexicographorum glossã, qui illud fili materiã putârunt. Fallopius magni judicii Medicus & Chirurgus dum ab his discifcere noluit, *Materia*, inquit, *quâ conficimus Fibulas, vel Suturas, est filum. Acia vocatur à Cel-*

Inst. Or. L. 8. C. 3.

Comm. 2. T. 7. de Off. Med.

L. d. T. 103.

De re rust. L. 1. C. 13.

Comp 142.

De Ling. Lat. L. 4.

De Vuln. Simpl. C. 7.

Chir. L. 2. C. 10. à *Celso*. Eodemque sensu Peccetius Fibulæ instrumentis Filum annumerat. Ex Acia serica porrò vincula fieri tradit Vessalius. Aciam quoque procul dubio filum Fabius Pacius affirmat. Neq; ullus in medio etiam populo, cujus hîc insignis autoritas, quacunque etiam interpretatione putârit scio Aciam Italis filum quoduis notare metallicum. Hi enim ipsi ut Latini circumscriptione dicunt, *Filo di rame*, *di ferro*, *d'argento*, *d'oro*; quemadmodum, monente Salmasio, Eustathius Σύρμα ex suorum temporum cōsuetudine ἀργύρεον μίτον interpretatur; & Fortunatus ejusdem indicio *Cataclistica fila* intellexit aurea: quæ apud Iul. Capitolinum de subtemine aureo prolata rectè judicat Salmasius. Discriminis evidentiam sermonis Italici usu verè ostendit Bonomius Medicus Venet. Lib. de Diæta; ubi ad Vrinæ difficultatem instrumentum proponit factum ex filo argenteo, quod aciā crassitie adæquat. Aciam itaque ex re molli filum omnes ferme statuerunt alicujus nominis Chirurgiæ Professores, ceteriq; primæ classis Medici: à quibus paucissimi, Guidonis Cauliaci exemplo, non tam naturæ ratione quàm rei novitate inducti, metalli delectu in peculiarem sententiam abierunt: licet ipse in periculis communiorem & probabiliorem viam sequi jubeat.

Marginal notes: Chir. L. 2. C. 10. — Chir. Mag. L. 3. C. 8. — Comm. Met. Med. L. 3. C. 4. — Not. in Fl. Vop. Aur. & Tertul. de Pall. — Not. Tert. — C. 4. — Chir. Mag. Tr. 3. Doct. 2. C. 1.

CAP.

CAP. XV.

ALPHONSI NVNNEZ, & nova Aliorum de Acia opinio examinatur.

CAuliaci opinionem post Clarissimum Nunnezium tutatus vir insigni doctrinâ & eloquentiâ eximius, Fibulæ Materiam & Figuram plenè satis exposuit, quòd eam lucis plurimum Aciç allaturam existimaret. Ac Fibulam quidem tradit priscis Vinculum fuisse Metallicum, quo res sejunctæ nectebantur & stringebantur, eamque formç multiplicis. Talem verò Mechanicam esse, jam satis constare arbitror: quç nullâ certitudinis evidentiâ ejus generis Vulnerariam infert; quum convenientia non in Materia, sed in Vsu, consistat. Quòd si vestiarius fortè usus Metallum volet, an idcircò idem vulnerarius? Quç enim carnis ferro diductç ad chlamydis laxatç, aut balthei soluti gravitatem proportio? Et quid ad rem quòd *VINCVLVM INIECTVM*, quũ idem sit Galeni sermo de Fascia? Neq; enim lino quidquã aptiùs devincit siue deligat, aut adstringit, ut æquivalentibus Celsi verbis utar: qui loco aliquoties adducto, veluti Galenus breviter *Vinculum ex duobus initiis circumdatum*, sic etiam constituit *Vinculum ex duobus linis acu trajectis, quorum singulorum capitibus diversæ partes adstringuntur*. Vincturam vocat idem, non Iuncturam, ut habet post M. S.

Com. 2. T. 1. Hipp. de Offic. Med. L. 7. C. 14. 21. 22.

Met. Med. L. 5. C. 4.

L. 7. C. 4. L. 8. C. 8. 10 22.

X Ambro-

Ambrosianum textus vulgaris; quem præter Ioa. Caji & Pauli Aicardi animadversiones veteris codicis Florentini autoritate sic emendari jubet sermo de Ligatura institutus: quod Variis Celsi lectionibus, Deo favente, oportuniùs me aliquando declaraturum spero. Confirmat Varro, qui ait, *quòd Corona vinculum capitis, & ipsá à vinctura dicitur*. Hinc venustè Tibullus:

De Ling. Lat. L. 4.

L. 2. Eleg. 5

— é veste sacris tendent umbracula sertis
Vincta, coronatus stabit & ipse calix.

De laud. Stil. L. 1. v. 87.

Et Claudianus:

roseis evincta coronis.

In quem modum scitè Nicolaus Reusnerus:

Vincta caput sertis, & ver amplexa maritum,
Nuda per herbosos FLORA jocatur agros.

Aen. 5. v 102.

Sed nec vincula semper ex metallo facta, significavit Maro, quando *linea* dixit. Vnde nec abs re Tortellius Linum denominatum scribit ab antiquo Græco *Lineo*, quod est detineo: quanquam veriùs fortassis à λινόω *lino vincio*; quemadmodum Iul. Scaligeri judicio à ligando *Licium*. Columellæ quoque *Salix & genista palmitibus idonea præbent vincula*. Quomodo de vite Varro, *discat pendere in palmam, aut funiculo, aut vinctu: quod antiqui vocabant Cestum*. Quâ veritate adacti veteres quoque Etymologici, quantumvis Barbari, Vinculum exponunt Ligamen. Quod etiam probavit Passeratius harum literarum peritus apprimè: ut

De Caus. Ling. Lat. I 1. . 11

L. 7. C. 14.

Rei rust. L. 1. C. 8.

non

non malè apud Galenum de Administrat. Anatomica *Laquei* voce usus fuerit Andernacus. Porrò, utramque (Suturam, & Fibulam) optimam ex Acia quando statuit Celsus, quomodo Acia inde probetur Metallica, judicent periti. Etsi enim, tacentibus hoc ipsum, quotquot inspexi, Lexicographis, post Georgium Agricolam, virū P. Ciacconii judicio doctum & diligentem, cum Ios. Scaligero in Festum, & Cornelii Severi Ætnam, post Senecæ ac Pomponii Lęti indicia Autori suo à Fulvio Vrsino dignè restitutam, cum Iano Cornario in Aetii versione, cum Andrea Cęsalpino, Iul. Cęs. Claudino in Append. de Ingressu ad Infirmos, & Cl. Salmasio, Viris clarissimis, ultrò fatear, quòd priscis Latinis, atque in primis Plinio, ACIES sit idem quod Iulio Polluci Στόμωμα, hoc est, Chalybs à Chalybibus primis ejus inventoribus, seu ferrum igne fusionis vehementissimo depuratū, ad argenti albedinem maximè accedens; quod in Excerptis ex vet. Lex. Græcolatino *Ferrum durum* explicatur, veluti apud Papiam *Aciare* ferrum durissimum; ut verè Gualtherus στόμωμα Pollucis reddiderit *Acies*; παρὰ τὸ στομῶσαι, quod Ver. Gloss. est *aciē indurare*; ut στομοῦν apud Pollucem Gualthero *aciem inducere*, quamuis Onomastes disertè χαλύβδιον στόμωμα nominet, quod Interpres *Chalybeum Aciale* dixit; vel quæ, Magio judice ob nominis proprii indigentiam, Plinii verba, *è nucleo ferri excocto in-*

L. 8. C. 4.

L. 5. C. 26.

De Foss. Lib. 8.

Ep. 79.

Tetr. 1. Ser. 2. C. 59.

Nat. Hist. L. 34. C. 14.

durata acies, quę ab invicta duritie Hesiodo Ἀδάμας dicitur: nullâ tamē lege inde Acia derivatur. Nec vocibus à Latina detortis hanc de Acia conjecturam Galli, Itali, & Hispani suo sermone multum stabiliunt. Quid enim ad Metallicam Aciæ fabricam ultra confert Itala vox *Aciaio*, quæ Latinis Chalybs, utut Bonaventura Vulcanius in Glossario Latino-Græco Æs interpretetur, quàm τὸ ῥάμμα: cujus denominatione tamen filum nemo ęneum velit inferre, quòd *Rame* Italis Æs denotet? Filum sanè mollis materię indicat lepidissimus Aristophanes, quando ἐῤῥαμμένους πώγωνας sequiori sexui adsignat; quas Andreas Divus Iustinopolitanus *Sutas barbas* exponit: cujus operę capillamēta hodiè Gallis consueta, quę galericuli verè sutiles formam annosque impunè mentientes; quod ejusmodi barbitio in alienam plerunq; perniciem excogitato vix concessum. Quidnî pari, ne dicam, potiori jure, Acia ab Thuscorum *Accia*? Verū ne testimonia de trivio cumulare videar: quando res verè cum animis reputanda, si vox hęc Latinę ceu vetustiori & reliquarum linguarum exoticarū matrici, non aliter quàm Acus, originem debebit, quidnî ACIA apud priscos Latinos sine Romanę augustię nota eodem sensu fuerit usurpata, quo Italis hodiè *Accia*, non secùs quàm *Cyma*, apud Catonem, Celsum, Apul. rei Herbarię scriptorem, & hujus apud alios familię innumeras: cujus-

Contion.

De re rus. C.156.

L.2. C.21

cujusmodi plurima ſuis nominibus in vulgo ſunt? Quam Denominationis affinitatem ratione, Formæ & communis Vſus ſicut filo intorto nullus probè doctus negaverit; ita eam credo ipſi concedet Materiam, quæ & laborantis valetudini & operantis Medici dexteritati fuerit convenientiſſima: Linum puta, Lanam, ex qua filum validius (De Adm. An. l.8.C.4.) Galeni monitu, vel ſericum. Ceterùm, & rarior ea Aciei conditio, quòd ſoli ferro ſubjiciatur. Frequentiùs enim cujuscunq; rei Acumen ſignificat, quod pungat, aut ſecet: ut rectè Agricola in rerum Metallicarum Interpretatione Aciem ſuâ linguâ verterit *Scherf.* Ita Celſus *Acies ferramenti* de (l.8.C.1.) Modiolo. Acies etiam acumen acus exponitur in Vocabulario Servii M. S. apud Canonicos Regulares S. Ioannis in Viridario Patavii. Hinc venu- (Nat. Hiſt. L.8.C.16.) ſtâ traductione Plinio *Vnguium Acies*, & Ammiano Marcellino *Gallus diſtinctâ dentium acie ſtri-* (L.14.) *dens*, id eſt, ſerie ſive ordine, qui Græcis Στοῖχοι; qualiter etiam Crocodilus ordine dentium pectinato: unde Scyllæ Homericæ τρίστιχοι ὀδόντες: (Od. μ. v. 91) & apud Ariſtotelem, ἐν Ἰνδοῖς τὸ θήριον, ᾧ ὄνομα εἶναι μαντιχώραν, τοῦτ' ἔχειν ἐπ' ἀμφότερα φησὶ τριστοίχους τοὺς ὀδόντας. (Hiſt. An. L.2.C.1.) *Apud Indos bellua gignitur, cui nomen Mantichoræ, quod habere dentes triplici utrinq; dicunt ordine.* Plinius eodem ſenſu, quanquam ad Philoſophi verba paulò liberiùs, Cteſię autoritate prodit *Mantichoram* (Nat. Hiſt. L.8.C.21.) *triplici dentium ordine pectinatim coeuntium.* Tantundem

tundem erit, ſi de acumine intelligi malis: quem-
L. cit. C. 30 De Abſt. admodum is ipſe de Crocuta; ſiue Corocotta, ut
Carn. L. 3. in melioribus libris; quam Porphyrius putat Hyænam eſſe Indicam: *Acies ei perpetua in utraq; parte oris, nullis gingivis dente continuo*. Vtroque enim modo ſenſus erit integer. Acies quippe Vegetio exercitus eſt cuneiformis binario cujuslibet ordinis auctiori in ſpeciem acuminatam excurrens,
Strat. 8. vel acumine ferri armatus. Ἀκία pariter Mauritio Aciem ſignificat: quod in Gloſsis Græco-Barbaris etiam Ἀκα legitur. Iſidorus in Gloſſis Alam dixit: alii Manipulũ, ſiue Decuriã. Ita Anonymus Leoni
Conſt. 3. concors: Λόχος, ϗ στίχος, ϗ ἀκία, ϗ κοντουβέρνιον, ταυτόν ἐστι. Rhetorum colores tranſeo, quibus nihil frequentius, quàm ingenii, mentis, oculi, linguæ, orationis, acies. Quam neque poſt M. Tullium foro adjicere veritus eſt, in Panegyri pro Scholarum reſtau-
Var. Ep. 43 ratione Eumenius. Franc. Petrarcha etiam, pro ſuo genio in Poeſin proniore, Convivarum, & Mor-
Æn. 10. borum aciem dixit. Virgilio *Acies Vulcania* eſt ignis efficacia, veluti Vulcani exercitus. Acie pa-
Æn. 21. riter videtur Maro oculos notaſſe:

—— *Huc atq; huc acies circumtulit.*

Pan. in Mal. Th. coſ. v. 106. Claudianus itidem:

Sitne color proprius rerum, luciſq; repulſa
Eludant aciem.

Hinc *Acies* meritò apud Cledonium ac Diome-
Lib. 1. dem Grammaticos antiquos, magno rei literariæ bono

bono cum aliis ab eruditiſſimo Helia Putſchio ſimul in lucem productos, inter Homonyma reponitur, ut oculorum, & exercitus. Vtrumque vocis modum venuſtè Comicorum feſtiviſſimus ſic uſurpavit: *Splendor clypei oculorum perſtringat aciē in acie hoſtibus.* Celſus tamen *Aciem* oculi uſurpapavit pro ipſa videndi facultate: quam Ciceronis more ſeparatim *Acrem*, & *Hebetem* ponit. Apulejus etiam ad Oculorum Aciem deponendam hoc Remedium adfert: *Herbæ Centaurii minoris ſucco oculi inuncti aciem extenuant, & ſanantur adjecto etiam melle. Eodem modo proficit caligantibus oculis, ita ut claritas reſtituatur.* Eleganter Seneca: *obit cælum acies noſtra.* Et diſtinctiùs: *Paulum titubat acies: faciliùs adverſus illam animum, quàm oculos attollo.* Quâ locutionis ratione τὰς ὄψεις apud Hippocratem affectatiùs, quàm ad autoris mētem, Fœſius *videndi aciem* reddidit, quum & Athenæo ὄψις Oculus, quem à venis ſtringi compertum eſt. Et ſi vel maximè libeat Aciæ appellationem ab Acie deducere: ea nihilominus Notatio largior Notato nihil affirmatè concludit. Rectè namque dixeris: Aciam non eſſe ferream, ſi Acies non eſt ferrum: verſâ vice, nequicquam; quandoquidem Acies non eſt æqualis Aciæ, ſed latiùs ſeſe diffundit. Nec valido ſatis fundamēto, quod putant quidam, ex Feſto & Iſidori Gloſſis Aciæ vis metallica efficitur; ubi *Acieres*, vel *Aceries*, ſiue *Acieres*, veluti

Plaut. Mil. Sc. 1. Act. 1

l. 7. C. 7.

De re herb. C. 36.

Ep. 89.

De Tranq. an. C. 1.

De Loc. in hom.

ti

Adv. L. 27. C. 10. ti post Turnebum adnotavit ad Festum Iosephus Scaliger, Ἀξίνη ἱεροφάντου Lexico veteri, *Sacerdotum securis ænea in sacrificiis,* interprete Lubino in Antiquario; quæ Hesychio δίστομος πέλεκυς, *anceps securis*. Vtrumq; enim mendosum opinatur ingeniosissimus Barthius, qui substituit *Aire*, *Aires*. Nec Adv. L. 3. C. 3. infeliciter. Αἰρὰ namque ἀξίνη apud Hesychium: qualiter etiam clar. Balthasar Bonifacius suâ in Martialē ad eruditiss. Carolum Avantium Dissertatione indicat, quòd *Æra* Græcis fuerit Bipennis, aut Securis: ut nihil dicā, etiamsi vera forent, nimis tamen hæc esse accersitā, & nimis coacta. Parum etiam huc facit, quòd *Aciarium* Glossis στόμωμα; quū & Glossario Veteri ῥαφιδοθήκη hoc nomine intelligatur, ubi Acus reponuntur; jamq; vir optimus Nicol. Peirescius Nomenclatori probato esse *Acuū thecam* per literas monuerit. Adde, posterioribus tantùm Latinis Aciarium significare ferrum durissimum. Prisci verò sermonis usus nobis controversus est. Nec sanè Turnebus Criticorum nemini se-Adv. L. 17 C. 21. cundus Aciæ Materiam expressit Ferrum: sed cum Gloss. in phrygionis instrumento *Filum* docet *Aciculæ*; quæ non Aciæ Diminutivum, verùm ex communi Grammaticorum sententia, non quidem significatione, sed formatione, ab Acu ὑποκοριστικῶς appellationem traxit: *Accela* pariter priscis Glossis; & *Acuciator*, idem quod Græcis Ἀκουντής, *Cotiarius*, observatione clar. Ι. Laurembergii. Ita

&

& Acus nomen ab Attico verbo Ἀκέσασθαι *ſarcire*, nõ adeò forſan ineptè, quàm longinquè petitum cenſebitur à Feſto; aut ſi malis cum Nicolao Perotto ab Acumine, vel quod Hugutioni placuit ab Acuo; quum tota ſit veluti acumen. *Acuere* verò Feſtus derivari prodidit ab ἀκόνη, quam Latinè dicimus *Cotem*, utut in Onomaſtico Latino-Græco apud Bonaventuram Vulcanium *Aciem* denotet. Mihi potiùs videtur deſcendere ab Ἀκὶς, quod Latinis eſt *Acies*, ſive *acumen*; quandoquidem è pluribus Notationibus ea Logicis potior habetur, quæ ſervatis principalioribus literis rei naturæ propior eſt. Is verò Linguarum conſenſus omnium optimus, in quo Formæ Materia, nimirum literæ ſyllabæq; ſignificationi, reſpondet. At parum firma argumenti vis à Notatione verbi, quod cum re ipſa dictionis menſura non reciprocatur. Rectè Apulejus: *An quicquam ſtultius, quàm ex nominum proprietate vim ſimilem rerum conjectari?* Neq; aliud ex Turnebo colligitur, quàm Filum acumine ſeu acu munitũ, utcunq; Acia ab Acie nomen habeat: quâ ratione à Celſo *in acu filum*, & *acus lina ducens* ad medendum exigitur. At non omnium verborũ poſſe dici cauſas præmonuit Varro. Addo, quòd Titinnius apud Non. Marcell. *in voce PHRYGIA Veſtis* Acus Aciasque ſeparatim recenſeat, haut aliter quàm apud Iul. Pollucem diſtincta reperiuntur, ῥάμμα, ῥαφὶς, λίνον: *Licium, Acus, Filum.*

Apolog.

De Ling. Lat. C. 6.

Mirum autem quid his velit Phrynichus in Ecloga
Pag. 14. Dictionum Atticarum: ἡ ῥαφὶς τί ἐστιν, ὀυκ ἄν τις γνοίη. Ῥαφὶς *quid sit, nemo intelliget*: nisi fortè ad Atticismũ respexerit. Enimverò Ῥαφὶς & ῥαπὶς, item ῥαφεῖον, à ῥάπτω Glossa vertit *Rapium*, id est, Acus, quâ suitur; ut verè pro *Rapilum* Salmasius emendavit. Acus nempe Phrygionum trahebat filum ex serico & auro: quod etiam hodiè usu venit. Ac quantumvis phrygionum operis filum ex auro subtilissimũ duceretur, ferrei tamen usus quum iis nec elegantiæ nec pretii gratiam adderet, nulla vel admodum obscura ejus apud veteres nobis indicia sunt, nisi quatenus aliis forsan rebus mechanicis adhibitum fuit. Alterutrum certè subtile admodum continendis vulnerum oris sine evidenti doloris molestia vix conferre potuit. Imò, etiamsi quodvis Metallum facili negotio in fila ducatur, nunquid inde certiori privilegio Aciæ nomen sibi adsciscet, quàm Sericum, quod phrygiones non minori mole, sed majori sæpiùs, intexunt? Qui si auro quondam mero in stamina diducto sæpiùs
Aurelian. usi, quando libra auri, ut est apud Fl. Vopiscum, libra Serici fuit; ut jure Tiberius Imp. edixerit,
Dio Hist. ne quis vir veste sericâ uteretur, quum sericum
Ro. L. 57. esset textura barbaricę luxuriæ, ab iisque ad luxum
& 43. mulierum nobilium invecta: id certè magis ad textrinam, quàm Chirurgiam spectat. Nec aliud hinc statuere licebit, quàm ejusmodi filum iis fuisse

ſe commodum, qui Phrygum inventione veſtes acu, non pectine, pingebant, ſiue ex auro variis rerum figuris elaborabant. Quod Στημων nominatim Græcis dictum H. Steph. ex Euſtathio diverſum oſtendit ab eo, quod Hippocrati Ῥάμμα eſt. Si quis verò Aciam propriiſſimè ferream eſſe, ſolaque ſimilitudine auream, contenderit pertinaciùs: talem quoque fatebor dari poſſe Aciam, non minùs quàm filum lineum, etiamſi commoditas populis Orientalibus xylinum oſtenderit. Nemo tamen eadem ratione Aciam mihi negabit ſericã, qui vel leviter inſpexit ſtupendas ejusmodi artificum operas, &

picturatas auri ſubtemine veſtes.

Quum enim Aciæ vocabulum hîc non fuerit propriiſsimè acceptum, ſed æquivocum; qualia ad omnes Differentias ſe habent æqualiter: non minori prærogativâ ex lino Acia fiet, quàm ex acie, vel ære; quandoquidem filum indidem perficitur; nec minori licentiâ Medicus ſibi arrogabit ſericam aut lineam ſuo inſtituto aptam, quàm alius opifex auream, vel ferream. Materia namque diſcernitur uſu & fine, qui cuivis artifici peculiaris. Quidnî igitur Acia quoq; ex quavis materie filum erit? Rem ita ſeſe habere, clarè monſtrat, quisquis ille fuerit, qui poſtremâ Bonaventuræ Vulcanii curâ Philoxeni Gloſſario Græco-Latino, & Benedicto Floriacenſi additus, *Aciam, Licium,*

Stamen, sub titulo περὶ ἐρίων locavit. Vidit idipsum Ioseph. Scaliger, qui ad hoc in Moreto Virgilii, aut quicunq; ejus fuerit autor:

producit acu stupas humore carentes.

Acus nomine, vel, ut apud C. Celsum legitur, & in veteri Glossario, Aciæ nomine intelligitur, quidquid ex lino, aut lana, aut stupa, similibusúe carpebatur, ut linamenta, καὶ μοτάρια καὶ τιλτὰ *Chirurgorum*. Viro tamen magno assentiri nequeo, dùm Acum putat Aciam esse. Verba enim Poetæ ita sunt clara, ut vix in hunc sensum detorqueri valeant. Quid enim vulgarius, quàm demto lucernæ fungo ellychnium oleo destitutum, ut protinùs ardeat, acu seu volsellâ produci? Et quis vel mediocriter in Celso versatus non advertit *Linamentū* siue lemni-

L.2.C.11. Cap 9.28. niscum ipsiusmet ab Acia seu filo prorsus esse di-
L.4.C.20. L.7.C.4. versum, nec multum à lucernæ funiculo, aut Ca-
De re rust. C.157. tonis Turunda discrepare. Accedit his omnibus,
Gal. de usu Partium quòd *Nomina nonnunquam non ab ipsa rei Substan-*
L.8.C.4. *tia, sed ab Accidentibus quibusdam imponantur.*
Quintil. Inst. Orat. Consuetudo autem certissima loquendi magistra:
L.1.C.6. utendumq; planè sermone ut numo, cui publica forma est. Quòd verò Nonio Marcello *FILVM sit ducta res quæq; ad tenuitatem*; adecq; Genus, ut referunt alii, ad lineum, laneum, sericum, xylinum, aureum, argenteum, ferreum, plumbeum, nulla sanè subest ratio, cur Acia sit magis metallica, quàm linea; quum Genus sit indifferens ad

suas

ſuas ſpecies ſingulari Differentiâ limitatas. An vulgari, ut ajunt, filo propterea diſſimilis Acia quòd Linũ bellè Filũ eſt Celſo, qui ſeorſum uſus Aciæ vocabulo? Profectò, ſi res omnino ad judicii limam redigenda; Celſo extra artis præcepta nunquam loquenti duo ſunt Fili diſcrimina, ſcopo quidem & formâ exteriore diſtincta, materiâ neutiquam; adeoq; rectiùs Diverſa, quàm Oppoſita; videlicet, Linum, & Acia. Prius vulgo eſt ſimplex ac tenue, Græcis λίνον, quod Grammatici à λὶς, *lævis*, ducunt, ſiue id è contuſis maceratisq; herbis fuerit, ſiue è carpta fruticum lanugine, quemadmodum Plinio viſum: unde, nî fallor, emendatus, à Salmaſio Criticorum noſtrorum corypheo Tertullianus: *& arbuſta veſtiunt, & lini herbida*. Alterum ex lino duplicato moderatè contortum Tagliacotio *Funiculus* appellatur. Acia itaq; à filo lineo quoad Materiam nihil eſt diverſa. Forſan nec interdum Formâ, ſi penitiùs conſiderentur loco jam indicato verba Plinii, quo autore in thorace Amaſis Ægyptii quondam Regis in Rhodiorum inſula oſtendebatur in templo Minervæ CCCLXV filis ſingula fila conſtare. Cui nõ diſsimilis apud Sil. Italicũ thorax

L.7.C.14. & 21.
L.7 C.9. & 28.
Nat. Hiſt. L.19.C.1.
De Pall.
Chir. curt. Icon.7.
L. 9.

Multiplicis lini.

Quem inter alia donaria Cyrenas à Rege miſſum Herodotus jure appellat θώρακα λίνεον ἀξιοθέητον, *thoracem lineum ſpectaculo dignum*: Stamina nominavit

L. 2.

vit C. Plinius ejusmodi fila in Lini historia, ubi de plagis mentionem habet: *singula earum stamina centeno quinquageno filo constare vidimus*. Filum igitur è plurimis hîc filis contortum ab Aciæ forma parum discrepat; etiamsi hanc alii à Lino differentiam adsignent. Nec tamen ignoro, Linum alicubi M. Tullio, non secùs atque Celso passim, filum esse tortum, quando Linum incidere vulgatâ phrasi est solvere tabellas; quæ nequicquã lino simplici arctabantur. Quod clarissimè de-

Lib. 8. monstrat Q. Curtius, ubi Parmenio vinculum epi-

Inst. Ep. C. 4. stolæ solvit. Hinc magnus reconditæ vetustatis investigator Lipsius hoc sensu commodè Linum definit Vinculum, quo epistola obligata, & cui signum ipsum impositum impressumque. Linum

Ner. C. 17. Inst. Or. L. 12. C. 8. adhuc clariùs apud Suetonium, & Quintilianum interpretatur Iuris & Antiquitatum scientissimus

De Verb. signi. L. 10 Barnabas Brissonius *Funiculum lineum, quo trajici circumduciq; & ligari tabulæ Testamenti solebant*. Talem in Bibliothecæ quondã Palatinę volumine cum umbilico circa medium osseo mihi ostendit Ianus Gruterus suâ ætate veterum eruditione apprimè celebris. Aliis prætereà rebus etiam aptatum fuisse à veteribus, qui sua studiosè sigillabant, ex

Apolog. Apulejo certum est; apud quem *Linteum in mensa positum, sine ullo sigillo, sine vinculo*. Piscationibus itidem tradit Hesychius: Λίνον, σημαίνει δὲ καὶ τὸ ἁλιευτικὸν δίκτυον, καὶ τὴν ὁρμιάν. Rete nimirum, & Li-

neam

neam significat. Quo modo *Lina* Latinorum Poetarum Principi Retia ex lino contexta. Et quî *Vinculum* Celso aliâ specie *Linum*, dum præcipit tunicas, antequam excidantur, vinciri lino: quod anteà posuerat clarissimè, *duplex triplexúe, sic tortum ut unitas facta sit?* Ligaturam sanè profert è lino Ægineta. Levius autem est, quàm ut veritati quicquam officiat, quòd Celsus potiùs Aciæ vocabulo, quàm Lini usus fuerit: quandoquidem Synonymorum delectus cuicunque scriptori semper fuit arbitrarius; nec Species Differentiis ejusdem Generi æqualibus dividitur. Sed neque Autor idem accuratissimus L. 7. C. 25. magis indistinctè, quàm C. 14. & 21. Filũ accepit. Ibi enim de Infibulatione sermo, quæ propriam æquè separatamque cõsideratione requirit, ac reliquá umbilici & omenti vitia; imò, quod satis perspicuè significat Vidus Vidius, à Fibula vulneraria est omninò aliena; ut præter sermonis consuetudinem antiquis receptã Vir eruditus cum Marcello Donato voluerit vulnerum unionem apud Medicos Infibulationem appellari. Neq; Æginetam in γαστρορραφίᾳ de Filo indifferenter, verùm de Fili, si ita loqui licet, consistentia, siue ratione, quę ipsi ῥάμματος σύστασις, audiẽdum suadẽt ipsiusmet verba ex Galeno plenè transcripta. Sic enim ipse: τὸ μὲν γὰρ σκληρότερον ἐκρήσσει τὸ δέρμα, τὸ δὲ μαλακώτερον αὐτὸ φθάνει ῥηγνύμενον. Vidius cum Andernaco vertit: *Quod enim durius est, cutem* *rum-*

1. Georg. L. 7. C. 19 L. d. C. 4. L. 6. C. 71. L. 5. C. 26. C. 14. & 21. Chir. L. 4. C. 1. Dilu. Iin. L. 39. Met. Med. L. 6. C. 4 L 6 C. 22.

rumpet; quod mollius, confestim ipsum rumpitur. Quî verò mollius rumpetur priùs, si metallicum: quum eò durabilius, quò mollius metallum magisq; ductile: aut si rumpatur maximè, quomodo non rumpet unà cutem, confestim incidendo? Nihil ergò Scriptor ille Græcus de Acia ad Neotericorum opinionem; nec ejus verba quidqvam ad Metalli substantiam: sed de Lino modicè torto, quo omniū ętatum Chirurgi in ventris sutura usi,

L.7.C.16. & 17. præcipueque Celsus, ne quis putet ullum ab ævo me subterfugium quærere. Quæ verò Fabritius ab Aquapendente contra Fallopium depromsit juvenis, vix cordatos movent. Quid enim refert, quòd Acia apud nullum Linguæ Latinæ autorem reperiatur præterquam apud Celsum: nūquid propterea Fili significationē nō merebitur? Glossographos veteres parum tunc perviderat vir bonus, qui nōdum per ea tempora Cl. Virorum Henr. Stephani & Bonaventuræ Vulcanii curâ junctim in lucem venerant: nec per labores Anatomicos & Chirurgicas occupationes ejusmodi minutiis apud recentiores vacare licebat. Et quæ ratio est, ut rem, quia nihil de ea perscriptum, propterea non esse arbitremur? Dubium sanè nullum est, quin præter Titinnium, & Celsum aliis, quorum memoriam obscuravit vetustas, eodem sensu vox ea innotuerit. Marcelli Empirici occurrit locus insignis:

De Med. C.2. *Hedera in capite statuæ cujuslibet nasci solet. Ea si*

in

in panno rufo acia rufa vel lino rufo ligata capite vel temporibus alligetur, mirum remedium Hemicraniæ vel Heterocraniæ præſtabit. Nec aliter legi poteſt aut debet, quidquid alii de *Aſcia*; quum diligentiſsimi Medici vulgatæ lectioni patrocinentur libri quotquot in Germania, Gallia, ac Italia editi; & Aſcia, quæ Hippocrati σκέπαρνος, à ſimilitudine ſecuris, certũ ſit Deligationis genus. Vnde Heſychius: Σκέπαρνον ἐπιδέσμου ἰατρικοῦ ὄνομα; & σκέπαρνον, ἀμφίστομος πέλεκυς quanquam illuſtris Empiricus mentem ipſe ſuam abundè aperiat. Sileo, multa Latiaris eloquii monetâ ſubinde naſci nova ad pleniorem ſignificatum: imò ſuam cuivis, maximeque Celſo, ſermonis rationem eſſe. Adeò veriſsimum Poetæ ſcitum illud: Hor. in Ar.

Ut ſilvæ foliis pronos mutantur in annos,
Prima cadunt: ita verborum vetus interit ætas,
Et juvenum ritu florent modò nata, vigentq́.

Nam & quæ vetera nunc ſunt, fuerunt olim nova, & quædam in uſu perquam recentia. Quintiliani ætate inventum erat à Cicerone FIBVLATVM novè: quod nobis jam ſatis tritum. Ejuſdem ponderis eſt, quod opponitur Hippocraticum: Ἄμμα δὲ καὶ ῥάμμα μαλθακὸν, οὐ μέγα. Anutius Foeſius cum Trincavellio vertit: *NODVS verò, & FILUM molle ſit, non magnum*. Idem tamen, quod ſupra monui, in Oecon. Hipp. habet, *Nodus & Acia*; ῥάμμα verò in Galeni Comm. dixit *filum*. Ianus

Quint. Inſt. O. L. 8. C. 3.

De Offic. Med.

Z Cor-

Cornarius, quem ſequitur Mercurialis, tranſtulit: *Nexus & filum mollia, non magna.* Fab. Calvus parũ Latinè, nec ſine Soloeciſmi crimine: *Sutura verò Rhammaue mollis, nec magna ſit.* Et paulò ante: *Colligamentum vinculumùe ſeu Hamma, Suturamq́ Rhammamve non infra, ſed ſupra diſtribuito.* Germanam horum mentem omnium judicio optimè in Commento aſſecutus eſt Galenus Hippocratis Genius, qui apertè pronunciat, non de Faſciis, ſed de Filo hoc in loco Hippocratẽ agere. Omnis tamẽ ſermo hîc faſciæ causâ inſtituitur; cujus pars neceſſaria eſt filum, cui nodus apponitur. Quod neque obſcurè ſignificavit Vidus Vidius, qui hæc Faſciæ iconi ad Galeni textum adſcripſit: *Nodus Aciæ in Faſciis.* Hinc Gorræus in Definitionibus Medicis Nodum faſciarum interpretatur, quum ambo capita inter ſe vinciuntur. Imò, Seni Coo Ἅμμα *nexus eſt, qui ex habenis aut faſciarum cruribus implexis efficitur.* Vnde Galenus Ἅμμα, *quod fit faſciis inter ſe connexis & complicatis, vel quum duo extrema, vel quum alterum tantùm ſcinditur, vel quum tertium extrinſecus injicitur, quod* Κατάλημμα, *velut comprehenſamentum vocant.* Hippocrates tamen Καταβλημα dixit. Quod Marcello forſan eſt *Præligamen*: ad continendam ſive adſtringendam Deligationem. Viderunt hoc ipſum Interpretum Græci ſermonis plurimi. Ἅμμα nempe ab ἅπτομαι, *Nector*, ſive Ἄμμα Dialecto Ionicâ Hippocrati familia

Margin notes: Comm. 2. T. 8. — Comm. de Offic. Med. — De Art. — Comm. 2. de Offic. — C. 19.

miliari Ioan. Maciochus voce, ut Festo visum, Græcæ vicinâ reddit *Amentum*, & *Copulam*; Iacobus Tusanus, quem Budæus ad verbum secutus, exponit *Copulam*, *Nexum*, *Nodum*; *Colligamentum* Calvus, & *Vinculum*, etiam autoritate Eustathii, & Phavorini, qui cum Hesychio τὸ Ἅμμα explicant Δεσμὸς; quorum sententiæ rectè favit Ioan. Castronus in Dictionario magno, quod Patavii in Coenobio Divi Ioannis in Viridario M. S. typis vulgato auctius exstat. Addit Tusanus Ἅμμα notare *Vittam*, *Fasciam*, siue *Illaqueamentum* ex Dionysio Alexandrino de Apolline: quod Scribonio Largo est *Laqueus*, *Instita*, & *Fascia*. Est & Græcis Σχοινίον, hoc est, *Amentum*, *Funis*, *Restis*; Dionysio de Orbis Situ, *Zona*; & Metaphoricè in Epigram. ἄμματα παρθενίης. Catullus *Zonam* dixit; in Epithalamio *Zonulam*, in Elegia ad Ianuam disertè Homeri exemplo *Zonam virginitatis*. Zonę verò nomine Hymenem intellexisse Poetam, notant elegantissimi ipsius Hendecasyllabi: Comp. 84. 133. 131. Carm. 2. Od 11.

Tam gratum mihi, quàm ferunt puellæ
Pernici aureolum fuisse malum,
Quod Zonam soluit diu ligatam.

Porrò autem Celso etiam Vinculum duobus lini capitibus constat: qui loco Nodi quamvis extremas Fasciæ partes assuere maluerit, ne ulcus lædere: nihilominus variandæ labiorum unioni nodus commodior, dum sine difficultate sic aptetur, L.7.C. 14. 16.21 22.

L.5.C.26. ut nihil pariat doloris. Modum docuit idem alibi: *Nodus vulnus lædit, nisi tamen longè abest*. Apertiùs
De Offic. Hippocrates: ἀρχὰς βαλλέσθαι μὴ ἐπὶ τὸ ἕλκος, ἀλλ᾽ ἔνθεν ἢ ἔνθεν τὸ ἅμμα. *Principia non eâ parte quâ ulcus est injicienda, sed hinc vel inde nodus faciendus*. Oriba-
De Laqu. C.6. sio autem quædam laquei species etiam *Simplex Nodus* appellatur. Verùm & latiùs extenditur hujus nominis usus. Sic enim Glossa: ἅμμα ἐν δεσμῷ, ἐν παλαίστρᾳ. Senecę *Luctatoris*, Sidonio Apollinari *Palæstritæ nexus*: quem doctissimus Salmasius brachiorum circa collum implicationem intelligit.
L.6. C.3. Ep.3. Imò Eilhardus Lubinus Ἅμμα vertit *Filum*. Magis ad rem nostram Ῥάμμα, quod & Gręco-Barbaris Ῥαμμάτον vocari Io. Meursius in Glossario curiosè notavit. H. Steph. in voce Ἀγαθὶς ex Eustathio ῥάμμα statuit Filum, quo aliquid suitur. Hinc σπάρτα νεῶν apud Homerũ Salmasius verè intelligit ῥάμματα, fila nempe ex cannabe, lino, stupa, quibus naves cõsuebãtur. Ideoq; Bacchũ femori suo insutũ mox editurus lepidè ingeminauit Iuppiter, Λῦθι ῥάμμα, *Solve filũ*: ut vel hinc Grãmatici Liberũ Δυθίραμβον quasi Λυθίραμβον comminiscantur. Ῥάπτω enim, *Suo, Sarcio*. Quò spectant hęc Etymologici Magni: Ῥάπτω σημαίνει δύω. τὸ, τε πλέκτω, καὶ τὰ διεστῶτα. Graphicè Iul.
L.10.C.31. Pollux ex Archippo: Ῥαφίδα καὶ λίνον λαβὼν τὸ δὲ ῥῆγμα σύῤῥαψον Rudolph. Gualtherus Latinè dixit: *Acum filumq; arripiens rupturam hanc consue*. Benè Phavorinus: Ῥάπτω μέντοι καὶ ῥάμμα, αὐτὸ τὸ ἐῤῥάφθαι, ἐν χρύσει.

Vidus

Vidus Vidius apud Galenum reddidit *FILUM*, quod teste Galeno *in acū conjicitur, ſeu* (ut clariùs idē Comm. T. 10.) *quod unà cum acu trajicitur, vel ut incisæ corporis partes inter ſe conjungantur, vel ut extrema pars Faſciæ inferioribus aſſuatur. Cujus Materia linum eſt, ſiue lana, ſiue quid aliud ejus generis.* Quę multiſcii Autoris verba quum in ſuas Definitiones Medicas candidè traduxiſſet Gorręus, nullam certè incurrit inſcitiæ cenſuram. Neque enim aliud ipſe à filo vulgari Aciam Celſi opinatus, quid rei eſſet aſſequi non potuit, quum ῥάμμα dicat, ſiue Linum, ſive Lanam, ſive quippiam aliud hujusmodi; eodem planè ſenſu, quo Vidus Vidius Galeni illud τι τοιοῦτον, *ejus generis*. Idq; ita palam eſt, ut nullam imaginari liceat cavillationē, quâ quod ejus generis eſt, diverſum quidpiam connotet; quum poſito Contradicentium uno removeatur alterum. Molle nempe innuit ille, quodq; plagis unïendis convenientiſſimum. Quod neq; ſubticuit Galenus Libro de Faſciis proprio. *Materiâ*, inquit, *inter ſe diſſident. Quoniam nonnullæ ex lana, alia ex membranulis.* Quo fortaſſis nomine, quidā, ut refert Salvus Sclanus, ex charta pergamena bitumine illita Fibulas effinxere. Quid verò abſurdi, ſi vel Aciam ipſe à Filo vulgari diverſam putaſſet formâ, quam Celſus duplicato filo torto circumſcribit? At quando νομὴν γίνεσθαι explicatè jubet Senex noſter, Galenus quidem hanc dictionem

[Margin notes: De Off. T. 7. — Comm. 2. in Hipp. de Offic.]

nē, quę deligationis diſtributionē ſeu progreſſionē ſignificat, faſciis ſępiùs aptari docet; Filo tamē etiā accommodat, ſed quà faſciam firmat, ut ibidem

L.7.C.14. prolixiùs patet. Hac ratione, à Celſo parum diversâ, Tuſanus ῥάμμα Suturam ac Deligaturam à ῥάπτω derivat; & Budæus è Ioſephi Antiquitat. vocem hanc exponit Fibulam ſive Tæniam, quæ per anulos excurrit veſtis ſciſſuras committens. Maciochus pariter, atque ex Hesychio, Lexicographis quibusdam hîc ſuſpecto, Budæus Filum explicat, & Licium. Quod poſtremum interpres Gualtherus in Pollucis loco nupero retinuit, ubi: ῥάμμ' ἐπικλώσας traduxit *Licium involviſti*. Conditionē ipſius non ſegniùs perſequitur Hipp. quàm Nodi. Totum Faſciæ gratiâ. *Molle* enim exigit, ne comprimat; *non magnum*, ſeu (quod Galeno idem eſt) non parvum, hoc eſt, modicum, ad celeritatem in agendo laudatam, quam longitudo ſæpiùs moratur. Quod ſanè præceptum magnâ ſui parte

L.6.C.52. nec poſtremum in Sutura locum habet apud Æginetam. Eandemque fuiſſe magni Hippocratis

Celſ.L.8. C.7. mentem diſertè ſatis indicat ipſe noſter, cujus conſilio Maxillæ fractæ curationi faſcia aut mollis habena convenit. MOLLE verò, & MOLLI-

De Sanit. tuenda. L. 2.C.5. TUM inter ſe diſſident. *MOLLIS quippe vocabulum*, autore Galeno, *ut DURI, de quadam corporis affectione propriè dicitur, quam nec interpretari quidem, qualis ſit, pluribus eſt opus, nemine vel*

ex

ex voce ipsa non ad rei notitiam perducto. Hoc tamen Materiæ potiùs indolem redolet, quàm Formæ. Siquidem *Molle*, Etymologicis quasi Mobile à Movendo appellationem trahit, quidquid in quamcunque partem moveri possit, ut apud Lucretium *Mollia membra*, & *Mollia brachia*. Quo modo Iunius etiam Philargyrius Grammaticus antiquus id apud Virgilium accipit, & nonnulli ὑγρὸς apud Theocritum Metaphoricè *Flexibilis* reddunt. Molle etiam, quod in se cedit, ut apud Galenum, nec durum est, quemadmodũ Poetæ Mollis lana, annotante Non. Marcello; & apud Corn. Celsum *præcordia mollia*, *duris* contraria: quodue aliis corporibus facilè cedit; sicut *locus mollior* Celso in Calvariæ pertusione. Ita Virgilius molles undas protulit exemplo Lucretii, cui etiam *Mollis Aqua*. Neq; aliud Hippocrati significare potest Μαλθακὸν sive Μαλακὸν, quàm Delicatum; qualiter Celsus Hippocratis sententiam declaraturus addidit de suo, *maximè in mollibus corporibus*, quę & ipse *teneriora* nominat, & præcipuè mulieribus tribuit; quibus ipse paulò post *duriora* opponit, seu *valentia*, nimirum quę viribus pollent; ut *durari corpus* nihil ei sit aliud, quàm *firmari*: quanquam *Durare* & *Mollire* etiam de Cute protulit. Vnde in Leucophlegmatia pro frictione commodè præcepit manus aut pueriles aut muliebres adhiberi, quò mollior earum tactus esset. Nec Latinos Grę-

cis

Lib. 4.
De simpl. Facul. L. 5. Cap 5.
Georg. 2.
L. 3. C. 20. & 21.
L. 2. C. 17.
L. 8. C. 4.
Æn. 10.
L. 2. C. 1.
L. 3. Aph. 11.
L. 3. C. 21.
L. 2. C. 15.
C. 14.
L. 3. C. 6. & 21.

De re rust. L. 2. C. 9. cis eloquio inferiores ostendit ubertim Varro Quintiliani sententiâ Linguæ Latinę peritissimus: *Ita pascere pecus oportet, ut averso sole agat. Caput enim ovis molle maximè est.* Μαλακὸν verò Molle, Adv. L. 11. Cap. 8. seu Maturum, ac Dulce interpretatur etiam elegãtioris doctrinę vir Turnebus; cui apud Galenum De us. par. L. 12. C. 2. Σκληρὸν Durum ac renitens propriè opponitur: quorum utrumque vino commune est. Qualiter Maro *mollissima vina* dixit: & Lyricorum Princeps *Molle merum*. Græcorum forsan exemplo: inter quos Aristoteli μαλακὸς οἶνος pariterque Theophrasto, quod Theodorus Gaza sine Cl. Heinsii censura *vinum molle* vertit; quemadmodum & doctiss. Io. Saracenus οἶνος ἁπαλὸς in Dioscoride. L. 5. C. 9. Parum verò interest, sive cum Lævino Torrentio viro præclaro *Maturum* hîc intelligas, seu cum Cel- L. 2. C. 20. so *Lene*, quâ notione apud Hippocratẽ De Intern. Affection. οἶνος μαλθακὸς *vinum mollè, quod ad aquam proximè accedit*, idem quod Erotiano post Dioscoridem ἁπαλος, cui in Atheneo ac Theophrasto σκληρὸς opponitur. Si- De Caus. Plant. L. 6. C. 24. mile huic est Ἁπαλὸν, *Tenerum*, seu *Molle*. Quod L. 4. C. 3. Celsus ovis adsignavit: quanquam C. V. Petrus Vi- Var. Lect. L. 29. C. 9. ctorius Pinelli consilio vocem hanc expungendã moneat. Recentia sine dubio is voluit, sicut Castaneas Virgilio molles è Non. Marcello notavit Ioan. Pierius Valerianus, & utroque prior Macro- L. 3. C. 16. bius. Quâ sermonis formâ Celsus cibis acribus L. 4. C. 4. molles, nempe mites, ac lenes opponit. Senectutẽ

quoq;

quoq; Romanæ eloquentiæ parens eleganter dixit Cat. Mai.
mollem & jucundam; Vocem Hippocrates mol- Epid 2.
lem, quæ exilis est, ut asperá, quę dura. Absit verò
Celsum autorem gravissimum credamus unquam
idẽ repetere, aut verba innouare; quũ apalis mox
addat mollia; eademq; voce usi fuerint Scrib. Lar- Comp.134.
gus, Plinius Valerianus, Cæl. Aurelianus, Mar- L.5.C.12.
cellus Empiricus, Apicius, Octauius Horatianus, Chro. L. 2. C.7.
atque inter recentiores Gariopontus. Sed propiùs De Med. C.10.
ad rem. Ferrum equidem molle plumboque vici- L.7.C.17. L.2.C. 10.
num rotarum usibus aptum ex Isidoro didici. L.6.C.27. Orig.L.16.
Hoc tamen, quantumvis ductile ex facili in fila at- C.20.
tenuetur, nunquam metállicę substantię cum len-
tore duritiem exuit; sed tale censetur comparatè,
non aliter quàm Celso *Aqua dura*, imitatione
Hippocratis, *quæ tardè putrescit*; & *Muria Dura*, L.2.C.30. De Aer. Aq. & Lo.
quæ aliter eidem asperrima dicitur, etiamsi ea sa- Com. 23.
tis liquida, nec ut doctissimo Mercuriali visum ad I.d.C.24. Va. Lect.
solem induruerit, quæque Scribonio Largo recens L.2.C. 66.
exigitur, & manifestè potabilis indicatur. Quo- Comp. 60. 185.
circa irrito conatu A C I A Filum elicitur Metalli-
cum; quia Metallum, vel propter formam, vel ab
igne, vel suâ naturâ molle, seu regulare est; quod
Cl. Salmasius eruditè post Isidorum è Plinio in re-
gulas aut clavos *Ductile*, id est, lentum ac flexile In Solin. C.52.
exponit. Enimverò quamvis id arte Mollitum
censeatur veriùs, quemadmodum Poetæ

mollitum in fila metallum: AEn.3.

Aa Cel-

L.5.C.1. Celsus tamen scripsit *Suturam calvariæ carunculâ molliri, cartilagine os pectorale*; quo Sternum intelligit. *Oleum* quoque eidem *nervos mollit*: &
L.7.C. 26. Comp.135. Scribon. Largus edocet quæ Alvum molliunt sive
L.2.C.29 laxãt; pariterq; ante ipsũ Celsus. Imò, hic ipse *Febres*
L.cit.C. 4. & 12. *per decessiones molliri* tradidit. Lino autem quis Molle propius inficiabitur, nisi planè fũgus? Hinc
Or.L.19. C. 27. Isidoro Λινάριον propriè, quod molle ac lene. Hujus verò census esse, quod non nimis tortum, post
L.5.C 26. Met. Med L.6.C.4. Celsum fatentur omnes cum Galeno; quò mitiùs corpori insidat, & cum minori inflammationis periculo carni adhæreat, non tàm arctè stringendo, ad vitandum Cancri periculum. Harum tamen Cautionum circa Aciam prima duntaxat in Celso reperitur; altera de Fascia tantummodo prolata fuit. Molle autem torto, ut duro, hîc opponitur. Neque enim verborum adeò inops censendus Autor disertissimus, ut non potuisset Metallum insignire nomine magis proprio, quale est ductile, flexile, aut simile quidpiam. Sed Molle ipsi est, quod tangenti cedit, non quod subtile. Atq; ejus-
L.7.C 4. modi ait ille *Linum esse crudũ*; puta, nondum lixivio maceratum, *duplex triplexve, sic tortum, ut unitas facta sit*. Quâ locutione postremâ usus etiam de
Cõp 75. & 88. Simplicium mixtione Scribon. Largus. Tale etiam
Loc. cit. Galenus approbat, quod sit molle, veluti Peli-
Item L. 3. Cap. ult. gnum à Plinio laudatum. Filum verò contortum, & per ceram deductum ad Suturam exigit Maria-

nus

nus Sanctus in Compend. Chirurg. quod Lanfrãcus inceratum appellat. Quapropter multi *Tortum* ad Metallorum classem detorquentes frustrà se hîc torquent. Quamvis enim non abnuam, *Torquere* non solùm idem esse quod *Rotare* ac *Trahere* juxta Virgilianum: Chir. Doct. 3. Tr. C. 2. AEn. 12.

Ferrum alii torquent, & obumbrant æthera telis.

Vnde apud Amm. Marcellinum *Ballistarum tortores*, & *Tormentum*. Sed & *Inflectere* atque *Curvare*; velut in eo Virgilii: L. 19. Georg. 2. v. 448.

Taxi torquentur in arcus.

Ex quo *Tortilis* ac *Tortuosus* Lucio Apuleio *Flexilis*. Id tamen verbum vorticibus proprium innuit Poetarum doctissimus: AEn. 1.

illam ter fluctus ibidem
Torquet agens circũ, & rapidus vorat æquore vortex.

Nec peculiarem in Chirurgia locum, sed communẽ aliis, obtinere hanc vocem, abundè patefacit Statianum: Theb. 6.

torto chlamydem diffibulat auro.

Cui conformis Sidonii Apollinaris

torto Fibula dente.

Dens autem clavus est, & quidquid tenet aut nectit, notãte ad Cirin eruditissimo interprete Taubmanno. Quâ vi Tibullus per Synecdochen Partis pro Toto Clavem innuens, v. 128. L. 1. El. 2.

— reserat fixo dente puella fores.

Aurum verò *tortum* quid Statio, non usq; clarum.

Il. 18. v. 401. Nunquid, ut apud Grecorum Poetarum Principem:

Τῇσι παρ' εἰνάετες χάλκευον δαίδαλα πολλὰ,
πόρπας τε, γναμπτάς θ' ἕλικας, καλυκάς τε, καὶ ὅρμους.

Vbi Spondanus:

Apud istas per novenniũ fabricaui artificiosa multa
Fibulasq; tortilesq; armillas, fistulasq; & torques.

Homeri verba licentiùs transtulit Eoban. Hessus:

quas apud arte meâ fabrilibus armis
Plurima confeci flabella, monilia, bullas.

Camerarius ἕλικας *Torques* convertit. Quid etiam hoc loco ἕλικες, valdè obscurum. Neque enim diligens ceteroquin Interpres Eustathius de his aliud, Ιλ. μ. quàm quod ἕλιξ, ἀπὸ τοῦ ἑλίσσω, *volvo*, vitium sit anulus seu capreolus: τὸ λεπτότατον οἷά τι νῆμα, ᾧ δράττεται ὅσα καὶ χειρὶ, τῶν παραπεφυκότων· quibus non dissimile quidpiam in quadam Fibula apparet. Ecquid enim helici in ipsa alioqui simile? Ac licet vox ista Grecis nativa, Columellæ tamen scriptori satis Latino L. 2. C. 8. & L. 11. C. 2. *Elices* idem sunt quod Colliquię, siue sulci aquarii, per quos aqua collecta è liris ducitur; Catoni De re rust. C. 155. *Inciles*, & *Incilia* pariter Festo; etiamsi Passeratius, contra omnia exemplaria conjecturâ satis probabili, *Inlices* siue *Illices* scribendum putet. Columellam verò loco pridem laudato tuetur etiam Homeri Scholiastes: ἕλιξ ἁπλῶς συστροφὴ, ἐπὶ δὲ τύχες ἢ ὕδατος ἢ καμπτῆρος. Verùm Poetam optimè explicare videtur Hesychius, apud quem Ἕλικες, ἢ ἐνώτια, ἢ ψέλλια, ἢ δακτύλιοι. *vel inaures, vel armillæ, vel anuli.* Effugium itaq;

non

non usque tutum Aciæ Celsi quæritur, quando *non nimis torta* putatur non nimis implexa & in gyrum rotata. Etsi enim hæc significatio vera; certum tamen est, Accidens commune distinctam non inferre Materiam, veluti partem rei essentialem. Audiatur, si libet, in contrarium mirabilis Mutationum Autor: Ov. Met. 1.

cava buccina sumitur illi
Tortilis in latum, quæ turbine crescit ab imo.

Neque enim Chirurgi peritiæ à vetustate sive usu decorum fuerit, aut vulnerati patientiæ tolerandum, aciæ extrema in summo juncta digitorum tortu in opere ipso implicari. Fabritii ab Aquapendente juvenile hoc erat inventum, quod maturiori ætate damnavit. De quo verè Metrodorus: τὸ νέον ἅπαν θρασύ. Ast ea de re ne verbum Celsus, qui jubet capita fili deligare; torquere, quod viderim, nunquam. Neq; is Acum, sed Aciam, postulat mollem. Minùs, quod ei quidam imputant, talem in Fibula voluit, ubi Acia crassior, quàm in Sutura. Vtrobique nimirum eam simpliciter requirit, etiamsi Fibula vulneri magis hiāti conveniat. Sententiæ ipsius magis adversatur, quod opinantur quidam, Aciam non nimis tortam esse, quæ non penitiùs in cuticulam inseritur. Quasi verò sui parum memor artifex jam prohibuisset, quod in vulnerum glutinatione paulò ante præceperat: debere aliquid ex carne comprehendi l. 5. C. 26.

hendi. Tortuosas autem Fistulas flexasque si quãdo Celsus ob curvaturam Rectis opposuerit; quî Acia inflexa & Metallica inde conficitur, ut non Tortam potiùs implexam dixerim, quo pacto Virgilius Funes tortos, vel Scribonius Largus *Linteum intortum*, & Celsus ipse *Papyrum intortam*? Eam sanè significationem de Filo ubique retinuere, etiam incultiores Chirurgiæ Doctores, inprimis Ludovicus Bertapalea, qui jubet Chirurgum ipsũ, ne sit nimis tortum, filum destorquere; quod Plinio est *Retorquere*. Ejusmodi verò filum Nicolaus Florentinus barbarè quidem, significanter tamen, *Cordosum* vocat; nempe, restis instar ex diversis filis ita contortum, ut capreolum repræsentet. Hinc Peccetius Celsi illud, *Acia non nimis torta*, explicat, *duplicata*; & Fabritius ab Aquapendente Aciã intelligit Filum ex duplicato lino intortum. Appositissimè de venefica Petronius: *Illa de sinu liciũ protulit varii coloris filis intortum, cervicemque vinxit meam*. Atq; hoc modo Vitruvii intelliguntur *Nervi torti*, & *Funis nervinus* Vegetii; quem alter ille manifestiùs dixit *é nervo tortum*, Ammianus Marcellinus *multiplicem chordam nervorum tortiliũ* appellavit. Verùm, & Celsus ipse in Ramice, quam Græci Κιρσοκήλην appellant; venas scroti conglomeratas dixit intortas: quando scilicet, ut ipsius utar verbis, plures inter se involvuntur. Albucasis eleganti Metaphorâ vocavit *Ramicem cum vite*,

Æn. 4.
Comp. 43.
L. 5. C. 28.
Tract 2. C. 8. in 4. Fen. Av.
Ser. 7 Tr. 4. Sum. 1. C. 55.
Arch. L. 10. C. 15.
De re mil. L. 4. C 9
Lib. 23.
L. 7. C. 18.
Chir. P. 2. C. 64.

quam

quam ipse venam involutam, grossam, plenam superfluitatibus Melancholicis definit. Ceterùm, filo aureo vel plumbeo Peritonæi processum intercipiente Herniam nostro seculo aptè curari, adhuc dubium est. Aureo id à nonnullis tentatum scio: num plumbeo, ambigere licet, quòd nimis molle longo temporis tractu vix oneri resistit. At sine dubio parum etiã feliciter aureo; quòd membranæ istius productione fili duritie attritâ, seu, quod Paræus advertit, virgulâ malè complicatâ, dum ruptâ suturâ solvuntur intestina, non raròrecidiva cum vitæ discrimine attrahatur. Hinc Lithotomi tandem ad Linum tortum recurrere fido usu tutissimum deprehenderunt. At solidorum corporum longè alia ratio est. Quo nomine Hippocrates *De Art. Com. 2. T. 25.* Cous interprete Vidio, præcipit *dentes inter se ligãdos auro potißimùm, vel certè lino, donec ossa maxillæ conformentur.* Apertiùs noster ille Romanus: *L.7. C 12.* *si ex ictu vel alio casu aliqui labant dentes, auro cum his qui benè hærent vinciendi sunt.* Mihi etiam submonere liceat, ob virus cavendum ab ære, cæterisque deficientibus, ὅτι ἄσεπτο' ἐσιν· *quòd*, maximi Senis judicio, *minimè putrescat*, tutiorem fore setam equinam ab Ægineta propositam. De cujus usu ad *L.6.C.92.* Vet. M.S. Florentini fidem ita Celsus: *Si transver-* *L 8 C. 7.* *sa maxilla fracta est, sub qua casu ferè dens super proximum dentem excidit: ubi ea in suam sedem collocata est, duo proximi dentes; aut si hi labent, ulteriores*

inter

inter se setâ deligandi sunt. Speciatim Hippocrates ἱππείην τριχὰ appellavit, id est, *Setam equinam*, ut elegantiùs veterum Latinorum exemplo Foesius, quàm Cornarius, qui *pilum equinum* reddidit; quãvis & Gualthero τρίχες ἵππειοι apud Iul. Pollucē sint *Pili equini*. Tullius Naturæ providentiam prolixiori sermone expositurus: *Oculos natura nobis, ut equo & leoni setas dedit.* Et de Dionysio Tyranno verba faciens: *fulgētem gladium è lacunari setâ equinâ appensum demitti jussit.* Sidon. Apollinaris expressiùs: *mucro districtus filo equinæ setæ ligatus, & ita pondere minax ut acumine, gulam formidolosi Tantaleo frenabat exemplo.* Lis autem omnis de Aciæ circa vulnus usu inter doctos vertitur. Quãdoquidem igitur majus, imò certius, à Metallo, quàm à Lino, vulneratis partibus detrimentum instat; quo jure Ferrum molle Suturæ conferet, ut tolerabilius minusque crudele Fibulâ seu ferreis Hamulis: quum neque hoc unquam committendum, quod in ejusmodi Sutura vitari nequit, ut ægrum Medicus laceret, aut torqueat; quin potiùs, quantum fieri potest, sine dolore ad sanitatem perducat? quomodo, lite de Fibula necdum certo judice diremtâ, dubium quod est à magis incerto cōfirmatur? Celsus autem Suturę nomine quid potuerit intellexisse; num solam Acum ex molli ferri filo ad curvaturam facili, non ducentem filum; jam non disputabo ulteriùs: siquidem ab Existē-

L. 1. C. 9. r. 6.

De Or. 3.

Tuscul. 5.

L. 2. Ep. 13.

Gal. Meth. Med. L. 14. C. 23.

tia

tia eius, ut loquuntur Philoſophi, quod eſſe poſſit, ad actum nihil cogitur. Neque hîc quærendum cenſeo, quid fieri potuit, ſed quid factum. Quod certè ex ipſis Celſi verbis perſpicuum adeò eſt, ut de eo ampliùs dubitare verear ne pertinacioris fuerit animi. Aliorum quoque conjecturam parum roborare poterit Paræi Sutura, quæ neutiquã filo aureo, ſed virgâ aureâ perficitur, nec quibusvis vulneribus, ſed uni Rupturæ vitio excogitata; Guidonis minùs, quam cum Felice Platero Fabritius ab Aquapendente magis doctrinæ, quàm uſus, gratiâ deſcripſit, imò, creſcente cum annis judicio, voce & calamo ex Arte proſcripſit; quamq; Platerus nunquam adhibuit, quin vulneris glutinationi non ſufficere fatetur. Et ſi eam vel maximè admiſiſſent iſti, ejusdem nihilominus animi fuiſſe Celſum adhuc in ancipiti eſt. Littereà, quum priſcos ſemper arbitros poſtulent alii, quid primi inter Latinos Medici ſententiæ à noſtrorum temporum viris accedet, quod non ex ipſomet derivârint, ſi, ut verè Scribon. Largus, *per Antiquos Autores conſummatur Profeſſio?* Parum etiam huc facit, quòd Filum non patiatur vulnus eſſe latius. Contrarium enim probat uſus artificum ſolertiâ confirmatus. Idque Celſum etiam animadvertiſſe video, dum ait: *Ferè tamen Fibulæ latius vulnus eſſe patiuntur. Sutura oras jungit, quæ ne ipſæ quidẽ inter ſe contingere ex toto debent, ut ſi quid intus humoris*

Chir. L. 7. C. 16.

Prax. Tr. 2. C. 7.

Præf. ad C. Iul. Calliſtum.

L. 5. C. 26.

moris concreverit, sit quà emanet. Quod nullus quoque Scriptor eruditis receptus filum voluerit Fibulæ Materiam, sed æs, ferrum, aurum, quî intelligendum, jam satis superque monstratum fuit. Nec magis Metallum inferunt verba, IMPONERE, INIICERE, SVPERDARE, quàm Linum. Siquidem Autor noster eadem indiscriminatim non aliter Medicamentis Externis; & distinctiùs Ceratis, Emplastris, Linamentis, ac Spongiis, quàm Suturæ, Fibulæ, & Ferramentis, passim adsignat. Imò, prolixus adeò horum verborum est usus, ut Salmasius ad Tertullianum observet Togam vel Pallium propriè imponi, dum supra ceteras vestes injicitur. Frustrà etiam desiderantur à nonnullis veteres Mechanicarum Artium libri, qui Aciam filum quodvis metallicum, propriisimè autem ferreum, sint produturi. Antiquiores enim Grammatici vix id tacuissent, aut omisissent; nostræ nec minus memoriæ literatores, qui minima quæq; alicujus usus, potisimùm circa Nominum rationes, diligenter enucleârunt. Horum profectò diligentiæ Bitonis, Heronis, Pappi, aliorumque istarum literarum indicium debemus; inter quos promissum ab eruditisimo Meursio Athenæum efflagitamus. Nihil tamen pro ea sententia in vetustisimis Vaticanæ aut Mediolanensis Bibliothecę libris hactenus visum. Si quid autẽ eruditorũ labori hîc relictũ, id à Cl.

L.5.C.26. L.7 C.1. 2.4.6.7 9. 16.22.25. 26.30.

De Pall. 370.

Cl. Salmaſio procul dubio exſpectandum, cui jam plenus eruditorum ſenatus raro noſtri æui exemplo ambiguam ingenii judiciique palmam decrevit.

CAP. XVI.

Epilogus.

HIs poſitis, quum Celſi præcepto Aciâ ſeu filo non nimis torto Sutura plagas in molli parte, Fibula verò in vulnere carnis hiante, oras in unum attrahat; ei ſubſcripſiſſe, à quo nata certaminis occaſio, non minus æquum erit, quàm tutum. Antiquatam quippe ac penè obſcuratam, opinione potiùs ac vulgi ſenſu, quàm naturâ, Aciam ſuis ille natalibus reſtituit, ſummæ autoritatis Medicus, maximusque doctrinæ Hippocraticæ imitator, vel potiùs Hippocrates Romanus, ὃς πάντα ἐφορᾷ. Quo autore quum Medicina coeperit Latinè loqui, optimus ſuorum jure verborum interpres erit; nec magis fidendum hîc Poetarum vel Oratorum lenociniis, quàm nativæ ſermonis pulcritudini, quę in hoc Latinorum Medicorum principe ubique enitet. Aliam ſibi Aciam ad libitum imaginentur alii. Non moror, non ſum invidus. Ea enim eſt ingenii libertas. Quã ſibi quisquis permiſerit, mihi etiam in rebus dubiis indulgeat, fas eſt. Suum intereà cuique pulcrum eſto: mihi ſine gratiæ pretio veritas, Sapiẽ-

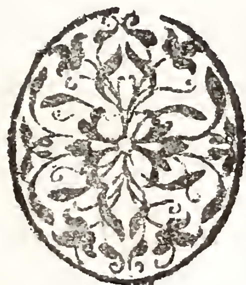
tiæ initium. Quam si hîc fortassis attigerim, Æternę Veritatis munus agnosco, qui non omnia me novi assecutum; quum alius alio plura invenire posit, nemo omnia. Nec quidquam tamen tueor mordicùs. Aliud namq; est pugnare, aliud velitari. Sed nec ullâ gloriolę auiditate ea nunc mihi passus sum excidere, quę Musis & Amicis tenui filo ducta, vel planè obliteranda forsan, vel certè premenda aliquamdiu censueram; verùm voluntate eorum, quibus me prębere debui, quique damnosam consilio procrastinationem judicârunt, quamuis & necessaria festinatio honestas forsitan moras impetrasset. Noveram equidem, quàm arduum, & laudem diligentię simul, & gratiam celeritatis meruisse. Sed enim unum me solatur, quòd fermè rebus difficillimis venia sit prolixior apud prudentes viros, quibus non ignotum, quàm sit arduum, vetustis novitatem, novis autoritatem, obscuris lucem, dubiis fidē adferre. Probent itaq; damnent quidquid libet singuli, ut ipsorum mentem experiar. Sed ingenuitate Philosophi ingenio dignâ, nunquam ad monèndum futuri tam promti, quàm ego ad mutandum. Iudices intereà exspecto viros probè & candidè literatos, ac peritos rerum; quos per utilitatem publicam obsecro, aulæo remoto, quâ decet animi integritate, ut res est, sententiam ferre velint. Verus laboris fructus est placere melioribus. Ex quorum

primis

primis ſubſelliis virum incomparabilem Claudium Salmaſium appello, candoris & ſcientiæ famâ clariſſimum,

Omnis Doctrinæ ratio cui cognita, quantum
Sexcentis condit Varro voluminibus.

Symbolam ſi pro ſua benignitate, & publicæ commoditatis gratiâ, ex varia reconditæ eruditionis penu contulerint Galliæ ornamenta Ioan. Riolanus, & Renatus Moræus, in Vrbe Regia præcellentes Chirurgorum Ephori, dum vocabuli ſitũ ad noſtri æui uſum temperauerint, præclaris in Artem meritis ætas omnis plurimum acceſſiſſe fatebitur. CELSO autem veritatis aſſertæ patrocinium, me interprete, ſi adjudicaverit Medicorũ chorus, bono eventu in hanc arenam deſcendiſſe ratus, veriſſimâ Scriptoris non omnino mali ſententiâ operi manum impono. MAGNA LAVS VETERVM INSTITVTA SCRVTARI, MAIOR VERO GLORIA INVENTA SERVARE. *Vindic. Ep. ad Val.*

CORRIGE

In Syllabo.

Ægin.*add.*148.Aet.128.L.Apul. 142.*dele,* 154. Apul. herb. 154. 164. 167.Od.Barb.79.Celsus.86.189.*add.*190.*&c.ut inf.l.*5.Chir.Anon.M S. *del.*190.&c.Claudianus.166.*add.*Cæsar Claudinus.163. Cledonius. 166. Ian.Cornar.178.Al.Cornel.79.And. à Cruce.111.Erotian.112.Fr.Bern. Ferr.63.Gal.161.Glos.vet.*del.*159.Heb. Chir. M S.96. 97. D. Hieron. 30.Horat.*add.*78.Lex.Græco-lat. vet. *add.* 163. No. Marc. 183. Pacius. *del.* 95. *&* 102. Petav. 38. Fel. Plat. *add.* 193. Th. Pl. *del.* 193. Salmas. 185.*add.*Henricus Salmuth.96.Valent.Schueig. *leg.* Salomon.Suet.139. Iac. Tirinus.Trotula.148.Vesling.79.Vid. Vid.79. *del.* 106. *leg.* 181. P. Virgil.183.Vopisc.29.

In Elencho.

Exercitus. Ἀλάξεσθαι. Fac.Sut.118.Fib.Gymn.usus qu. subl.83. Fib. ex membr.181.*Happes.* 102. Λεπτὸς *del.* ibid. *&* *leg.* 66. Linea. 159. Ῥάμμα. *add.* 180. *add.* Ῥαφιδοθήκη. 168.Tortuosus.Vocabul.analog.*del.*95.

In Dissertatione.

Pag.8.l.2.longinquâ P.10.27.Academia. 17.21. *calceos* 18. 7. *reperit* 19.7.ἔχει.11.Πόρπαξ, 21.17.Amasæi.22.14.Botoniata.23.20. Guidus. 26.11.*ahena*, 28. 21. referrent 45. 7. Placidio 60. 23. χαλκώματι 62. 14. Κιθαιρῶνι 64. *ad marg.lin.tert.ab ult.Ep.*17.66.11.morosiùs,68. 21. virū 71. 3.occalluerunt;75.19.ne quis 77.1.autorē79.16. Barbosa, penes quē 80. 11.Incorruptū 82.10.χαλκῷ 92.3. Ἀγκτῆρα 96.25. *del.punctū.* 97.20. offundunt, 100.2. *ad marg.* 88.101.2. IX. 102. 8. Vesalius & 116.23. ἀγτῆρες 127. 5. ἀγτῆρας 132. 3. dissimiles 137. 24. μέσαις 152. 10. indicio ab 20.rationis 153.16. adjecerat 156. 11. γεννητικὰ 23. Horatiani,165.23. τοῦτ' 166. 11. Ἀλλὰ 19. convivarum, 170. 23. serici 174. *l. ult.* ἁλιευτικὸν 185.7. *ad marg.* Chro.186.26. approbat, quod 190.9.Leonardus P.179. *rescribe* 193.P.183. *scribe*.197.